PG 1918
.P7 P4

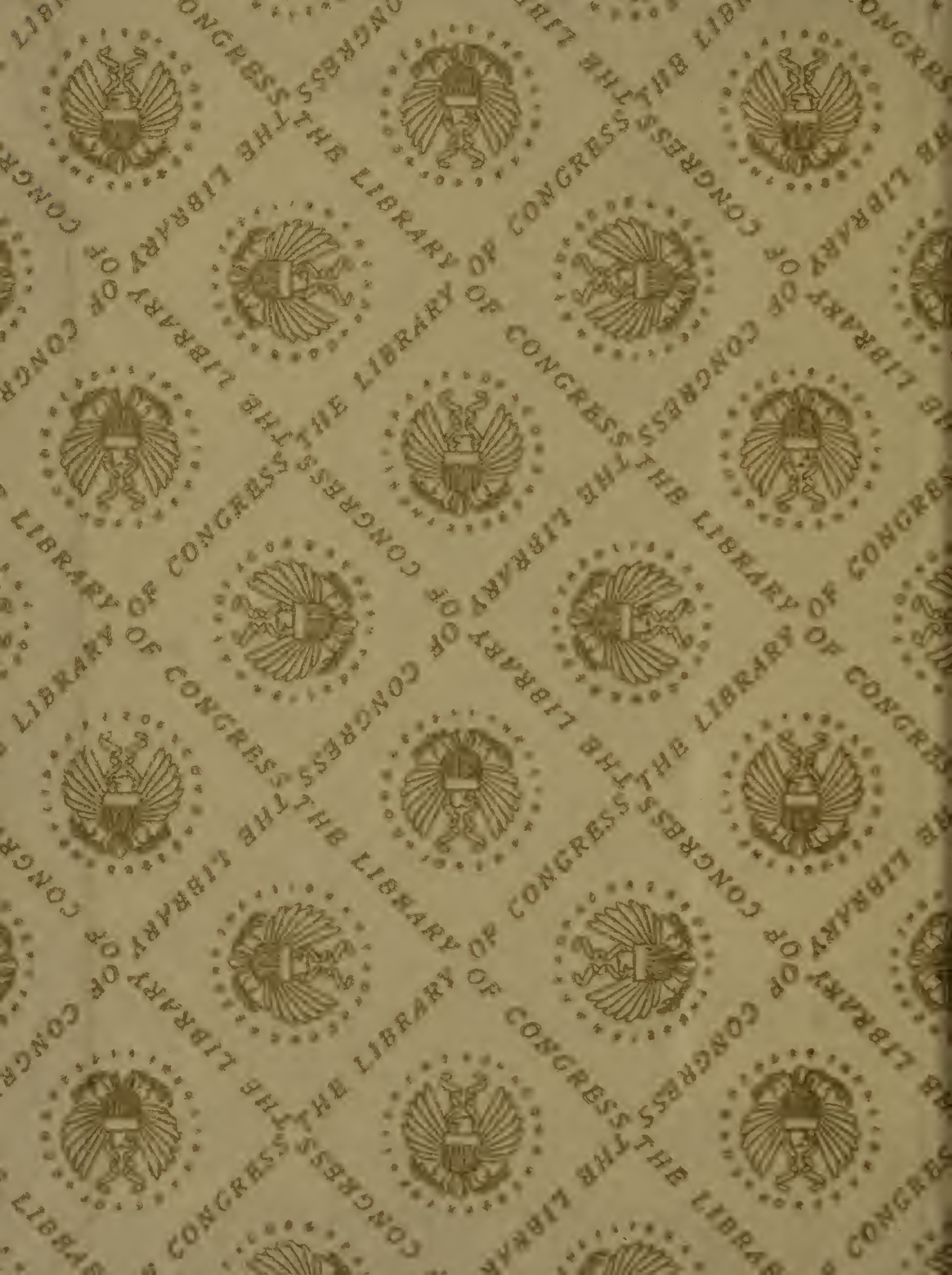
THE LIBRARY OF CONGRESS

THE LIBRARY OF CONGRESS

Ar 1040

Klasje z domačega polja.

Zbirka

najboljših

dél slovenskih pisateljev

z dodanimi

kritičnimi uvodi, življenjepisnimi črticami in kamnotisnimi podobami.

Nabrala in izdala

Jož. Jurčič in **Jož. Stritar.**

V Ljubljani 1866.
Založila **Otona Wagner**-ja prodajalnica knjigarskih, umetnijskih in muzikalnih reci.

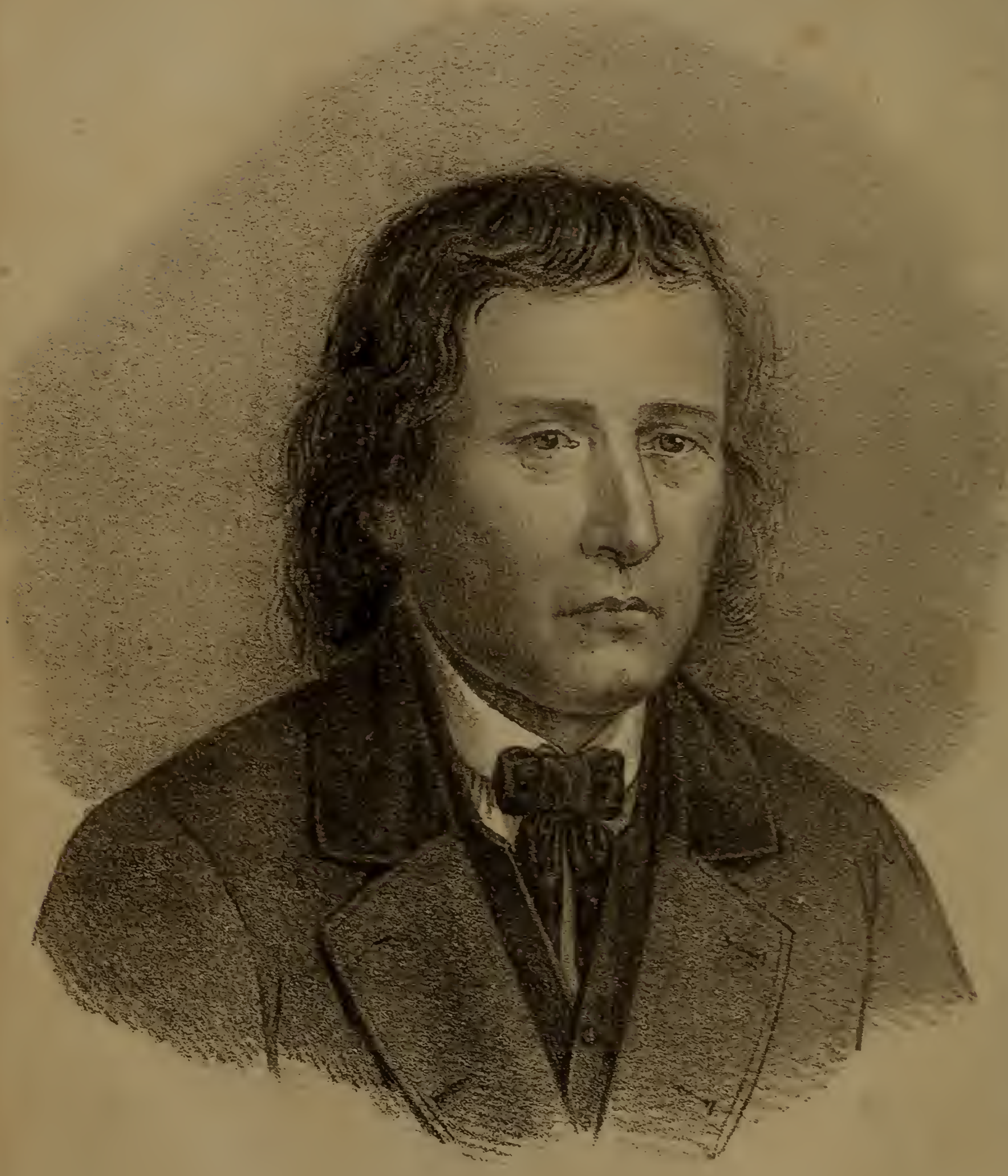

Dr Prešérin

Prešeren, France

PESMI

Franceta Preširna,

s

pésnikovo podobo, z njegovim životopisom in estetično-kritičnim uvodom.

Izdala

Jož. Jurčič in Jož. Stritar.

V LJUBLJANI 1866.
Založila Otona Wagner-ja prodajalnica knjigarskih, umetnijskih in
muzikalnih reči.

PG1918
.P7P4

6
[illegible]

0782U
30 Ja 58

Preširnovo življenje.

Rekel je nekdo, in po pravici, da naša lépa dežela ravno svojo najneprijaznejšo stran kaže tujemu popotniku, ki jo po véliki cesti preletí po čez brez daljše pomúde, svoja največa čuda pa da celó skriva globoko v osrčji. Tako tudi ljudstvo, ki v nji prebiva, kakor bi se nekako sramovalo méčih in blažih čutov, le prerado tujcu na videž obrača neko trdost in osornost, da ga torej lehko krivo sodi, kdor se je le po vrhu seznanil ž njim ter mu ni pogledal na dno srca. Preširen, ki je v vsem pravi zvesti sin, rekel bi, cvét svoje domovine in svojega naroda, njima je tudi v tem enak.

Človek ima navado, izvirajočo mu iz neke srčne potrebe, da si od imenitnega moža, kteri ga navduša s svojimi déli, zlasti pa od pesnika, kteri se je s svojimi pesmami priljubil njegovemu srcu, v domišljíi ustvari podobo, ktera se, kolikor mogoče, ujéma z njegovimi dušnimi déli. Življenje pesnikovo si rad misli polno mikalnih dogodkov in skrivnostnih zaplétek, polno strasti in bojev — zdaj viharno, zdaj mirno, zdaj temno, zdaj jasno; življenje, ki se nepokojno ziblje in pôlje od žalosti do veselja, od veselja do žalosti.

Toda nikoli ne, ali pa le redkokrat se vnénje življenje ujema z notranjim; le malokdaj je lepi, blagi duši dano spodobno prebivališče. Ne čudi se torej, blagovoljni bralec! ki so ti Preširnove pesmi tolikokrat z neizrečeno milobo srce objemale, če, ko bereš v teh vrstícah pesnikovo življenje, nikakor ne najdeš v njih čiste, vzvišene podobe Preširnove, kakoršno si je ustvarilo tvoje srce.

Preširnovo življenje, kar se ga je pokazalo svetu, tiho je, mirno, vsakdanje; vse njegovo bitje je bilo preprosto, navadno domače. Preširen je podoben Sokratu, ki je bil slaba, nelepa posoda najblažih misli, najviših resnic.

Preprostih kmečkih starišev sin, bil je Preširen rojen v Vrbi na Gorénjskem 3. decembra 1800. leta

Gotovo ní brez pomembe, da je v otročjih letih naš pesnik že gledal lepo gorensko stran, ktero neki sloveč anglešk popotovalec imenuje najlepšo dolino na svetu.

Komaj pa je bil malo odrastel, poslali so ga stariši v šolo v Ribnico, ker si je menda bil v rodu z ribniškim dekanom. V Ribnici imajo še zdaj knjigo, v kteri je Preširen zapisan med tistimi učenci, ki so bili zarad pridnosti obdarovani. Že zgodaj je torej pokazal svojo bistro glavo. Kdo vé, ali ní tudi to pomenljivo, da se je morebiti prebrisani, živi deček ravno tukaj že nekoliko navzél krepkega ter jedernatega narodnega govora in tiste šegavosti in zabavljivosti, ktera je od nekdaj domá v tej dolini.

Od tod je prišel 1811. leta* v Ljubljano, v latinske šole. Akoravno si je moral tukaj, posebno v viših šolah, kruha služiti s tém, da je ljudém po hišah otroke učil, vendar ní zanemarjal samega sebe. Če mu je primanjkovalo časa, pa mu je pripomogla delavnost in bistra glava, da je bil redno med prvimi.

Po dovršeni gimnazii je šel na Dunaj pravoslovja se učit. Tudi tukaj je moral naš pesnik, kakor toliko Slovencev pred njim in za njim, svoj čas in svoje močí drugim posojevati. Naključilo se je, da je prišel za učenika v sedanji Klinkowströmov institut, kjer mu je sreča za učenca naklonila mladeniča, deželana, ne rojáka, ki sluje zdaj med prvimi pesniki nemškega naroda — Antona grofa Auersperga.

Kako je budil in razvijal temu mladeniču pesniški duh; koliko je tu od malo znanega slovenskega pesnika pridobil slavni nemški: to je ta sam očitno spoznal v lepi pesmi, ktero je svojemu učeniku posvetil na hvaležen spomin. Ne bomo se pa nikakor motili, če mislimo, da je tudi naš pesnik v spominu ohranil te ure, ko mu je bilo dano z mladeničem, ki je umel svojega učenika, podučeváje razgovarjati se o najimenitnejših rečéh človeskega življenja.

Na Dunaji se je bil Preširen seznanil s češkim literatom Čelakovskim, ki je posebno v prsih mladega Slovenca obudil vseslovansko idejo. Šel je neki bil Preširen tudi s svojim prijateljem o praznicih na Češko, kjer se je seznanil z življenjem bratovskega naroda. Znano je, da je še le ta Čeh oči odprl Slovencem, ter jim pokazal, kakošen pesnik jim je Preširen. Ostal je v zvézi z njim do smrti.

---

* Ta létnica nikakor ni trdna, ker je menda še le 1822. leta dovršil ljubljansko učenje.

Leta 1828. je postal Preširen jezičen doktor. Prišel je potem v Ljubljano, kjer je dobil cesarsko službo pri višem denarnem uradu.

Ali tukaj je bil zarés pegaz v jarmu. Mladi pevski duh, ki je začel razvijati svoja krepka krila, ní se mogel srečnega čutiti v tesnih oklepih, ni se mogel sprijazniti z enakomernimi vsakdanjimi opravki. Razprtíje z višimi so kmalu primorale mladega pesnika, da je popustil svojo prvo in zadnjo cesarsko službo. Ko je bil tako brez službe, tedaj mu je prav prišlo povabilo prijatelja dr. Chrobata*; stopil je v njegovo pisarno za koncipijenta.

Chrobat je poznal Preširna, in védel je, da se mora tacemu nenavadnemu človeku marsiktera preglédati; znal je tako ravnati z njim, da si ga je obdržal veliko lét, in Preširen mu je bil izvrsten delavec.

V tem času je Preširen prvič stopil s svojimi pesmami pred slovenski svét.

Začélo se je bilo takrat po slovenskem vesélo delavno gibanje na literarnem polji, kjer so ledino orali: Čop, Kopitar, Smole, Metelko i. dr. možjé, ktere bo slovenski narod vedno imel v hvaležnem spomínu.

Da Preširen, ki mu je bila nad vse pri srcu omika slovenskega naroda, ni bil zadnji v tej rodoljubni družbi, to se umé samo ob sebi.

---

* Dr. Chrobat je bil oče gospé Lujize Pesjakove.

Biblijotekar Čop je namenil tedanjega skriptorja M. Kastelca, da je bil jél Čebelico izdajati.

Prvi zvezek je prišel na svitlo 1830. léta. V njem so bile natisnene prve Preširnove pesmi. V 30. letu svoje starosti je tedaj Preširen razglasil svoje prve pesmi. Svét ni mogel gledati, kako pesnik počasi raste in se razvíja, kako se s trudom vadi in uri. Kakor Atena oborožena Diju iz glave, tako je Preširen stopil dovršen pesnik pred slovenski svét, ki je takrat prvikrat čul pesmi, kakoršnih ní več pozneje.

Nespametno bi pa bilo, trditi, da je tudi takrat še le začél svoje pesmi delati.

Ko je bil še v latinskih šolah v Ljubljani, že tačas pravijo, da se je bil seznanil pri kupcu Primcu z njegovo hčérjo, ktero je učil, in da se mu je iz tega znanstva razcvela neuslišana, idealna ljubezen, ki mu je, kakor Mozesova palica skalo, odprla prsi, iz kterih se je izlil vir neumerjočih pesmi *.

Izkušnja nas učí, in ne more biti drugače, da pesniki, ki že po svoji natori vse bolj živo in globoko čutijo, le težko in malokdaj se sprijaznijo z realnim življenjem. Preširen je bil pesnik v najvišim pomenu te besede. Imel je srce mehko in občutljivo za srečo in gorjé vesoljnega človeštva. Zgodaj pa je

---

* Po raznih okolnostih bi pa človek sodil, da Preširen v svojo učenko ni bil zaljubljen, da morda takrat celó k Primčevim ni hodil; vsaj v njegovih pesmih nikjer ni sledú o tem; da je torej vse to najbrže pozneje izmišljena pravljica. V sonetu: „Je od vesel'ga časa teklo léto“ Preširen celó sam pravi, da se je bil še le 1833. leta prvič zaljubil v Julijo.

že okusil bridki „sad spoznanja,“ ki zamorí v prsih človeku vsako veselje.

Bolj in bolj se mu je začelo mračiti življenje. Žalil ga je pogled po svétu, ki ga je bolje poznal, ko kdo drug — žalil ga je pogled po svoji nesrečni domovini, ktero je ljubil nad vse, in žalil ga je tudi pogled v samega sebe. Ko mu je 1840. leta umrl edini prijatelj, kteri ga je popolnoma umél — Smole (Preširen je naredil po njem mrtvaški list, prvi v slovenskem jeziku), čutil se je samega in zapuščenega na svetu.

Ni mu bilo dano, da bi si bil ustanovil lastno družino, ki ima za vsacega moža veliko tolažbe v sebi.

Ne sodímo torej preostro ter ne čudímo se, če vidimo nesrečnega pesnika, da išče svojim bolečinam ne zdravila, ampak le mamíla tam, kjer vsaj za nekoliko ur „vseh bolečin se pozabljivost pije.“

Léta 1847. se je preselil v Kranj, kjer mu je bila podeljena ravno ustanovljena advokatíja. V tem letu je izdal svoje pesmi, kolikor mu jih je pripustila tedanja cenzura. V Kranji je preživel svoje zadnje dní mirno, če ne veselo:

Cel dán iz pravd kovál bom rumenjake,
Zvečér s prijatli praznil bom bokále,
Preganjal z vinom bom skrbí obláke.

Vse je poznalo in rado imelo priljudnega gospoda. Posebno so ga ljubili otroci, zlasti ker se jim ní rad bližal s praznimi rokami. Tékali so neki po ulicah za njim, kličé ga: doktor, fig!

Večer temnega življenja mu je za nekoliko časa obsijala vesela zarja, ki je bila napočila njegovi ubogi domovini. Videti je bilo, kakor da bi se hotelo že izpolniti pesnikovo prerokovanje:

Vreména bodo Kranjcem se zjasnile.

Sreča ga je obvarovala, da ní doživel žalostnega časa, ko bi bil moral peti:

Biló blisk nagel upanje je célo,
Ki le temnejši noč storí, ko vgásne.

V potrpežljivosti je nosil „življenja pezo," dokler ga ní rešila „zadnja ljub'ca, bela smrt."

Dne 8. februarja 1849. leta mu je zatisnila očí sestra, ki mu je bila vedno zvesta družíca.

Srce, ki

Up sreče unkraj groba v prsih hrani,

njemu so

Vpokoj'le — groba globočíne!

Z Bogom spravljen je končal svoje nemirno življenje. Dagarin, kranjski dekan, bil mu je za izpovednika in tolažnika v zadnjih urah.

Literarne zapuščine ní bilo najti po njem. Kar se sploh govorí o njej, človek težko verjame, ker je prežalostno. Pravijo, da je na dvorišči zgoréla. Trdi se, da je bila vmes vsa Byronova Parisina prestavljena, ena novéla in ena drama; koliko liričnih pesmi, ne vé nihče povedati.

Kakor Vodnik, bil bi tudi Preširen mogel péti:

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó,
Dovolj je spomina,
Me pesmi pojó.

Spisal je celó nekoliko nemških pesmi, tudi nekaj svojih je ponemčil — vse to se hrani v rokopisu ljubljanske muzeje.

Ko so ga izgubili, takrat so še le čutili Slovenci, kaj jim je bil Preširen. Njegov pogreb je bil veličasten, kakoršnega še ní imel noben Slovenec. Prišli so mu zadnjo čast izkazat iz vseh slovenskih straní.

Léta 1852. so mu postavili slovenski domorodci na kranjskem pokopališči, kjer počíva, spominek domačega umetnika, narejen iz domačega mramorja z dobro izbranim napisom:

Ena se tebi je želja spolnila,
V zemlji domači da truplo leží.

Obilo je bil pozneje češčen in slavljen v pesmih in govorih, ali slabo spoznán, premalo bran, še menj posneman.

Te revne vrstice o življenji prvega slovenskega pesnika morajo za zdaj zadostiti blagovoljnemu bralcu. Da je bilo še té moči spisati, nam je posebno pripomogel gosp. Zupan na Dunaji, za kar mu tu izgovarjamo očitno zahvalo.

Pravo Preširnovo življenje pa so njegove poezije.

Preširnove poezije.

Če pregledujemo literature raznih narodov, vidimo, da vsaka je le polagoma rastla in s časom se razvijala po zakonih, ki izvirajo iz zgodovine ter iz značaja posameznih ljudstev in njihovih zemljepisnih razmér. Vse so potrebovale po več stoletij, da so dospéle svojo najvišo stopinjo. Res ugledamo v njih sem ter tam posamezne možé, kteri se nam zdé med drugimi čisto nove, velikankske prikazni, možé, kteri so vsak sam zase več storili v malo létih, kakor drugih veliko pred njimi in za njimi v stoletjih. Ali kakor se ne nahajajo po navadi na zemlji visoke gore, ktere bi se samotne dvigale s planjáv, temveč je vsaka le dél celega pogorja, tako nam bo kmalu očito, ako reč tanje preiskujemo, da tudi ti možjé so v natorni zvezi z svojimi predniki in nasledniki, naj se še tako po svoji velikosti in imenitnosti odlikujejo od njih. Vsak je tako rekoč izrastel iz svojega časa, iz svojega naroda. Učil se je od svojih prednikov, in od njega so se učili, kteri so prišli za njim.

Shakespeare, do zdaj največi pesnik vseh časov in narodov, stojí res med svojimi vrstniki, kakor velikan med pritlikavci. Svojega duha se pač ni navzél od svojih prednikov, bil je njegova last; svojih misli ni podedoval po njih, prejél pa je od njih — in to je imenitno — jezik, ki je bil po mnogovrstnih delih že tako omíkan in uglajen, da je bil pripravna obleka za najviše misli in najgloboče čute, za nježno-boječe šepetanje mlade ljubezni in za strašno kletev kraljevega očeta, kteremu je bila pamet zmešala otročja nehvaležnost.

Ozrimo se pa zdaj na našo mlado literaturo.

Vodnik je, kakor je sploh znano, prvi poskusil naš jezik ubírati po umetnih ritmih.

Za to mu slovenski narod ne more zadosti hvaležen biti, ko bi ga še bolj slavíl, kakor ga je pri vsakteri priliki. Ali ne bodimo samo hvaležni, bodimo tudi pravični. Naj bodo te prve Vodnikove poskušnje še tako dobre, kakoršne so v resnici, vendar so in ostanejo le poskušnje. Velícega pesnika Vodnika ne moremo imenovati.

Kaj pa je prišlo za Vodnikom? — Preširen. Po prvi poskušnji v priprostih pesmicah — dovršena lirika, ob enem narodna in umetna! Zastonj bi iskali v literarnih zgodovinah enake prikazni.

Veselo se čudi in praša se človek, ki bere Preširnove poezije, od kod je dobil pesnik ta jezik, tako preprost in vzvišen, tako naroden in umeten!

Nekako čudno se mu godí, kdor hoče pisati o Preširnu. Njegove posamezne pesmi so tako lehkoumne in jasne, da jim ní tréba nikakoršnega razlaganja. Kdor hoče brati Preširna, ní mu tréba ne bistroumja, ne učenosti — tréba mu je le srca. To se vę da, kdor ga hoče uméti popolnoma, mora tudi poznati življenje. Kaj je Preširen, to bo védel le tist, kdor pozná „kragulja,“

Ki kljuje srcé od zora do mraka, od mraka do dné.

Torej teh vrstic pisalec, ki mu je naložena težka naloga, da spodobno piše o prvem slovenskem pesniku, ne bode si prizadeval, da bi o njem povedal kaj čisto izvirnega, kar se ní še slišalo; da bi prižgal novo luč, ki bi razsvetljevala temne koti; tudi ne bo izkazoval svojega bistroumja s tem, da bi po pesniku iskal pég in prόg: dovolj, če mu bo mogoče poezije, ki so tako različne, zediniti, in najti jim vír, iz kterega so bile vse; s kratka, če mu bo mogoče iz pesmi posneti pravo pesnikovo podobo.

Pri tem opravilu se je pa težko ubraniti necega mladostnega ognja, neke navdušenosti, ki se človeka tako rada polasti, ko govori o svojem ljubljencu.

Vsak omíkan narod ima v literaturi moža, kterega ne čestí, ne hvali samo, kterega zares ljubi, kakor svojega prijatelja; vse mu je lepo na njem, vse ljubo, še celó njegove napake; rad se díči in ponaša ž njim, in gorjé mu tujcu, kteri bi se lotil njegovega ljubljenca — gréh se mu zdi vsaka beseda, ktera bi ga kolikaj grajala; gréh se mu zdi še premrzla hvala. Vsak narod ima moža, kterega si misli s sveto, čisto glorijo okoli glave. Kar je Angležem Shakespeare, Francozom Racine, Italijanom Dante, Nemcem Göthe, Rusom Puškin, Poljakom Mickievič — to je Slovencem Preširen! Vreden je vsaj, da ga česté in ljubijo ter se ponašajo ž njim in hvalijo nebesa, ki so jim že tako zgodaj, tako nenadoma

„z domačimi pesmami Orfeja poslale.“ Če naslednje vrstíce nekoliko pripomorejo, da se bo ta pesnik bolj spoznaval, čestíl in posnemal, kakor, žalibog! do zdaj, dosegle bodo svoj namén, in izpolnila se bo pisalcu srčna želja.

Ako le po vrhu pregledamo Preširnove poezije, že vidimo, kako so mnogovrstne in različne, dasi je tako majhno njihovo število. Od nježne pesmi, ki pohlevno-boječe prosi ljubice prijaznega pogléda, do ostre zabavljice, ki zbáda s svojim želom — ne brez strúpa — svojega nasprotnika tam, kjer ga najbolj skelí; od veséle pesmi, ktero prepéva vriskáje mladi vojak, svoje mladosti in krepkosti vesel, do žalostne zdravljice, ki poje:

„Da ni nesrečen, kdor v grobu leži,“

kolik razloček! In vse te pesmi, tako različne — po svoje dovršene! Zdaj ti bo ta bolj všeč, zdaj tą; kakor ti je ravno pri srcu, ko jih vzameš v roke. Preširnova pesem se glasí časi, kakor žvrgolenje skrjančevo, ki se veselo suče proti jasnemu pomladanjskemu nebu, časi kakor pesem slavčeva, ki v tihi noči samotno na grmu sedèč globoko iz srca toži svoje bolečine.

Prvi pogled pa nam tudi kaže, da je veliko več, kakor vseh drugih, med Preširnovimi pesmami takih, ki pojó ljubezen, tako da, kdor je ravno kar prvič prebral Preširna, skoraj gotovo se ga polastí misel, da njegov glavni čut, iz kterega izvirajo vsi drugi, ki mu je vdehnil največ pesmi in najlepših, ta je ljubezen. In to misel potrjuje pesnik sam, že v uvodni pesmi, ko nagovarja svoje strune:

Ako mor'te, omečite
Neusmiljeno srcé;

dalje v uvodnem sonetu: „Očetov naših imenitne déla“:

Preslabe, péti boje vam slovéče,
Pojó Kranjíc lepoto moje strune
In tvojo čast, nevsmiljena devíca!

v sonetnem vencu: „Vse misli 'zvirajo 'z ljubezni ene“:

Ti si življenja moj'ga magistrále.
Srcé mi je postalo vrt in njíva,
Kjer seje zdaj ljubezen elegíje.

V sonetu: „Biló je, Mojzes! tebi naročeno“:

Pet' ljubeznjívost tvojo in lepoto
Je moj poklic in samo opravilo.

Ljubezen je torej središče, okoli kterega se sučejo vsi pesnikove čuti — središče njegovega pesniškega značaja. Ker nam je pesnik sam razodel to skrivnost, kaj bi je dalje iskali?

In vendar motili bi se in krivico bi delali pesniku, ako bi mu verjeli, kar sam trdi. Tanjša preiskava nam, upamo, pokaže, da Preširen ní erotičen pesnik, ní kak zakasnjen trubadúr — vsaj ne v navadnem pomenu.

Ljubezen je gotovo mogočen, čist, neoskrunjen tudi blag čut, ki človeka povzdiguje, čisti in nagiblje k blagim delom; vendar ne more popolnoma napolniti moškega srca.

Pregledimo malo tanje Preširnove poezije! Ktere čute še nahajamo v njih? Kmalu nam bo očito, da zraven ljubezni do izvoljene devíce pesnika posebno navdaja ljubezen do domovine, ki se tako naravno strínja ž njo:

Solzé 'z ljubezni so do tebe vroče,
Iz domovinske so ljubezni lile.

Ali ta ljubezen mu zbuja le žalostne čute. Vesel ní pogled v pretekle čase:

Viharjev jeznih mrzle domačije
Bilé pokrajne naše so, kar Samo!
Tvoj duh je zginil, kar nad tvojo jamo
Pozabljeno od vnukov veter bríje. —

V sužnosti je vedno zdihovala slovenska zemlja:

Obložile očétov razprtije
S Pipinovim so jarmom sužno rámo!

In zopet:

Na tléh ležé Slovenstva stebri stari,
V domačih šêgah vtrjene postave;
Ječé pod težkim jarmom síni Slave,
Le tujcem sreče svít se v Krajni žari,
Ošabno nos'jo ti po koncu gláve!

Žalostna je sedanjost, ker

Zemlja slovenska, predraga dežéla,
. . . zdaj ima grob komaj za nas.

Vidi, kakó Slovenci zaničujejo svoje najdraže blago:

Kaméne naše, zapuščene vbož'ce,
Samice so pozabljene žal'vale;
Le tujke so častile Kranjcev množ'ce.

Vzdiguje mu up le pogled po širocem svetu, ker vidi, da

> Največ svetá otrokom sliši Slave.

Pomagati ne more svoji nesrečni domovini, ktero zapuščajo lastni sini; ali posvečuje ji vsaj svoje pesmi:

> Z bridkostjo so srcé mi napolnile
> Skeleče misli, da Slovenec mile
> Ne ljubi matere, vanj upajoče,
> Željé rodíle so prehrepeneče,
> . . . da zbudil bi Slovénšč'no célo,
> Da bi vrnili k nam se čási sréče.

Obrača se proti nebu z milo prošnjo:

> Da bi nebésa milost nam skazále!
> Otájat' Krajna našega sinove,
> Njih in Slovéncev vseh okrog rodóve,
> Z domač'mi pesmam' Orfeja poslále.
>
> Da bi nam srca vnel za čast dežele,
> Med nami potolažil razprtíje,
> In spét zedinil rod Slovenšč'ne céle! —

Uslišana bo njegova molitev — v duhu že gleda lepo prihodnost in prerokuje jo nam in sebi na tolažbo:

> Vreména bodo Kranjcem se zjasnile,
> Jim mil'ši zvezde, kakor zdaj sijàle.

Kdo je kdaj bolj goreče ljubil svojo domovíno? kdo globokeje čutil in žaloval o njeni nesreči? kdo je kdaj tako lepo podobo dal temu čutu?

Pač ní tréba opominjati, da „Kranjci“ so našemu pesniku „Slovenci“ in da Slovence imenuje večkrat vse Slovane. Če pomislimo, kdaj so bile te pesmi tiskane, moramo se le čuditi, da si je naš pesnik še toliko upal;

2*

čuditi se pa moramo tudi tistim, ki so našemu pesniku očitali, da je le „Kranjec,“ da nima srca za vse Slovane.

Domoljubje je torej, kakor smo videli, drugi poglavitni čut našega pesnika, kterega sam na stran stavi svoji ljubezni.

Pa razen teh dveh idej se nam kaže v Preširnovih poezijah še druga, ki je razločna od prvih.

Pesnik je nesrečen, njegove poezije

Iz krajev niso, ki v njih solnce sije.

Tega pa ní kriva sama neuslišana ljubezen, kakor bi se mislilo; sam svoji ljubi pravi, da srce mu

— ní prej biló veséło,
Ko se záte je unélo. —

Še menj ga pa žali, da, ker mu

— je sreče dár bilà klofúta,
Ne spravi vkup darov potrebnih Pluta.

Tolaži se z osodo vseh pevcev:

Le začníva pri Homeri,
Slep je, kdor se s petjem vkvarja,
Pevcu vedno sreča laže.

Pevec ní nevoščljiv tistim, ki hlepé vedno po denarji; on ne potrebuje posvetnega blaga:

Koder se nebó razpénja,
Grád je pevcu brez vratarja,
V njem zlatnina čista zárja,
Srebrnina rosa trave,
S tem posestvom brez težáve
On živí, vmerje brez dnarja.

Bolečine njegove izhajajo iz druzega víra. Komaj mu je minila „življenja lepša polovica,“ že poje:

Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje!
Veselja dokaj strúp njegov je vmoril;
Sem zvedel, da vest čisto, dobro djanje
Svet zaničʼvati se je zagovoril.
Ljubezen zvesto najti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazoril.
Modrost, pravičnost, učenost, devíce
Brez dót žalʼvati videl sem samice.
Te videtʼ, grjé videti napake,
Je srcu ráne vsékalo krváve.

Svojemu zgodaj umrlemu prijatelju, kteri mu je bil enak po mislih in po osodi, poje v spomín:

Da ní nesrečen, kdor v grobu leží.

Poznal je, kakor on, življenje, prehodil je bil, kar ga je omikanega svetá; ali kar je videl in slišal, z žalostjo mu je napolnilo srce:

Videl povsod si, kak iščejo dnarje,
Kak se le vkljanjajo zlatʼmu bogú;
Kje bratoljubja si videl oltarje?
S srcem obupnim si prišel domú.

Premišljevaje svoje preteklo življenje se pesnik spominja svoje mirne, rojstne vasice. Da bi je ne bil zapustil nikdar! Ker

Ne vedel bi, kakó se v strúp prebrača,
Vse, kar srcé si sladkega obéta;
Mi ne bilà bi vera v sebe vzéta,
Ne bil viharjev nótranjih bʼ igrača!

Mirno bi mu bili tekli dnevi v nedolžnosti in srečni nevednosti — ali:

— — mladen'ča glédati je gnálo
Naključje zdanjih dní, dokler na póti
Prihodnosti biló je zagrinjálo. —
Zvedríla se je noč, zijá nasproti
Življenja gnjus, nadlóg in stisk ne málo,
Globôko brêzno brez vse réšne póti.

In tako sta mu v srcu

Obup, življenja gnjus začela boje,
Erinje vse so se ga polastile.

Trpljenje mu ne preneha, nazadnje:

Navadile so butare se pleča
In grenkega se usta so bokala.
Otrpnili so udje mi in sklepi,
In okamnelo je srcé preživo.
Strah zbežal je, ž njim upanje golj'fivo.

In to misel ponavlja v vrsticah, ktere je postavil svojim poezijam na čelo:

Sem dolgo upal in bál,
Slovó sem upu, strahu dal;
Srcé je prazno, srečno ní,
Nazaj si up in strah želí. —

Strašen stan! — ali ní le njegov, ampak vsacega pevca, ki mu ne smé biti

— pretežkó
V prsih nosit' al' pekèl al' nebó.

Pridejo mu pa ure, ko ne more več prenašati „življenja peze.“ Življenje mu je „ječa;“ kliče smrti, da bi ga rešila iz nje:

Prijazna smrt! predolgo se ne múdi,
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
Ki pelje nas iz bolečine mesta,
Tje, kjer trohljivost vse verige zgrudi;

Tje, kamor moč pregánjavcev ne seže;
Tje, kamor njih krivic ne bó za nami;
Tje, kjer znebí se človek vsake téže.

Dasitudi nam je pesnik že sam po svoje dosti jasno razodel ta čut, kterega še imenovati ne moremo z eno besedo, morda vendar ne bo preveč, ako malo obširneje o njem govorimo.

Vsak človek, kteri se ne plazi, kakor brezumna žival, po zemlji; kteri ne išče ter ne najde svojega poklica, svoje sreče v tém, da bi pasel telesne počutke: ne more, ko bi tudi hotel, sprijazniti se z življenjem, kakoršno je. Ustvaril si je v prsih, ali prav za prav, prinesel je s seboj na svet podobo, ideal, kakoršen bi moral biti človek, kakoršno življenje. Ta podoba, ta ideal mu je last, ktera ga spremlja skozi življenje.

Komaj pa je stopil v realno življenje in začel spoznavati svét, že mu je očito, da to, kar vidi in sliši okrog sebe, nikakor se ne strinja s podobo, ktero nosi v prsih. Ta mu kaže, da smo si bratje vsi, „kar nas po zemlji hodi;“ v življenji pa vidi, kako se sovražijo in preganjajo ljudstva, rodovi, bratje, — da človek živi vedno, kakor divja zvér, v krvavi vojski s človekom, ko da bi ne bilo prostora za vse na svetu; da ljudí držé le — in še komaj — železne ograde, zakoni, da se ne podavijo in pokončajo. — „Kje bratoljubja si videl oltarje?“

Srce mu pravi, kako lép, kako visok je človeški poklic; življenje pa mu kaže, kako vse svoje dni človek rije po zemlji, ter išče, kar bi mu napaslo slepe počutke; da edina moč, ktera goni človeka, ta je gola samopridnost in samopašnost. „Videl povsod si, kak iščejo dnarje!“ saj „človek toliko veljá, kar plača.“

Srce mu pravi, da, kakor ima posamezen človek pravico na svetu, živeti po svoje in razvijati svojo posebnost — saj mnogovrstnost je zakon v natori — tako ima vsak narod, bodi si velik ali majhen, ne le pravico, še celó dolžnost, da se izobražuje po svojih posebnih lastnostih, ktere mu je stvarnik podelil, in da se tako vdeležuje vesoljnega napredka, vesoljne človeške omíke, v kteri izpolnuje človeštvo svoj poklic na svetu; vidi se pa, da, kakor človek človeka, narodi zatirajo narode, in mogočnejši je slabejšemu nemil gospodar. Pa kaj se mora še videti! Že natora veléva človeku, da, kakor ljubi mater, ki mu je dala življenje, mora tudi ljubiti deželo, v kteri se je rodil; da mora ljubiti med vsemi ljudmi najbolj tiste, kteri z njim govoré eno govoríco: ali koliko jih je, ki ne poznajo, ali pa nečejo poznati svoje domovine, ktere se sramujejo, ker je majhna in revna; ki se pridružujejo njenim nasprotnikom, ter jo zatirajo z njimi vred! —

Slovenec mile
Ne ljubi matere, vanj upajoče.

To mu kaže pogled okrog sebe. In ko pogléda v samega sebe, žalosten vidi, da tudi on ne zadostuje idealu, in čuti slabost svoje volje, ker tudi njemu ní mogoče, popolnoma se oprostiti materije, ki ga teží in vleče k tlam; čuti, da njegove močí imajo ozke meje, pa kar je ónostran njih, da mu bo večno nedosežno — zastonj mu je trud in hrepenenje. Ko vidi in čuti vse to, nazadnje mu je še „vera v sebe vzéta.“

To razprtje, ta disharmonija med idealom in svetom navdaja človeka z žalostjo, ktera pa, to se ve da, po navadi kmalu utihne v hrupu in nemiru vsakdanjega življenja.

Pesnika loči od navadnega človeka posebno to, da čuti vse bolj živo, bodi si žalost ali radost, in sicer ne samo svoje žalosti ali radosti, ampak veselí se z veselim, joka se z jokajočim.

Lastna natora in okolnosti pa ustvarijo nekterega pesnika tako, da je posebno občutljiv za žalost in trpljenje, kterega je obilo razlitega po „tej solzni dolini.“ Kakor čebela iz slednje cvetice méd, srče on strup in otožnost iz vsake stvari in prikazni.

Takemu poetu je konflikt, o kterem smo govorili, še veliko hujši; njemu je disharmonija vir globoke srčne otožnosti in neskončnega hrepenenja. Posvetni šum in hrum, vse slaščice in veselice mu ne odženó, ne utešijo kragulja, „ki kljuje srce od zora do mraka, od mraka do dne!“

Ali pesnik ne čuti samo bolj živo te bolečine, prejel je od stvarnika neprecenljivi dar — in to ga še le dela za poeta pred svetom — da temu čutu daje podobo, življenje. Tako mu je ta skeleči čut vir neumerjočih pesmi.

Sirovi ljudje imajo navado, da oslepé ptiča, da jim slajše poje. Tak pesnik je pravi mučenik človeškega rodú, ker vzame náse vse naše gorje, prepevaje ga v sladkih pesmih, ktere nam topé otrpla srca — on trpí, da se mí veselimo.

Tak pesnik je Preširen!

Poezija ima že po svoji natori to lastnost, da se ne razodeva sama na sebi ali abstraktno; kaže se v oblikah, ki so sploh znane in umljive, v podobah, ki so nekako domače človeškim očém, človeškemu srcu. Poezija, akoravno visoka, nebeška gospá, kaže se v človeški podobi smrtnim očém, ljubi ljudí, rada je med njimi, smeje se in joka z njimi. V mraku zahaja tihoma v borno kočo; počene k detetu v zibeli, ter mu poje, da zaspí; séde med otroke, ter pravi jim pravljice, da se čudijo in bojé, da se jokajo in smejejo; bliža se devici, ki zamišljena stojí, ter ji pravi o njenem ljubčku; položi starčku na trudno ramo mehko ročíco, ter ga opominja jasnih preteklih dni.

Najviša, najimenitnejša ideja, ktere se je kdaj lotil pesnik, nam se razodeva v prosti, narodni pravljici, v Goethejevem Faustu.

Našli smo tri poglavitne čute v Preširnovih pesmih: ljubezen, domoljubje in tisto hrepenenje po idealu. Ni tréba dokazov, vsak vidi že sam, da izmed teh treh čutov je najimenitnejši zadnji. Kdo bi verjel pesniku, ki nosi v prsih tako trpljenje, kakor smo videli, če nam trdi, da nima druge želje, druzega hrepenenja na svetu, kakor da bi mu v last prišla ženska, kteri ní mari njegove goreče ljubezni, pa naj bo ta ženska v resnici nad vse „Delije, Korine, Cintije in Lavre“ in kar je še drugih takih sladkoglasnih poetiških idealov. Ta ljubezen je — da se predolgo ne zamudimo pri tej reči — le poetiška fikcija; to hrepenenje po izvoljeni devici je simbol hrepenenja po nedosežnem idealu!

Ljubezen je čisto človešk, sploh znan čut; soroden in podoben je čutu, o kterem govorimo; vanj je torej zlil naš pesnik, kakor v najpripravnejšo obliko, čut, ki se ne dá tako lepo vpodabljati sam na sebi.

S tem pa nikakor nečemo trditi, da bi pesnik bil s premislekom tako ravnal; da bi si bil svojo ljubezen čisto izmislil, v ta namen, da bi bil mislil na ideal, ko je na svojo ljubo pesmi skladal. Tako nikoli ne ravná umetnik sploh ne, zlasti pa pesnik ne. Podobe, ktere ustvari, mora v svojih prsih nositi in gojiti, s svojo srčno krvjo jih rediti; le tako bodo dihale in po žilah jim bo tekla prava gorka človeška kri. Take so poezije Preširnove. Nespametno bi bilo torej in tudi popolnoma nepotrebno za naše mnénje, kaj tacega trditi. Preširnova ljubezen je morala imeti resnično podlogo — to nam kaže vsaka vrstica njegovih pesmi; nič ní v njih mrzlega, ponarejenega, posiljenega, — v vseh pravi ogenj, prava strast, prava kri. Ta čuta se popolnoma strinjata in zlagata, ali prav za prav, drug je zajet v druzem. Neuslišano hrepenenje pesnikovo po devici, ktere mu doseči ní moči, počasi se mu je razširilo v hrepenenje po idealu. Nesrečni pesnik ob enem prepeva svojo dvojno nesrečo.

Taka v pravem pomenu poetična ljubezen pesnikova mora torej biti nesrečna, in otročje je vprašanje, „kaj bi bilo, ko bi uslišana bila Preširnova ljubezen.“

Preširen je torej, če smo prav spoznali njegovo posebnost, njegov pesniški značaj, pevec disharmonije med idealom in življenjem v podobi nesrečne ljubezni. Nesreča njegove domovine in lastna nesreča so le posamezni déli vesoljne nesreče!

Da je ta misel prava, nam kaže pesnik sam tako jasno in očitno, kakor je le mogoče v poetiški obliki.

Poglejmo v vencu sonet: „Ur temnih.“ V neizrečeno lepi, visoki podobi, kakoršne se nahajajo le v Preširnovih sonetih, nam razodeva pesnik, da prava sreča, po kteri hrepeni, ní ljubezen izvoljene device, da bi mu ona ne napolnila v resnici srca, ne utešila hrepenenja; da bi mu le bila tolažilo — zdravilo!

Ur temnih so zatirale jih sile
Vse pevca dní, ki té ti pesmi pôje;
Obup, življenja gnjus začele bôje,
Erinje vse so se ga polastile.

Ko v veži je Orest Dijane mile
Zadobil spet bil zdravje duše svoje,
Tak bi bilé se od ljubezni Tvoje
Vmiríle prsi, lica se zjasnile.

Zadnjič nam potrjujejo to misel tudi besede, ktere je pesnik za vodilo postavil na čelo svojim pesmim:

Sem dolgo upal in se bal,
Slovó sem upu strahu dál;
Srcé je prazno, srečno ní,
Nazaj si up in strah želí.

V teh besedah je kratko in krepko popisan pesnikov stan, kakoršnega smo spoznali tudi mí.

Kar smo tu dokazali o Preširnu, to se dá obrniti na večino liričnih pesnikov.

Še o Petrarki, s kterim se tako rad primerja Preširen, in kteri je postal pravi ideal erotičnega pesnika, trdi neki njegov izdajatelj in velik čestitelj*, da vsa tista njegova slavna ljubezen je čisto izmišljena, ker si ne more nikakor misliti, da bi tako pameten mož bil 21 let neprenehoma vzdihoval za ženó, ktera se ní zmenila zanj, in po njeni smrti še 10 let žaloval po nji. Bodi si to že tako ali tako, gotovo je le, da se o njegovi Lavri še dan denašnji nič trdnega ne vé, akoravno je pesnik očitno živel pred vsem svetom. Gotovo je tudi to, da, akoravno nam tolikokrat trdi, da nima noč in dan druge misli, pa da je popolnoma neobčutljiv za vso lepoto razen nebeške svoje Lavre, ktera mu je začetek in konec življenja, vendar mu vse to ní branilo, da bi ne bil ves tist čas živel z drugo v srečni in rodovitni ljubezni! Tudi Petrarki je bila ljubezen, ktero je prepeval za svoj edín čut, poetiška oblika, akoravno v druzem pomenu.

Vendar je še nekoliko Preširnovih pesmi, ki ne prepevajo teh čutov. Te so — tu govorimo samo o čisto liričnih — vesele, šaljive ali pa zabavljive. Ima namreč naš pesnik to redko lastnost, da, naj si bo njegov značaj ves resen, zna vendar ravno tako zapeti veselo, šaljivo ali celó zabavljivo pesem. Tudi v tem je pravi sin svojega naroda, ki ima, kakor malokteri, tako čudno združene te lastnosti.

Zdaj, ko smo spoznali iz liričnih pesmi pravi pesniški značaj Preširnov, nam je govoriti še o tem, kako se razodeva ta značaj v posameznih pesmih; govoriti nam je o njegove poezije obliki.

---

* Venezia 1820. presso Fr. Andreola.

Oblika je — v širjem pomenu — v poezíi, kakor v umetnosti sploh, skoraj ravno tako imenitna, kakor ideja; dovršeno je umetno delo le, če sta ideja in oblika enako lepi, če s'ta med seboj popolnoma v soglasji.

Pesnik sam je razdelil svoje poezije po vnénji obliki v: pesmi, balade in romance, različne poezije, gazele, sonete in lirično-epično pesem: Krst pri Savici.

Pesmi.

Pesmi je Preširen imenoval tiste svoje poezije, kterim je dal tako notranjo in vnénjo obliko, da so za petje pripravne.

Največ jih prepeva ljubezen. V njih se pesnik obrača do neusmiljene devíce. Toži ji svoje bolečine, toda ne prosi je ljubezni; naj mu le daje gledati svoje oko, kakor solnce cveticam; budí naj mu pesmi v prsih njen pogled. Še tega ne izprosi — pred obličje ji ne sme! — Pokoren je strašnemu povelju. — Naj mu dovoli vsaj, da bi smel misliti nanjo! Da ji ne bi žalil očesa, umeknil se ji bo izpred obličja; naj mu roko podá v prijazno slovo! Več ga ne bo videla, vendar pa — tako se tolaži — še v posvetnem hrupu bo pomnila nesrečnega pevca!

Ta kratki pregled nam že dovolj jasno kaže karakter njegove pesniške ljubezni.

Tri pesmi niso osebne. Prepevajo v lirični obleki nezvestobo žensko in moško — in njeno gorjé. Pri „Mornarji“ je videti, kakor bi bil pesnik mislil na svojega nesrečnega prijatelja Smoleta. Za drugi dve: „Zapuščena“, „Nezakonska mati“ je gotovo pesnik vzel motiv iz preprostega, kmečkega življenja, ktero ima tudi svoje bolečine in trpljenje — svoje romane in tragedije, samo da se ne kažejo radovednim gledalcem in poslušalcem. Ljudstvo trpí in molčí.

Dve sta veseli, fantovski, prav v narodnem duhu zloženi. Dve sta péti umrlim na spomin: ena slaví očeta slovenske poezije, ena se pa v veseli vinski družbi spominja nesrečnega prijatelja, ki je v hladni zemlji našel zaželeni mir, kterega ni bilo moči najti na zemlji.

Ena: „Izgubljena vera“, sama na sebi popolnoma umljiva, ima to posebnost, da ji, ker je očitno osebna, razlagalec ne vé pravega mesta odkazati med drugimi njene vrste.

Zadnja — in ní je pesnik zastonj postavil na to mesto — nam kaže pesnikovo srce, iz kterega so se rodile te pesmi. Čudno se s poprejšnjimi strinja ta pesem, kteri je po mislih in besedah malo enakih. Od temnih tál se najlepše odlikuje nežna podoba; po stenah in ob robu temnega brezna rastejo jasne, nežne cvetice.

Rekli smo, da te pesmi so namenjene za pétje; s tem se zlaga popolnoma njihova oblika. V preprostosti so umetne, v umetnosti preproste; bistro in jasno tekó, kakor potok, kteremu se na dnu vidi belo kamenje. Njihove misli sézajo globoko v srce; njihove besede božajo uho s sladko harmonijo. Nič ní v njih okornega, posiljenega, nobena beseda preveč, vsaka na svojem mestu; čez vse pa je razlita neka sladka otožnost!

V pesmih je Preširen čisto izviren; ní imel druzega učenika, kakor svoje srce in pa — narod! Ali kako se je od njega učil, kako ga je posnemal! Zato so pa tudi njegove pesmi (in to je največa hvala, ki se more dajati liričnemu pesniku) poleg najviše umetnosti popolnoma narodne!

Težko se je pisalcu ločiti od teh pesmi, da bi nekoliko ne govoril o posameznih, in ker ní mogoče o vseh, vsaj o eni. Akoravno pa je težko reči, ktera je najlepša, morda je vendar ní, ki bi tako globoko sezala v srce, v kteri bi bil pesnik tako pokazal svojo umetnost, kakor predzadnja: „Nazakonska mati!“

V nji nam kaže pesnik žalostno zgodbo, ki se tolikokrat ponavlja v gosposkem in kmečkem življenji. Deklica se je v ljubezni vdala brezsrčnemu zapeljivcu. Poslušala je njegovo sladko prilizovanje, verjela je njegovim obetom in prisegam. Kako bi bila vedela mlada sirota, ki ní še poznala sveta, da le kri govori iz njega, ne srce! Spoznala je svojo strašno zmoto, ko je bilo že prepozno!

Vidimo jo, kako sedí poleg zibeli, v kteri leži dete, sad prepovedane ljubezni. Ko ga vidi, kako mirno spi, kako se sladko na smeh drži, obide jo spomin, koliko je prebila zanj!

Oča so kleli, tepli me,
Mati nad mano jokali se,
Moji se mene sram'vali so,
Tuji za mano kazali so!

V štirih kratkih vrsticah je vse trpljenje nesrečnega zapeljanega dekleta, hčere poštenega slovenskega kmeta stare koreníne, ki se ni sprijaznil z malopridno šego, ktera se čedalje bolj širi, žalibog! tudi med ljudstvom! Kako kratko vse in krepko — kako karakteristično!

Ali še vse to bi bila prenesla, toda najhujše gorjé, zapustil je zapeljivec otroka in njegovo mater —

Šel je po svetu, Bog vé kam,
Tebe in mene ga je sram!

Ali pozabljeno je vse trpljenje, ko se ozre v mili obraz nedolžnega angelja. Kakor temno meglo solnce, prežene ji njegov pogled žalosten spomin preteklih dní, potolaži ji skrb za prihodnje.

Meni nebó odprto se zdí,
Kader se v tvoje ozrem očí;
Kader prijazno nasmeješ se,
Kar sem prestala, pozabljeno je.

Vidimo jo, kako jo je zapustil ves svet, in ona bo le za svojega otroka živéla, zanj se trudila in pomanjkanje trpéla; on ji bo edina misel, edino veselje.

Taki in enaki čuti nas navdajajo, ko beremo to pesem. — Saj tista pesem je še le prava, ktera nam z malo besedami zbudí celó vrsto misli in čutov, ki sezajo nazaj in naprej, kakor je tista podoba še le prava, pred ktero gledalec, ko se je nagleda, še dolgo časa zamišljen stojí. Podoba se mu širi in širi — in iz nje se mu na zadnje razvíje cela zgodba, ktere mu ní povedal umetnik, le zbudil mu jo je v prsih. „V tem, kar modro zamolči, kaže pisalca se moč.“

Posebno pa mora pesnik v lirični pesmi že s prvimi besedami, s prvo podobo, pa ne po dolzih okolíših, bralca postaviti v situvacijo, ktere pesem petrebuje, — mora tako rekoč s prvim glasom svoje pesmi v bralčevih prsih zbuditi strune, da mu soglasno in sočutno s pesmijo pojó. Do našega srca ima moč le taka pesem, ktera nam ne prinaša novih, neznanih čutov, ktera nam le zbuja tiste, ki nam spé v prsih; pesnik naj nam le pomaga izgovarjati, kar čutimo sami.

Balade in romance.

Po vnénji obliki se ločijo prve tri, ktere je pesnik pač romance imenoval, od drugih; pisane so v eni (španjski) meri in šaljive vse tri; po mislih so pa sorodne z baladami. Podloga ali glavna misel romancam in baladam je ljubezen, in sicer tako, da pesnik stavi v njih moško stanovitnost in zvestobo nad žensko.

Da ljubezen premaga vse ovire in zapreke, ktere se ji stavijo v bran, nas učí: „Hčere svèt“ in „Judovsko deklè;“ žensko trdosrčnost in prevzetnost nam kažejo: „Dohtar,“ „Rozamunda,“ „Povodnji mož,“ „Prekop“ in „Neiztrohneno srce“; žensko nestanovitnost in nezvestobo: „Učenec“ in „Ženska zvestoba“; nasproti pa moško stanovitnost: „Zdravilo ljubezni;“ zadnja: „Orglar,“ nas učí, da je stvarnik pesnikom razdelil različne darove, in da ima vsak pravico peti, kakor mu srce veleva.

Kakor v pesmih, tako je tudi v romancah in baladah jezik naraven, jasen, gladek, národen — oblika se popolnoma priléga mislim, naj bodo resne ali šaljive.

Edina prestavljena, ktero je Preširen uvrstil svojim izvirnim pesmam, taka je, da se ji mora po pravici reči, da je prestavljalec, kolikor je mogoče, dosegel sloveči original; prestava se bere, kakor original, ki ní izgubil v njej niti najmanjše lepote.

Različne poezíje.

Pod to ime je Preširen združil pesmi, kterih ní mogel po obliki uvrstiti drugim. Kakor že kaže njihovo ime, mnogovrstne so, in sicer po misli in po obliki.

V prvi nam pesnik v resno-šaljivi obliki toži nesrečo, ktero sta mu prinesli dve zvezdi — dve očesi.

Druga slaví v obliki grško-latinske elegije Preširnovega učenika in prijatelja, Matija Čopa.

Čop, rojen v Žirovnici, ne daleč od Vrbe, seznanil je bil Preširna posebno s španjsko in italijansko literaturo, iz kterih si je naš pesnik — zlasti v obliki — toliko pridobil za svoje lastne poezíje, — pa ne samo učenik, bil mu je tudi prijatelj, kar nam priča zadnji sonet.

V zabavljici: „Nova pisaríja“ nam pesnik prvič kaže čisto novo moč svojega bogatega pevskega duha. Z genijalno roko nam je tu načrtal podobo tedanje literarne namére, ki je njemu nasprotovala. Da ta podoba ní izpeljana čisto „sine ira et studio;“ da se je v nji maščeval pesnik nad svojimi sovražniki za vse, kar je prebíl od njih: kdo bi mu kaj tacega zameril? Vsaka božja stvar se brani s svojim orožjem, zakaj bi se pesnik ne s svojim? Da je pa njegova podoba vendar le resnična, to nam priča dovolj že sama; saj je videti, kakor bi bila — mutatis mutandis — denes narejena.

V nobeni pesmi Preširen morebiti ní pokazal tako očito, kako ima v oblasti slovenski jezik, kakor v tej zabavljici, ktero je težko posnemati, še teže doseči, nemogoče pa prekositi. Jezik je zrnat, krepek, slán, kolikor je treba. Tu beremo sem ter tam besede, ktere bi človek jévaline izustil v gosposki družbi, vendar pa so tako postavljene, de ne žalijo niti najbolj občutljivega ušesa, in da vsaka druga beseda na njihovem mestu bi ne bila na — svojem mestu. Le škoda je, da Preširnu, ki je imel, kakor nam kaže ta pesem, tako živo satirično žilico, po mnogovrstnih okolnostih ní bilo mogoče, da bi ne bil šibal samo literarnih zmot, ampak da bi se bil tudi lotil družinskih in sploh človeških napák.

„Prva ljubezen“ in „Slovó od mladosti“ sta si sestri po podobi, a ne po duhu; prva je izmed najmlajših, druga izmed najzrelejših Preširnovih pesmi. V njíju nam pesnik brez zagrinjala kaže svoje srce.

„Glosa“ je v satirični obliki najlepša apoteosa pesnika, kteri nosi v prsih svoje bogastvo, svojo srečo, ter z milovanjem pod seboj gleda svét, kako se trudi, potí in grabi minljive zaklade.

„Zabavljivi napisi“ so pušice, namenjene pesnikovim literarnim znancem in prijateljem, ostre in toliko strupene, da bolj skelé, pa ne moré — toda vsaka zadéne svojega moža. Z njimi ne maščuje pesnik samega sebe, maščuje le zdravo pamet, ki se je že takrat pri nas v literaturi tolikanj žalila.

Gazele.

V teh nežnih pesmicah se pesnik zopet obrača do svoje ljube. Po njegovih pesmih bo slovélo njeno ime na véke med narodi. On je med vednim strahom in upanjem, ali jo smé ali je ne smé ljubiti. Vse stvarí vedó, česar sama ona neče vedeti, da jo namreč on ljubi. Naj se ne ozira nazaj na njegovo prejšnje življenje; pravo življenje se mu je še le z njo začélo. Minljivo je vse na svetu, tudi njena lepota; naj torej ne bo neusmiljena do ubozega pevca, ker le on ji more dati neumerjočnost. Pa kaj! saj še revež ne vé, ali bere njegove pesmi, ali ne! S svojimi pesmami ne more nikomur ustreči, ali tega mu ni mari, le ona mu je sodnica.

Jezik ima v gazelicah neko posebno sladkost in mehkobo, ki se popolnoma prilega tej prijetni orijentalski obliki.

Soneti.

Cvet Preširnove poezíje po mislih in po obliki so soneti. V njih se nam najbolj popolnoma razodeva njegov pevski duh. V njih je zajeto vse dušno življenje Preširnovo.

V sonetih se nam vrstí podoba za podobo, in kader mislimo, da smo videli najlepšo, pa se nam že prikaže druga, kteri se zopet čudimo in gledamo jo z novim veseljem. Preširnovi soneti doné zdaj, kakor visoka Pindarova oda, zdaj tožijo, kakor mehka elegija. Delé se po mislih v dva déla. Sonetni venec, s šestémi soneti pred njim in desetémi za njim, posvečen je ljubezni. Ne bomo skrunili s pustim analizovanjem in pretresovanjem tega pevskega svetišča, zlasti ker smo že v prvem delu svojega spisa, govorèč o Preširnovem značaji, največ izgledov in dokazov vzeli iz tega déla.

Ostali soneti so mnogovrstni. Prvi trije so literarno-zabavljivi. V strašni vojski, ki je svoje dní razsajala po slovenskih pokrajinah in prelila toliko — črnila (imenitnejša od trojanske je nam Slovencem naša abecedna vojska, zlasti ker je ni še konec!) Preširen ní bil do dobrega, in tudi ní mogel biti, ne na eni, ne na drugi strani; njemu je bilo jedra mari, ne lupine! Čelakovski ga je neki pozneje pregovoril, da se je v svoji zbirki poprijel gájice. Kar jih je še drugih sonetov, ne govoré o ljubezni; resne podobe so, v kterih se nam brez zagrinjala kaže pesnikovo srce, njegove žalostne izkušnje v živlјenji, njegovo trpljenje in njegove misli o človeškem življenji. Zadnji sonet je sklep poprejšnjim pesmam, in ob enem uvod „Krstu pri Savici.“

Primerjal je nekdo, in ne napačno, rahlo sonetno pesem z okrótno Prokrustovo posteljo: zdaj je misel prekratka, in raztezati jo je treba, da ní obleka preohlapna, zdaj je preobila, in treba jo je krčiti in pristrizati, da se spravi siloma vanjo. In res vidimo, da posebno nemški pesniki, ki so se lotili vseh pesniških oblik, kar jih je na svetu, nimajo nič kaj sreče pri sonetu. Misel in oblika se jim zmerom nekako boríta v njem, ali pa celó nič misli ní. Zato so nemški lepoznanci razsodili, da je sonet le prijetna poetiška igrača.

Slovenci se smemo ponašati, da smo v sonetu prekosili ošabnega soseda. Preširen je pokazal, da se morejo v tej ravno tako prijetni kakor težavni obliki razodevati najlepše, najviše misli. V Preširnovih sonetih se vedno misli prilega oblika, kakor bi se bila ž njo vred rodila; videti je, da ta ji je edino prava — vsaka druga bi jo bila le kazila. Kaj hočemo reči celó sonetnemu vencu? Obliko si je pesnik naredil sam tako umetno, tako težavno, da se človek ne more prečuditi, kako mu je bilo mogoće, take misli vliti vanjo!

O tej priliki nam je pač treba pregovoriti nekoliko besed o možu, kterega, posebno v sonetu, sploh imenujejo Preširnovega učenika. Petrarka je bil Preširnu učenik — kdo bi hotel tajiti, kar je pesnik sam pripoznal! toda bolj po obliki, kakor po duhu. Če je pa bil Preširen Petrarkov učenec, smé se reči, da je bil vreden svojega slavnega učenika. Pesnik je bil Preširen „po božji milosti“ in po svojem lastnem duhu; ne smé in ne more se trditi, da ga je Petrarka še le zbudil, še menj pa, da je zvesto pobiral stopinje za svojim učenikom. Posnemanje svojega učenika mu ní nikakor kratilo in slabilo krepke lastne individuvalnosti. Kakor Petrarka, bil je Preširen sín, ali prav za prav cvet svojega časa, svojega naroda, in to je največa hvala, ki jo more doseči umetnik.

Nikakor nam ne more na misel priti, da bi le kolikaj slavo kratili Petrarki, kterega ne samo njegovi rojaki, ampak ves svet po pravici imenuje očaka nove lirike. Spozná pa vendar, kdor skrbno prebira Petrarkove poezíje, da je marsikaj v njih, kar popolnoma ne zadostuje izobraženemu „okusu“. Tudi Petrarki ní bilo mogoče, popolnoma se obvarovati slabosti in napak svojega časa; kdo bi mu kaj tacega očital! Naj bo tukaj dovolj, da za izgled omenimo le njegovih igrač z imenom „Lavra“ — in „lauro“ (lavor), ktere se tolikokrat ponavljajo. Takih in enakih slabosti se je prostega ohranil Preširen. — Najiskrenejši Petrarkov čestitelj ne bi mogel tajiti, da v tolicem številu njegovih sonetov se nahajajo nekteri, ki se sicer svetijo in zvoné, kakor zlato, pa vendar niso čisto zlato. Preširnovih sonetov je res le malo proti Petrarkovim, zato ga pa tudi ní le enega samega praznega med njimi.

Zdaj pa, ko mislimo, da smo dovolj zavarovali svoj narodni ponos — kdo bi ga nam zameril! — hočemo ob kratkem omeniti, v kterih rečéh se nam Preširen podoben zdi Petrarki.

Preširnova ljubezen je Petrarkova ljubezen; Julija je Lavra, to se vé, da samo lepša, in če je mogoče, še bolj popolnoma. Enako sta se uboga pesnika zaljubila, enako ljubila, solzila se in zdihovala. Obe izvoljeni sta si bili druzega izvolili; proti drugim sta bili zgol dobrota, njima pa trdosrčni, neusmiljeni; nista poslušali njíjnega zdihovanja, nista brali njíjnih pesmi.

Nahajajo se tudi sem ter tje posamezne podobe in izreki v Preširnu, kteri nas opominjajo Petrarkovih. Podajamo jih nekoliko za izgled.

V sonetu (I. 11) pravi Petrarka: Movesi 'l vecchierel ... „Spustí na pot se starček sivoglavi.“ Pesnik se tu primérja s pobožnim romarjem, kteri se je napotil proti Rimu, gledat Kristusa v njegovem namestniku.

Tako jaz revež iščem v čas' okoli
Gospá! po drugih, kol'kor je mogoče,
Podobo Vašo pravo zaželeno.

Enako podobo ima Preširnov sonet: „Marskteri romar gré“, le drugače oberneno.

V sonetu (I. 30):* Io sentia ... „Że čutil sem, da mi življenje gine,“ misel je zopet enáka Preširnovi: „Kedár previdi učenost zdravnika.“

V sestini (I. 7): Non ha tanti animali ... beremo te vrstice:

Živali toliko morjé ne hrani;
Tam gori, koder svitla luna plava,
Zvezd toliko nobena noč ne gleda;
Po gojzdu tol'ko ptičev ne prebiva,
In tol'ko trave nima log ne polje,
Kar misli vsak vêčer je v srcu mojem.

---

* Šteje se po imenovani benečanski izdaji.

Te vrstice gotovo vsacega opominjajo Preširnovih: „Več rož ne rase v polji i. t. d.“

Dalje poje Petrarka v sonetu: „I'ho pien“ (II. 19):

Drevésa, skale v gori ní visoki,
Zelenih listov, véje ní v dobravi,
Cvetíce, trave némajo dolíne;

Ní kapljice nobene v tem potoki,
Zverí ní tako divje v tej goščavi,
Da bi ne znala moje bolečine.

In v sonetu (I. 145): „Lasso ch' i' ardo:“

Verjame človek vsak, le ona sama ne —.

Enako toži Preširen v 3. gazeli: „Žalostna komú neznana —.“

Oba pesnika sta si zvesto zapomnila in tudi nam oznanjata léto in dan (Petrarka celó uro), kdaj ja je zadéla vélika nesreča! Petrarka v sonetu (I. 149): „Voglia mi sprona:“

Trinajst sto sedemdvajsetega léta,
Ob uri prvi šestega aprila
Zašèl sem v labirint —;

Preširen pa v sonetu: „Je od vesél'ga časa teklo leto.“

Takih malenkosti pàč ní treba primerjati, kakoršna se n. pr. bere v sonetu (I. 95): „Ite caldi sospiri:“

Zdihljaji vróči, pojte, raztopíte
Led mrzlega srcá,

dasitudi bralca nekoliko opominja konca prve Preširnove pesmi.

Za nazadnje smo shranili tist slavni Petrarkov sonet, v kterem nam popisúje, kdaj in kako se je zaljubil. Da je ta sonet Preširen rés vedoma posnémal, to se pač ne more tajiti; saj niti pesnik tega ni hotel prikrivati svojemu bralcu, ker ga v pesmi: „Prva ljubezen,“ sam opominja tega soneta.

Podajamo ga, kolikor je mogoče, zvesto prestavljenega, naj ga blagovoljni bralec sam primeri s Preširnovim: „Je od vesel’ga časa i. t. d.“ Začenja se: Era ’l giorno (I. 3):

Bil dan je, ko je solnce obledélo
Od žalosti, da Bog na križi vmíra;
Ta dan začetek bil mi je nemíra,
Ki Vaše ga oko, gospá! je vnélo.

V tem času ní se meni tréba zdélo,
Da srce naj ljubezni se zapíra;
Bál nisem se — od tód gorjé mi ’zvira —
Ki v splošni žalosti se je pričélo.

Brez brambe najde Amorja me strela,
In skozi óči v srce pot brez straže,
Ki imajo solzé ga za stezico.

Ne vém, al’ čast velíko to mu déla,
Da tacega je vstrélil me s pušico,
Vam pa še lóka svoj’ga ne pokaže!

Sploh, ako primerjamo Preširna s Petrarkom, vidimo, da, če je morda Petrarkova pesem nežnejša, Preširnova je globokejša; če Petrarka boža bralca z neko sladko mehko harmoníjo, Preširen mu globoko v srce seza. Enako moč ima do bralca, kader mu hoče solzo izklicati v oko, ali smehljaj okrog ust, ali pa celó — oboje ob enem! Petrarka je lírik; Preširen je lírik, épik in satírik.

Krst pri Savici.

Premišljevati nam je še zadnjo Preširnovo pesem. Njen pomen jasno kaže zadnji sonet: „Matíju Čopu:“

> Da srečen je le ta, kdor z Bogomílo
> Up sreče ónkraj groba v prsih hrani.

Po obliki različna od drugih Preširnovih poezíj, po duhu in mislih se popolnoma veže ter zlaga z njimi, in sicer tako, da bi bile pomanjkljive brez nje. Po dolzem hrepenenji in trpljenji, po nemiru in bojih, ktere nam kažejo poprejšnje pesmi, vidi pesnik nazadnje, da česar išče, ní najti na tem svetu: sreče, mirú — ideala.

> Pokopal misli visokoletéče,
> Želj neizpolnjenih sem bolečine,
> Ko Črtomir ves up na zemlji sreče.

Umirilo se mu je srce, ako ne v sreči, vsaj v upanji, da, česar je tu zastonj iskal, najde ónkraj groba.

Ako primerjamo Preširnove poezíje veličastni simfonii, mnogovrstni, kakor pesnikovo dušno življenje, ktera zdaj hrepení, zdaj se smehljá, zdaj srdí, zdaj se dvigúje v jasne višave, zdaj pogréza v temno brezno — potem je zadnja ta pesem tej simfonii finale, v ktrerem se zlivajo in zlagajo vsi glasovi v mehko otožno harmoníjo. Ta pesem je, kakor svitla mavra, ki se za črno nevihto tolažljivo razpenja po mirnem nebu, kakor zlata zarja, ki konci viharnega dneva, razlita po večernem nebu, obeta jutri jasen, vesel dan.

Po pravici se tedaj more trditi, da prava Preširnovo podoba so njegove poezíje; v njih je zajeto vse njegovo življenje.

Tu ne bomo obširneje govorili o jeziku, ki je podoben močnemu potoku, kteri se šumèč in bobnèč z gore valí po skalovji, v ravnini se pa upokojí, da miren in čist teče po nji, in da se v njem gleda jasno nebo.

Mojstra se nam kaže Preširen, ko popisuje srditi boj, in ko prepéva rajski kraj, oko kranjske dežele; ko popisuje nesrečnega slovenskega junaka, kteremu domovinska, ne lastna nesreča, z obupom srce navdaja, ali ko nam črta Bogu posvečeno devico; ko se mu prikaže svitla podoba iz mladih let, dvigaje ga z eno roko, a z drugo mu kažé proti nebu.

Vresníčene se nam kažejo tukaj skrivnostne besede, s kterimi sklépa Goethe svojega Favsta:

Kar večno žensko je,
Povzdíga nas.

Pregledovali in premišljáli smo torej, blagovoljni bralec! Preširnove poezije po duhu in po obliki; videli smo, da je Preširen v obeh dovršen, tako da ga ne imenujemo samo po pravici prvega slovenskega pesnika, smemo ga ponosno staviti med prve pesnike vseh narodov. Vprašati se pa moramo, kaj je Preširnu posebno pripomoglo, da je dospel do tako visoke stopinje dovršenosti? Svoj duh, to se vé, da je prejél od stvarnika, in izkušnje, iz kterih pesniku izvirajo misli in čuti, dalo mu je življenje; ali vse to, akoravno poglavitno, še ne déla dovršenega umetnika. Preširen se je učil. Vsaka vrstíca njegovih poezíj nam to jasno priča. Preširen je ves omikan v najblažem pomenu té besede. Tu pa govorímo samo o formalni, pa ne o dušni omiki, ktera se uméje sama ob sebi.

Učil in izobraževal se je Preširen po starih grških in latinskih ter po najboljših novih klasikih vseh omikanih narodov; učil in izobraževal se je po svojem narodu, poslušáje ga, kako on misli in čuti, govorí in poje; učil in izobraževal se je tudi po drugih umetnostih (z Langusom n. pr. se je bil seznanil že na Dunaji, kjer je bil ta najslavnejši slovenski slikar v akademíi, in ostala sta si védno prijatelja).

Po vsem tem si je pridobil, ali prav za prav popravil in izobrazil tisto neprecénjeno skrivnostno moč — okus ji pravijo lepoznanci — ktera vodi umetnika, da povsod pravo zadéne, in sicer tudi brez posebnega premišljevanja in dolzega namerjávanja; ktera brani pesniku, da nikoli in nikjér ne prestopi ozkih mej prave lepote, resnice in spodobnosti; ktera ga varuje, da ga domišljíja ne odnese v prazne višave, kjer ga ne vidi več zdravo oko; da ne zabrede po temnih, zvitih, težavnih potih, koder neče in ne more zdrava pamet za njím. Ta skrivnostna moč vodi pesnika, da izvoli vselej vsakej misli pripravno, edino pravo obliko.

Tako se je učil Preširen. Ko bi nam tega tudi ne pričalo njegovo življenje — pričajo nam jasno njegove poezije.

Preširnu poezíja ní bila prijetna igrača, s ktero si človek, posebno v mladosti, krati čas, tem prijetnejša, kjer ž njo zraven še — zlasti pri nas Slovencih — lehko tako v dober kúp, tako z lahka, kakor z nobeno drugo rečjó, pridobí hvale in slave, vsaj od denes do jutri, kolikor je zelí; ampak bila mu je sveto poslanstvo, ktero je on spoznal ter zvesto in skrbno se pripravljal zanje.

Prešiven si je učèč se izbistril oko za lepe, čiste podobe; ugladil si je uho za blagoglasje po Vodnikovi zapovedi, ki pravi:

Naj pesem umetna,
Naj merjena bó;
Nikdar ní prijetna,
Če žali uhó.

Ako klasike imenujemo tiste pisalce, v kterih se lepe, splošno človeške, ne samo individuvalne misli in čuti razodevajo v lepi, dovršeni obliki; kteri imajo veljavo za zmerom, ne samo za svoj čas, za svoje vrstníke; kteri so vredni, da se stavijo za izgled prihodnjim: smémo po pravici Preširna imenovati klasika. Žalibog! da se je dozdaj pri nas tako malo poetov še učilo od Preširna — lehko jih seštejemo na prste ene roke, in še nam bo ostajalo prstov! Preširnova poezija ní drago žélišče iz tujega kraja prineseno in prestavljeno v domačo zemljo; izrastla je sama iz domačih tál, lepo, dišeče je cvela, in obrodila je plemenit sad. Veselímo se ga in uživajmo ga!

Ponosno smémo reči, da tudi naš Preširen je eden tistih izvoljenih organov, po kterih se na zemlji razodéva rajska lepota, nebeška poezija. Ko bi se sklicali narodi pred sodnji stol, naj se izkažejo, kako so gospodarili z izročenimi talenti; kako se je vsak po svoje vdeležil vesoljne, človeške omíke: smel bi se mali slovenski narod brez strahú pokazati med drugimi z drobnimi bukvicami, kterim se pravi: Preširnove poezije.

Na Dunaji, meseca aprila, 1866. leta.

Jož. Stritar.

Pesmi.

Sem dolgo upal in se bal,
Slovó sem upu, strahu dal;
Srcé je prazno, srečno ní,
Nazaj si up in strah želí.

Strunam.

Strune! milo se glasíte,
Milo, pesmica! žalúj;
Srca bolečíne skrite
Trdosrčni oznanjúj:

Kak bledí mi moje lice,
Kak umira luč očí,
Kak tekó iz njih solzice,
Ki ljubezen jih rodí;

Od željá kakó zdihuje,
Po nji hrepení srcé,
Kak mu je veselje tuje,
Kak od sreče nič ne vé;

Kak s sebój me vedno vléče,
Koder hodi, njen obraz,
Kak obličje nje cveteče
V srcu nosim vsaki čas;

In kak ve, ki bi nje hvalo
  Rade péle zanaprej,
Ak se ne usmili kmalo,
  Mor'te vtíhnit' vekomej!

Té in take ve nosíte
  Tožbe, strune! tje do njé;
Ako mor'te, omečíte
  Neusmíljeno srcé.

Deklétom.

Padala nebeška mana
Izraelcem je v puščavi;
Zginila je, ak pobrana
Bila ní ob uri pravi.

Kak lepó se rosa bliska,
Dokler jutra hlad ne mine!
Komaj solnce bolj pritíska,
Je pregnana od vročíne.

Rožice cvetó vesele
Le ob času lét'ne mláde;
Léto pošlje piš in strele,
Lépo cvetje jim odpade.

Roža, rosa ino mana
Vaša je mladóst, dekleta!
Svet'jem, naj ne bo zaspana,
Ki cvetó ji zlata léta.

Fante 'zbiraš si prevzetna,
Se šopíriš, ker si zala;
Váruj, váruj, da priletna
Samka se ne boš jokála!

Pod oknom.

Luna sije,
Kladvo bije
Trudne, pozne ure že;
Prej neznane
Srčne rane
Meni spati ne dadé.

Ti si kriva,
Ljubeznjiva
Deklica nevsmiljena!
Tí me raniš,
Tí mi braniš,
Da ne morem spat' domá.

Obraz mili
Tvoj po sili
Vedno mi je pred očmí;
Zdihujoče
Srce vroče
Vedno k tebi hrepení.

K oknu pridi,
Drug ne vidi,
Ko nebeške zvézdice;
Se prikaži,
Al' sovráži,
Me srcé, povej, al' ne?

Up mi vzdigni,
Z róko migni,
Ak bojiš se govorít'! —
Ura bije,
K oknu ní je,
Kaj sirota čem storít'!

V hram poglejte,
Mi povejte,
Zvezde, al' res ona spí;
Al' posluša,
Me le skuša,
Al' za druzega gorí.

Ako spava,
Naj bo zdrava,
Ak me skuša, nič ne dé;
Po nje zgúbi,
Ako ljúbi
Druz'ga, poč'lo bo srcé.

Prošnja.

Po drugih se oziraj,
Ne morem ti braníť';
Še men' oči odpiraj,
Daj gledať' mi njih svít!

Obešajo glavíce,
Ní rožam mar' cvetéť';
Molčíjo v gozdu ptice,
Ne ljubi se jim péť';

Ne letajo čebele,
Krog cvetja ne šumé;
C'lo ribice veséle
Se klaverno držé;

Žalúje vsaka živa
Stvar, draga deklica!
Ak dalje solnca skriva
Se luč rumenega.

Več rož ne rase v polji;
Več níma ptičev hrib,
Čebél več kraj najbolji;
Več nima voda rib,

Ko misli jaz, ki spijo
V ljubézenskih sanjàh,
Ki si na dan želijo
Zleteti v pesmicah.

Al' repetníc razpeti
Prej nimajo močí,
Da tvojih jim zasveti
Nebeška luč očí.

Ak hočeš, da jih sence
Pomoril mraz ne bo;
Ak hočeš med Slovence
Da tvojo čast nesó,

Vsaj name se oziraj,
Ak nečeš me ljubít';
Očí mi vsaj odpiraj,
Daj gledat' mi njih svít!

Kam?

Ko brez mirú okrog divjám,
Prijátli vprašajo me, kam?

Vprašajte raj' oblak nebá,
Vprašajte raji val morjá,

Kedár mogočni gospodar
Dreví jih sem ter tje vihar.

Oblak ne vé in val ne kam,
Kam nese me obup, ne znam.

Samó to znam, samó to vem,
Da pred obličje nje ne smem,

In da ní mesta vrh zemljé,
Kjer bi pozabil to gorjé!

Ukazi.

Da ne smem, si ukazála,
  Belih rok se doteknít',
Zved'la, deklica si zala!
  Kako znam pokoren bít'.

Da ne smém, si ukazála,
  Od ljubezni govorít';
Zved'la, deklica si zala!
  Kako znam pokoren bít'.

Moram da, si ukazála,
  Hojo k tebi opustít';
Zved'la, deklica si zala!
  Kako znam pokoren bít'.

Moram da, si ukazála,
  Tebe se povsod ognít';
Zved'la, deklica si zala!
  Kako znam pokoren bít'.

Zraven si mi ukazála,
  Da te moram pozabít';
Bógal, deklica bi zala!
  Ak bi moglo se zgodít'.

Al' srcé mi drugo vstvári,
  Al' počakaj, da to bít'
V prsih neha, — Bog te obvari!
  Prej ni moč' te pozabít'. —

Za slovó.

Kaj od mene proč okó,
Proč obraz obračaš mili?
Kdo te mene ljúbit' sili?
Rajša koj mi daj slovó.

Désno róko brez skrbí
Daj k prijaznemu slovésu,
Solz v nobenem ní očesu,
Žal-besede v ustih ní.

Žale misli v srcu ní;
Saj ni bilo prej vesélo,
Ko se zate je unélo,
Naj ne bo prihodnje dní!

Vrnil bo se prejšnji čas;
Hodil poti bom temotne,
Kamor sreče bo togotne
Gnal nemili me ukàz.

Moja stara ljuba bo,
Bo potrpežljívost mila
Zvezo z mano ponovíla,
V zakon dala mi rokó.

Z njeno pomočjó podprt
Nosil bom življenja pezo,
Dokler zmaga sreče jezo
Zadnja ljub'ca — bela smrt.

Sila spomina.

Drug ti je v skrbno nastavljene mreže
Nestanovítno zasačil srcé;
Vendar na mene še nekaj te veže,
Kaj da je, komaj med nama se vé.

Marsikdaj se govoríca ti zmeša,
Ko me zagledaš med drug'mi ljudmí,
Marsikdaj tvoje oko me pogreša,
Iščes okoli me s plašnim' očmí.

Večkrat, ko vtrujena praznega hrúpa,
V misli zamáknena sama sedíš,
Vsili v spomín se ti pevec brez upa,
Stari čas skoraj nazaj si želíš.

Marsikdaj, ko ti tvoj ljubi zapoje,
Sreče v ljubezni se baha vesél,
V srcu te zbádajo pesmice moje,
Ki jih od njene nesreče sem pél.

Sama sodíla si prej me nemilo,
Sama še zmerom me sodiš ostró;
Pravijo vendar, da slábo plačilo,
Kdor me pri tebi zatoži, dobó.

Trdna med nama vzdiguje se stena
'Z brezna globoc'ga do strmih nebés;
Vendar želj skrívnih ne vdrža plaména,
Da bi ne mogel on švigniti čez.

Ne pozabíti jih so te prosili
Drugi, ne moje prevzetno srcé;
V mislih ti níso, al' mene po sili
Pómnila bodeš do zadnjega dné.

Izgubljena véra.

Nebeško sijejo očí,
Ko so sijále prejšnje dní.

Rudeča lica zorno še
Cvetêjo, ko so prej cvetlè.

Se usta sméjejo ko pred,
Sladkóst ní manjša 'z njih besed.

Otèmnil ní ga časa beg,
Nič menj ní bel prs tvojih sneg.

Život je tak, roké, nogé
So kakoršne so prej bilé.

Lepota, ljubeznjivost vsa
Je, kakoršna je prej bilà.

Al' vér'vat' v tebe moč' mi ní,
Kakòr sem ver'val prejšnje dní.

Le svéta, čista glôrija,
Ki vera dá jo, je prešlà.

En sam poglèd je vzel jo preč,
Nazaj ne bo je níkdar več.

Ak bi živela vekomej,
Kar si mi b'là, ne boš naprej.

Srcé je moje b'ló oltar,
Pred bogstvo ti, zdaj — lepa stvar.

Mornar.

Nezvesta! bodi zdrava,
Čolnìč po mene plava,
  Na barko kliče strél;
Po zemlji varno hodi,
Moj up je šel po vodi,
  Mi drug te je prevzél.

Na Bóga sem obljubil,
Da prej bom dušo zgubil,
  Ko nehal te ljubít',
Si z désno v désno segla,
Na Bóga si priségla,
  Mi vedno zvesta bit'.

Morjá široka cesta
Peljála me je v mesta,
Kjer lépe deklice;
Obrazov njih lepota,
Sneg beli njih života
Zmotíla nista me.

Spet so se jadra bela
Od južnih sáp napela,
Prinesla me nazaj;
Dekleta svoj'ga žêno
Našèl sem poročêno, —
Prebíl sam Bog ve káj!

Le jadra spet napnimo,
Valovom se zročímo,
Kak je čistó morjé!
Kaj njemu upat' smemo,
Mornarji dobro vemo,
Dekletom kaj, — kdo vé?

Ne straši moč viharja,
Ne grom valóv mornarja,
Se smrti ne bojí.
Spomin v potopu mine,
Ljubezni bolečine
Vsak dan spet oživí!

Po morji barka plava,
Nezvesta, bodi zdrava,
Sto tebi sreč želím!
Po zemlji srečno hodi;
Moj up je šel po vodi,
Le jádrajmo za njim! —

Soldaška.

Pet čevljev merim, palcev pet;
Adíjo, ljub'ca, starši,
In z bogom ví tovar'ši!
Dopolnil sem devétnajst let,
Pet čevljev merim, palcev pet,
In čvrste sem postave
Od nog do gláve.

Očetov dom! ti ná slovó!
Kdor ní za boljšo rabo,
Naj var'je dom in babo,
Al' v šolah béli si glavó!
Junaka vabi boj, ne bo
On trudil se z peresom,
In ne z drevesom.

Učeni stan je zanič'ván,
Skrbí in huda léta
Moré uboz'ga kmeta;
Najprvi stan soldaški stan:
Soldát živí vesel v en dan;
Saj cesar dá pol hleba,
In kar je treba.

Domá povsód, domá nikír,
Obhodi dosti svéta,
Zavolj njegà dekléta,
Ženíce imajo prepír,
In kader zapustí kvartír,
Si marsiktera 'z hiše
Solzíce briše.

Le eni ljubici je zvést,
Ti ljub'ci čast se právi,
Ta gre z njim v boj krvávi,
Ga spremi čez goré brez cest,
In čez ozídje trdnih mest,
Kjer smrt junaške brate
Povabi v svate.

Saj vém, da mora vsak umrét',
In iti vsak k pokoju,
Na postelji al' v boju,
Potrta starost, mladi cvét. —
Pet čevljev merim, palcev pét,
Veselo čem živéti,
Junaško — vmréti.

V spomín Valentina Vodnika.

V Arabje puščavi
Se ptiček rodí;
V odljudni goščavi
Sam záse živí.

Sestríce so zvezde,
Mu mesec je brat;
Ni dano mu ptíce,
Za ljubico 'zbràt'.

Zanj družba ne mara,
In on ne za njó;
V samoti se stara,
Mu léta tekó.

Najslajše dišave,
Ki zanje sam vé,
Najžlahtniše trave,
Kadíla dragé,

In miro nabira
Nevtrúden vse dni,
Se vbada, se vpira,
Za smrt le skrbí.

Grmádo 'z njih dela
Priléten samčè,
Ko pride smrt bela,
Na nji se sežgè.

Ven plane 'z plaména,
S svitlobo obdán,
Slovеč'ga iména
Ptič Fenis na dán.

Tak pevec se trúdi,
Samoten živí,
Se v slavi, ko zgrúdi
Ga smrt, prerodí.

V spomin Andreja Smoleta.

Črne te zemlje pokriva odéja
V grobu tihotnem, naš bratec Andréj!
Vince zlató se v kozarcih nam smeja,
V tvojo opómbo pijemo ga zdej.

Zbrani prijatli v spomin ga pijêmo
Tvojih veselih in žalostnih dní;
Zraven si take zdravíjce pojêmo,
Da ni nesrečen, kdor v grobu leží.

Čedna postava ti bila je dana,
Bistri je um ti z bogastvom bil dan,
Bolj'ga srcá ní imela Ljubljana,
Kak si za srečo človeštva bil vžgán!

Krátko sijále so zvezde prijazne,
  V sanjah prijetnih te zibal je up;
Jezo si sreče občutil sovražne,
  Zgodaj okusil življenja si strup.

Deklica druz'ga možá je objela,
  Ki od ljubezni do nje si bil vnet;
Tréšč'la v bogastvo nesreče je stréla,
  Kranjski v obupu zapustil si svét.

Videl si Nemško, Francosko, Britansko,
  Videl si Švajca visoke goré,
Videl si jasno nebó ital'jansko;
  Sreče ní ranjeno našlo srcé.

Videl povsod si, kak iščejo dnarje,
  Kak se le vklanjajo zlat'mu bogú;
Kjé bratoljubja si videl oltarje?
  S srcem obupnim si príšel domú.

Mogla umreti ní stara Sibíla,
  Da so prinesli ji z dóma prstí;
Ena se tebi je želja spolníla:
  V zemlji domači da truplo leží.

V zemlji slovenski, v predragi dežéli,
  Ki si jo ljubil presrčno ves čas;
V kteri očetje so naši slovéli,
  Ktera zdaj ima grob komaj za nas.

Težka človeku ní zemlje odéja,
Vzamejo v sebe ga njene močí;
Trčimo, bratje! še vince se smeja,
Dolgo Smoletov spomin naj živí! —

Od železne ceste.

„Bliža se železna cesta,
Nje se, ljub'ca! veselim;
Iz Ljubljane v druga mesta,
Kakor ptiček poletím.“

„Ak je blizu tista cesta,
Moraš vzet' me, ljubček moj!
Da pogledat tuja mesta,
Bom peljala se s teboj.“

„Sam se po železni česti
Vozil bom od nas do nas;
Drugo ljub'co v vsacem mesti
Imel bom za kratek čas.“

„Ceste tebi ne zaperam,
Ne na Dunaj, v Gradec, v Trst;
Ti pa mene pusti zmeram,
Tet 'mam boljših na vsak prst.“

„Ve Kranjíce ste košate,
So prijazne Štajerke;
Trst dekleta 'ma bogate,
Dunaj zal' oblečene."

„Smo poštene me Kranjíce,
Vsak sleparček ní za nas;
Me hočêmo bit' ženíce,
Ljub'ce ne za kratek čas."

„Ve si pa žel'tè možičke,
Ki ne stop'jo 'z ójnice,
Zmerom vprežene osličke,
Dolgočasne revčeke."

„Tebe sla pa h krotkim pticam
Vleče, buzokljunski kos!
Veter dal boš dvajseticam,
Pricapljàl nazaj boš bos."

„Jaz popeljem se tje v Brno,
Snúbit Jud'nje krščene;
Bom priženil z ženo črno
Penezov na mernike."

„Jaz pa iz domačih starcev
Móža si 'zvolila bom;
Imel bo ko peska d'narcev,
Mene var'val bo in dom."

„Žene jaz ne bom zapiral,
Bal ne bom se zanjo nič;
Nje obresti bom pobiral,
Živel brez skrbí ko ptič.“

„Jaz pa hlače bom nosila,
Gospodar bom čez mošnjó,
Bom vabila na kosila,
Kogar meni bo ljubó.“

„Váruj! celi dan bo godel,
Vso noč kašljal stari mož;
Še od hiše bo te spodil,
Ak mu stregla prav ne boš.“

„Jud'nja je ko satàn zvita,
Kader boš z njo zavozlán,
Privošila skoporíta
Komaj bo ti sok neslan.“

„Torej bodi meni zvesta,
Saj te ljubim le samó;
Kje je še železna cesta,
Koj mi v zakon daj rokó.“

„Tebi jaz ne bom nezvesta,
Ljubček! ti si ptiček zrel;
Ko železna pride cesta,
Varuj, da ne boš ušel!“

„Po nji peljal te ženíco
 Bom na Dunaj, v Gradec, v Trst,
Zvésto kázat jim Kranjíco,
 Ak ne bo na poti — krst.“

„Če kaj tac'ga se napravi,
 Boš počakal, ljubček moj!
Vselej mož najmènj zapravi,
 Če ženico 'ma sebój.“ —

Zapuščena.

Je za druzega dekleta
Zdaj ljubezen tvoja vnéta;
Jezik ji lažnjiv' obéta,
Péljati jo pred oltar;
 Bog te obvár'!

Da prisegel si, obljúbil,
Da boš mene sámo ljubil,
Da ne boš ti druge snubil,
Ní ti v mislih več nikdár,
 Bog te obvár'!

Da srcé, ki je gorélo
Le za té, življenje célo
Níkdar več ne bo veselo,
Kaj je tebi téga mar'?
 Bog te obvár'!

Bog obvár' te zdaj in vedno,
Bog obvár' te z ljub'co čedno,
Bog men' uro daj poslednjo
Predno grésta pred oltár,
Bog te obvár'! —

Nezakonska mati.

Kaj pa je tebe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Meni mladi déklici,
Neporočeni materi? —

Oče so kleli, tepli me,
Mati nad máno jokáli se;
Moji se mene sram'váli so.
Túji za máno kazáli so.

On, ki je sam bil ljubi moj,
On, ki je právi oče tvoj,
Šel je po svéti, Bog vé kam;
Tebe in mene ga je sram!

Kaj pa je tebe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Al' te je bilo treba, al' ne,
Vendar presrčno ljubim te.

Meni nebó odprto se zdí,
Kader se v tvoje ozrèm očí,
Kader prijazno nasmeješ se,
Kar sem prebíla, pozábljeno je.

On, ki ptice pod nébom živí,
Naj ti dá srečne, vesele dní!
Al' te je bilo treba, al' ne,
Vedno bom srčno ljubila te.

Pevcu.

Kdo zna
Noč tèmno razjásnit', ki tare duhá!

Kdo vé,
Kragúlja odgnati, ki kljuje srcé
Od zora do mraka, od mraka do dné!

Kdo učí
Izbrísat' 'z spomína nekdanje dní,
Brezup prihodnjih odvzét' spred očí,
Praznoti vbežáti, ki zdanje morí!

Kakó
Bit' hočeš poet in ti pretežkó
Je v prsih nosít' al' pekèl, al' nebó!

Stanú
Se svojega spomni, trpì brez mirú!

Balade in Romance.

Hčerin svèt.

Ljubice pod okno dragi
Pride marsiktero noč,
Z deklico se pogovarjat,
Dokler se napóči zor.

To je zvedel oče stari,
Stari oče, sívi mož,
Kregal svojo lepo hčerko
In svaríl jo je rekoč:
„Ako boš pri oknu stala,
Kader mimo hodil bo,
Ak po noči govoríla,
Ino z njim vas'vála boš,
Hišo bodem ti ogradil,
Zidal zid bom krog in krog,
Spustil bom okoli hiše
Súltana, da lajal bo,
Stari híšni bom ukazal,
Da bo spávala z tebój.“

Hčerka je odgovoríla,
Te besede mu, rekoč:
„Stari oče, oče ljubi,
Ljubi oče, modri mož!
Lojtro bo za zid prinésel,
Za peséta kruha kos,
Hišna meni davno nosi
Pisma z pláčano rokó;
Ako hoč'te, da ne pride
Več pod okno ljubi moj,
Za ženíco dajte drag'mu
Ljubi oče! me na dom.“

Učenic.

Klel je neki mlad učenec
Pust na pepelníčno jutro,
Te besede je govóril
V jezi svoji tisto uro:

„O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne príšel v drugo!
Tí med mater'ne petíce
Si poslal požrešno kugo,
Si mošnjíco mi rejeno
Dèl popolnoma na suho;
Stári oča se bo praskal,
Gledala bo mati čudno,

Malo penezov poslala,
Dokaj bosta mi naukov;
Vendar to bi še prenesel,
To še ni največe húdo.

O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne príšel v drugo
Sem obesil zavolj tebe
Dokaj časa uk na kljuko;
Treba prečuváti bode
Več nočí s prižgano lučjo,
Dolgo si glavó belíti,
Da popravim spet zamudo;
Vendar to bi še prenesel,
To še ní največe húdo.

O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne príšel v drugo!
Dokaj si omóžil deklic,
In med njimi mojo ljub'co,
Mládo deklico nezvesto,
Lépo Reziko nemškuto,
Za katero rad bi dal bil
Kri, življenje, svojo dušo.
Da si njo mi ti omóžil,
Oh, to je največe húdo!“

Dohtar.

„Dohtar, ti jezíčni dohtar!
Kaj postopaš ti za mano?
Ne prepiram se z nobenim,
Da bi peljal mojo pravdo;
Ní umrla teta moja,
Teta moja, dèkle stáro,
Da bi, dohtar! mi opravljal,
Po nji dédino bogato;
Sem premlada, da bi pismo
Ženitvanjsko se pisálo,
Dohtar, ti jezíčni dohtar!
Kaj postopaš ti za mano?“ —

„Ne zameri, ne zameri,
Cvet lepote, dèkle drago!
Naj tekó ti mirni dnevi,
Bog ti žívi teto stáro.
Je v šestnajstem, mislim, léti
Se možíti še prekmalo;
Da te ljubiť ní prezgodaj,
Tvoji mi pogledi prav'jo.

V pravdah ne želí peró ti,
Al' srcé, le za-te vžgano,
Ti želí v ljubezni slúžiť;
Brez pokoja to za tábo

Vodi mi poglede, misli
In nogé z močjó neznano,
Koder hodiš, cvet lepote,
Žlahtna roža, dèkle drágo!“ —

Turjaška Rozamunda.

Hrast stojí v Turjaškem dvoru,
Vrh vzdiguje svoj v oblake,
V senci pri kamniti mizi
Zbor sedí gospôde zlahtne,
Ker Turjačan spet gostuje
Rozamundine snubače.

Rozamunda, roža deklic,
Čast dežele je domače;
Nje pogledi, svitle strele,
Z neba jasnega poslane,
Daleč krog junakov srcem
Vžigajo skeleče rane.

Dokaj jo baronov snubi:
Trije iz dežele laške,
Trije iz dežele nemške,
Trije ’z štajerske in kranjske
Ino zraven Ostrovrhar,
Ki so bôji mu igrače.

Lep junák srcé bil vnel je
Gospodíčne z'lo košate,
Ki ukaže mu, da prosi
Od očeta jo in žlahte.

Njemu oče nje napravi
Imenitno gostovanje,
Rozamundo mu obljubi,
Reče mu pripeljat' svate
V treh nedeljah, da nevesto
'Z hiše spremijo domače.

Tje h gospôdi se približa
Pevec razglašêne slave;
Prošen strune vbere, pôje
Dela vitezov junaške
In deklet očí nebeške,
Srca od njih ognja vžgane.

Ko premolkne, ga povpraša
Teta Rozamunde zale,
Da bi jo čez vse pohvalil,
Reče mu besede take:

„Ti povej nam, ki obhodiš
Bližnje ino daljne kraje.
Kje bi neki dekle raslo
Lepše od neveste naše?“

„Bog jo živi gospodično,
Bog ji hčere daj enake,
Tak cveteče, tak sloveče!
Bog ji sine daj junake!
Pod cesarjem zdaj najlepši
Cvet Turjaška roža rase;
Sestra Bašetova v Bosni,
Solnce vse lepote zdanje
Po vsem svetu razglašêna,
Ako slave glas ne laže,
Sama bi vtegníla biti
Lepša od neveste vaše.“

Ni nevesti všeč, kar reče,
Mal' odgovor ji dopade,
Lica spremení rudéče,
Nejevolja jo prevzame,
Ostrovrharja pogleda,
Reče mu iz jeze nagle:

„Slišim, da so Bosnijaki
V sužnost gnali kristijáne,
Res junakom je sramota,
Da jih še obklada jarem.
Meč opaši, Ostrovrhar!
Hlapce zberi in tovar'še,
Bašetovo izpeljíte
Sestro, ako kaj veljate.
Radi dali bodo Turki
Zá-njo naše vam rojake.

Brez otrók moj zakon bodi,
Brez veselja léta stáre!
Ako šla bom prej k poróki,
Ako prej možá objamem,
Ko pripélješ Bosnijanko
V grad Turjaški, da verjamem,
Da je take res svitlobe
Turško solnce, kakor slave!“ —

Ženin z njo obljubljen svoje
Zbere Ostrovrhar hlapce,
Po prijatle bližnje pošlje,
In si oster meč opaše,
Ročno jezdi na Turčíne,
Spolnit voljo svoje drage.
Ne globoka reka Kolpa,
Ne vdržé ga turške straže;
Meč krvavi v močni desni,
Pred sebój drví Bosnjake,
Bašetov tam grad razdene,
Reši ’z sužnosti rojake,
Z njimi Bašetovo lepo
Sestro vítez s sábo vzame,
Rásti in podobe rajske:
Vseh lepot je bila solnce,
Ki so tisti čas sijale.

Bolj, ko lepa Rozamunda,
Lepša Lejla mu dopade,
V grad Turjaški je ne pélje,
Na svoj grad domú jo vzame.

Cvet junakov, Ostrovrhar,
Srce ji nedolžno gane.
Vero popustí Mahóma,
Turške šege in navade;
Ko se bila naučíla
Vseh resníc je vere prave,
Krstil jo je, potlej njíju
Je poročil grajski pater.

Rozamunda gréde v klošter,
Čast Ljubljanskih nun postane.

Judovsko deklè.

Stojí Moravški trg Lescè,
Več lepih deklic v njem cvetè,
Med njimi Judovsko deklè.

Kristjane v cerkev hodijo,
Po trgu se sprehajajo,
Po ljubih se ozirajo.

Rodú Abrahamóv'ga hči
Pa dan na dan domá sedí,
Le malokdaj gre med ljudí.

Prišèl je spet sobotni dan,
Ki ne spoštuje ga kristjan,
Pri vérnih Judih praznovan.

Ker tempelj daleč njih stojí,
Do póldne spet domá sedí,
Po póldne táko govorí:

„Od séje meni slábo je,
Pustíte, ljubi oče! me,
Da v dívnjak grem sprehájat se.

Tam lepe rožice cvetó,
Veséle ptíčice pojó,
Srníce plašne se pasó.“

Ko v grajski dívnjak je prišlà
Judóvska lépa deklica,
Mladen'ča najde krščen'ga.

Za bele jo roké prijél,
Na srce stisnil in objél,
Tak govoríti je začél:

„Da ljúbit' moram vse ljudí,
To vera moja me učí,
Al' ljubiš me, Judóvska hčí?“

Odtegne bele mu roké,
V očí ji stopijo solzé,
Odreče mu besede te:

„Ak ravno mene ljúbit' smeš,
Jaz dobro vem, ti dobro veš,
Da v zakon vzeti me ne smeš.“

In šla je žalostna domú,
Tožíla milemu Bogú,
Da ní nje vére, nje rodú.

Al' večkrat je nazaj prišlà;
Nje véra trden jéz je b'là,
Ljubezni nje ní vstávila.

Zdravilo ljubezni.

Je ljubemu ljub'ca, lepote cvet,
Umrla stara le osemnájst let.

Mladenič obljubi ostáti ji zvést,
Se noč in dan jokal je mésecev šest.

Se milo jokal je, milo zdih'vàl,
Grob njén je vsak dan obiskovàl.

Tolaži ga mati, takó govori:
„Jaz imam tri brate, ti ujce tri.

Brat prvi kupèc je, on kupe zlatá,
Na mero ta ujec tvoj ima srebrá.

Od mesta do mesta se vozi vesél,
Po svetu on rad s sebój te bo vzél.

Podàj se k njemu, pregledaj svet,
Po svetu boš dokaj videl deklét.

Bolj umne, bogate, bolj lepé
Boš videl, pozabil podobo nje.

Al', ak ne znebiš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez lét' in dan;

Prebíva mi v kloštru drugi brat,
Tvoj drugi je ujec učèn opat.

Opat in meníhi, modri možjé,
Gotovo ti bodo ozdrav'li srcé.

Samota, post, učenost, brevir
Nazaj ti spet dali bodo mir;

Al', ak ne znebíš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez lét' in dan.

Moj tretji brat vojni je poglavar,
Spet pridi nazaj, ne obupaj nikár.

Do srca veliko ima oblast
Vojščakov ljubica, presvítla čast.

In predno preteče lét' in dan,
Na vojski se znebil boš srčnih ran."

Vgovárjal se dolgo, branil je,
Ni vbranil se prošnjam matere.

Prijazno kupèc mu róko podá,
Ne zdí se mu škoda zlatá ne srebrá.

Od mesta do mesta s sebój ga je vzel,
Ga prosil in silil, da bil bi vesel.

Okoli mu daleč pokazal je svét,
Povsod je dosti videl deklét.

Bogate je videl, umne, lepé;
Pozabil ni vendar ljub'ce bledé.

In kader preteče lét' in dan,
Spet k materi pride bolj bolán.

Ko prej, vsak dan obiskuje grob njé,
Tam milo zdihúje in toči solzé.

Podá se v klošter, kjer materin brat,
Njegóv je ujec učèn bil opàt.

Opat in meníhi, modri možjé,
Nobeden srcá ozdrávit' ne vé.

Učí se in posti in moli brevir,
Nazaj se mu v srce ne vrne mir.

In kader preteče lét' in dan,
Spet k materi pride bolj bolán.

Vsak dan obiskuje, ko prej, grob njé,
In mílo zdihuje in toči solzé.

„Podaj se k tretjemu ujcu, moj sin!
Da srčnih znebíš se bolečin!“

Na vójsko je šel, srčnó se boj'vàl,
Čestí ní, mirú je tamkaj iskàl.

In predno preteče lét' in dan,
Do matere pride list poslán.

List črno je zapečáten bil:
„O, mati! tvoj sin je mir dobíl!“

Lenora.

(Iz nemškega.)

Lenora, ko se zazorí,
  Iz strašnih sanj se spláši:
„Zvest nís', al' živ več Vilhelm tí!
  Od kod tak dolg' odláši?“

Je kralja Miroslava roj
Pred Prago vnesel bil ga v boj;
Al' zdrav je, kar se ločil,
Ní pisal ne poročil.

Se kralj in cesarica sta
Že vendar omečíla,
Prepira trudna dolzega
Med sabo se vmiríla;
In trum se šum in vríš in vrísk
In turški boben sliš' in písk;
Iz boja vojska céla,
Domú hití veséla.

Povsód, kodèr nesó nogé,
Po vsaki stèzi, poti
Mladí, starí iz hiš hité
Ukanju trum naproti.
Bogá sin, mati hválita,
Nevesta sprimlja ljubega;
Nihče Lenore sáme
Ne kliče, ne objame.

Lenora gor' in doli vse
Je vrste ovprašála;
Al' zanj ne vé nobèn, kar je
Jih vojska dam' poslála.
Armada komaj je odšlà,
Lenora vrže se na tla,
Lasé si črne ruje,
Groznó se togotuje.

K nji mati skrbna priletí:
„Bog vsmili se!“ zdihuje;
„O kaj ti je, o ljuba hči!“
  Srčnó jo objemuje.
„O mati, mati! preč je preč!
Za celi svet ne maram več!
  Ní milosti pri Bogi,
  Gorjé siroti vbogi!“ —

„Usmiljen’ Bog, pomagaj tí!
  Hči očenaš molívi!
Vse dobro je, kar Bog storí,
  Da vsmili se, prosívi.“
„O mati, mati! laž je to!
Bog storil meni je hudó!
  Oh kaj sem primolila?
  Zdaj mólit’ več ní sila!“ —

„Vé, kdor očeta prav pozná,
  Da rad otrók se vsmili;
Bridkóst bo vgásnila srcá
  Pri svetem obhajili.“ —
„Za to, kar v meni zdaj gorí,
Gasila, obhajila ní!
  Al’ obhajilo ’zklíče
  Iz grôbov ven mrlíče?“ —

„Na Ogerskem, pomisli hči!
  Nezvest tvoj more biti,
Da pravo vero zdaj tají,
  Se drugi prikupíti.

Iz misli pústi ga! zató
Nikoli srečen on ne bo,
Bo kriva pekla téga,
Ko vmiral bo, prisega!“ —

„O mati, mati! preč je preč!
Zgubljena sem, zgubljena!
O smrt, o smrt, ne čakaj več,
Da bila sem rojena!
Ugasni luč mi vekomaj!
Noč groba me in strah obdàj!
Ní milosti pri Bogi,
Gorjé siroti vbogi!“

„Pomagaj Bog! otroka tí
Ubozega ne sodi!
Ne vé, kaj jezik govorí,
Nje grehom mili bodi!
Slovó svetá bridkosti daj,
In spomni se na sveti raj,
Kjer duša Bogu zvesta
Bo Jezusu nevesta.“ —

„O, mati! kaj je sveti raj,
Kaj je pekèl, o mati!
Le z njim, le z njim je sveti raj,
Pekèl brez njega, mati!
Ugasni luč mi vekomaj!
Noč groba me in strah obdàj!
Brez njega sreče zame
Ní tu ne ón'stran jame!“

Obup tako po nji bučí,
  Kri vnema in možgane,
Na božje sklepe togotí
  Predrzno se neznane:
Si rani prsi in roké,
Da solnce zajde za goré,
  Da skoz nebeška vrata
  Zvezd truma príde zlata.

Po vasi gori pok, pok, pok
  Je od podkóv bobnelo;
Zrožljàl je s konja mož visòk
  Na klop pred hišo belo.
Poslušaj! iz nadvratnih lin
Zvončèk zapoje: cin, cin, cin;
  Lenora dobro v hiši
  Le-té besede sliši:

„Aló, aló! le brž odprì!
  Lenora spiš, al' čuješ?
Al' zvesta si tí, ljub'ca! mi,
  Se smeješ al' zdihuješ?“
„O Vilhelm, tí? od kod zdaj te
Tak pozno konj prinesel je?
  Sem čula, sem jokála,
  Bridkosti kaj prestala!“ —

„O polnočí sedlamo mí,
  Na češkem vstal sem sveti,
Poznó sem vstal, in blizu ní,
  S seboj te hočem vzeti.“ —

„Brž k meni v hišo, Vilhelm moj!
Z'lo brije zunaj mraz nocoj,
  Bom, ljubi! te objela,
  Na srcu te ogrela.“ —

Naj, ljub'ca! zunaj brije mraz,
  Da hotel bolj bi briti!
Moj konj cep'tá, poteka čas,
  Ne smem se dalj muditi.
Podpaši, vrzi róčnoma
Na vranca zad se, ljubica!
  Z nevesto denes spati,
  Sto moram milj dirjati.“

„Kakó me nesel boš nocoj
  Sto milj do domačije?
Poslušaj, ljubi Vilhelm moj!
  Enajst že ura bije.“ —
„Pot gladek, luno lej svetlò!
Mrlič' in mí ko blisk let'mò,
  Domú še denes zvesto
  Prinesel bom nevesto.“

„Kje tvoj je dom, kje post'ljica?
  Kakovo je oboje?“
„O daleč sta in majhena,
  Šest dilj in diljic dvoje!“
„Bo prostor zame?“ — „Ljub'ca! bo,
Podpaši, vrzi se srčnó;
  Že post'ljica postlana,
  Je svatovščina zbrana.“ —

Lenora brž planila je,
Na konja je zletela,
Z prebelimi rokami se
Preljubega prijela;
In udri, udri, klop, klop, klop,
Spustíta urno se v kolop,
Da sape ji zmanjkuje
In podkev iskre kuje.

Na levi, desni strani, glej!
Kak spred očí leteli
So logi, travniki naprej,
Mostovi kak grmeli! —
„Te strah ní? — luno lej svetló!
Mrliči jezd'jo jaderno!
Jih strah je tebe tudi?“
„Me ní, mrtvìh ne budi!“

Kaj tam grčé, kaj tam zvoné?
Kaj vrane frfetajo? —
Mrliča déti v grob velé,
In bilje godrnjajo.
Lej, bliža se pogrebcev trop,
O čuden vidi se pokop!
Glasovi so enaki
Žal'vanju pubčev v mlaki.

„Po polnoči pokop naj bo,
In petje, žalovanje;
Nevesto peljem zdaj s sebó,
Z menoj na ženit'vanje!

Zakróži, mežnar! pesem tí,
Roké brž nama pop povíj,
Da zakon naju zveže,
Potem se z máno vleže!“

Zdaj vtihne vse! — Pogrebcev ní!
Pokoren tej besédi
Klop, klop, trdó za njim letí
Ves trop po konja slédi;
In udri, udri, klop, klop, klop
Leteli dalje so v kolòp,
Da sape ji zmanjkuje,
In podkev iskre kuje.

Na levi, desni kak letí
Grmovje, graja, cesta!
Kakó leté izpred očí
Vasí, trgovi, mesta! —
„Te strah ní? — Luno lej svetló!
Mrlíči jezd'jo jaderno!
Ní strah te mrtvih tudi?“
„Me ní, — mrtvìh ne budi!“

Pogledaj na visélnice!
Plesát' okróg kolesa,
Temnó per luni vídi se
Trop jasen brez telesa.
„Aló, pošasti! z mano zdaj,
Plesát' mi ženitvanjski raj,
Nevesto ko objamem
In s sábo v post'ljo vzamem!“

Pošasti grde veš, veš, veš!
  Za njíma so jo vnéle,
Ko oster píš skoz zrelo rž,
  Takó so te vršéle.
In udri, udri, klop, klop, klop
Leteli dálje so v kolòp,
  Da sape ji zmanjkuje
  In podkev iskre kuje.

Kar je pod luno, oh kakó,
  Kakó je vse bežálo!
Nad njima z zvezdami nebó,
  Kakó je to dirjálo! —
„Te strah ní? — Luno lej svetló!
Mrlíči jezd'jo jáderno!
  Ní strah te mrtvih tudi?“
  „Gorjé! mrtvìh ne budi!“ —

„Petelin poje se mi zdí,
  Potéka čas mi tukaj. —
V nos jutra sapa me skelí,
  Brž vránec se zasukaj! —
Končala pot, končala sva!
Odgrínja se ti post'ljica!
  Ko blisk leté duhovi,
  Tù moji so domovi!

In nad želézna vrata ti
  Jo skókoma drevíjo;
Švrk! s tánko šibo jih vsmodí,
  Zapahi odletíjo,

In strášno duri razkričé,
Po črnih grobih v skok leté,
Čez kamne peketájo,
Od lune ti migljájo.

Al' predno mígnil bi z očmí,
O čudesa neznana!
Lej! s kónjika se plašč zdrobí,
Ko cápica sežgana.
Ní ga lasú na glavi več,
Z lasmí mu pade koža preč,
Lej! smrt je z uro stala,
Kosó v rokàh držála.

Razbija vranec, spénja se,
Plamén od njega šine,
In pod Lenoro vbogo vse
Vse vdere se in zgine.
In jok in stok je nad zemljó,
In jok in stok je bil pod njó,
Lenora tam v trepeti.
Neh'vála je živeti.

Pod blédo luno se nad njó
Duhovi so skleníli,
Plesáli krog in krog, bridkó
To pesem zatulíli:
„Trpì, če poka ti srcé!
Prah z Bogom krégat' se ne sme!
Odšlà si trupla síli,
Bog duše se usmíli!“

Povodnji mož.

Od nekdaj lepé so Ljubljanke slovéle,
Al' lepše od Urške ní bilo nobêne,
Nobêne očém bolj biló zaželjêne
Ob času nje cvetja dekleta ne žêne. —
Ko najbolj iz zvézd je danica svetlà,
Najlepša iz deklic je Urška bilà.

Mnog'tere device, mnog'tere ženice
Okó je na skrivnem solzé prelivalo,
Ker Urški srcé se je ljubega vdalo;
Al' ljubih je bilo nji vedno premalo.
Kar slišala moških okróg je slovét',
Skušála jih v mreže razpéte je vjét'.

Obljubit' je znala in znala odreči,
In biti priljudna in biti prevzétna,
Mladeniče vnémat', bit' stáršim prijétna,
Modríj in zvijáč je vseh bila umétna;
Možake je dolgo vodila za nos,
Na zadnje ga stakne, ki bil ji je kos.

Na starem so trgu pod lipo zeleno
Trobente in gosli in címbale pele,
Plesále lepote Ljubljane so céle
V nedeljo po poldne z mladen'či vesele;
Kraljíca njih bila je Urška brhkà,
Plesáti ní dolgo nje volja bilà.

Dokáj jih je prosi, al' vsak'mu odreče,
Preširna se brani in plés odlašuje,
Izgovore nove si vedno zmišljuje;
Že solnce zahája, se mrak približuje,
Že sedem odbíla je ura in čéz,
Ko jéla ravnati se Urška na plés.

Al' ko se ozira, plesalca si 'zbira,
Zagléda pri mizi rumeni junáka,
Enac'ga pod solncem mu ní korenjaka,
Želí si plesáti z njim déklica vsaka, —
Omréžiti Urška ga lepa želí,
Zaljubljeno v njega obráča očí.

To vidi mladenič, in Urški se bliža:
„Al' hótela z máno bi plesat'?“ on pravi;
„Kjer Donova bistri pridruži se Savi,
Od tvoje lepote zaslišal sem dávi;
Že Uršika zala! pred tabo sem zdaj,
Že Uršika zala! pripravljen na raj!“

To reče in se ji globoko prikloni,
Sladkó mu nasmeje se Uršika zala:
„Nobene stopinj'ce še nisem plesala,
Da čákala tebe sem, res je, ní šála;
Zatorej le hitro mi róko podaj,
Lej, solnce zahája, nehuje že raj!“ —

Podal ji mladenič prelepi je róko,
In urno ta dva sta po podu zletéla,
Ko da bi lehké perutníce imela,

Brez trupla okróg bi se bila vrtéla;
Ne vidi se, kdaj da pod noga udár',
Plesala sta, ko bi ja nosil vihár.

To videti, drugi so vsi ostrméli,
Od čudesa godcem roké so zastále —
Ker niso trobente glasóva več dale, —
Mladen'ču nogé so trdó zacep'tále;
„Ne maram," zavpíje, „za gósli, za bás,
Strun drugih, ko plešem, zapoje naj glás!"

Pridrévili brž so se črni obláki,
Zasliši na nebu se strášno grmenje,
Zasliši vetróv se sovražno vršenje,
Zasliši potokov deročih šumenje,
Prič'jočim po koncu so vstali lasjé, —
Oh, Uršika zala, zdaj tebi gorjé!

„Ne boj se, ti Urška! le hitro mi stopi,
Ne boj se," on reče, „ne boj se grmenja,
Ne boj se potokov ti mojih šumenja,
Ne boj se vetróv mi prijaznih vršenja;
Le urno, le urno obrni peté,
Le urno, le urno, ker pozno je žé!"

„Oh, majhno postójva, preljubi plesalec!
Da jaz se oddahnem, da noga počíje."
„Ní blizu, ní blizu do béle Turčíje,
Kjer v Donovo Sava se bistra izlije;
Valóvi šuméči te Urška želé,
Le urno, le urno obrni peté!" —

To reče, hitréje sta se zasukála,
In dalje in dalje od poda spustíla,
Na brégu Ljubljan'ce se trikrat zavila,
Plešé sta v valove šuméče planila.
Vrtinec so vid'li čolnárji dereč;
Al' Uršike videl nobeden ní več. —

Prekop.

Bil nékdaj je mlad pevec, ne bogat al' slovèč;
Dokáj je zlóžil pesmi, od ljubice največ,
Od ljubice Sevêre, prevzetne déklice,
Ki niso je oméč'le njegove pesmi vse.

Pomlad se je zbudila, nje veselí se svét;
Al' tebe pevec vabi 'z ozidja ven nje cvét?
Kaj s čutar'co čez pléča iz mesta ven hitiš,
Al' ne pijèš studencev, se mrzlice bojiš?

V kaj si takó zamišljen? kaj gledaš tak plašnó?
Od nje al' od pomladi zmišljuješ pesmico?
Noben ní človek zvedel, kaj mislil je tačas,
Omolknila so usta, oblédel je obraz.

Ko najdejo ga, prazna čutárčica leží,
Od srca spét do srca mu več ne roji krí. —
Kdo mu je kriv bil smrti, vprašújejo ljudjé;
Nobeden ní bil zraven, sam Bog nebeški vé.

K pogrebu vkup derejo ljudje od vseh straní,
Sevêre, njega ljub'ce, med njimi videt' ní.
Skriváj po pevcu joka mor'biti se domá;
O komaj je verjeti, da je tak vsmiljena!

Kaj mašnik z mizererom, kaj dánes z líbero
In z drugo pri pokopu hití molítvijo?
Poroka njega čaka, zató takó hití;
Prelepa gospodična Sevêra se moží.

Zvečer jo je poročil, do polnočí svat'vàl;
O polnoči vesel je 'z vesele družbe vstal;
Ko pride tje do gróbov, kjer s'cer kraljuje mir,
Zasliši med mrliči gospod glasán prepir.

Pred njim odpró se vrata, ven pevec prihití:
„Zakaj v prst posvečeno ste me zagrebli ví?
Ker sem se sam bil vsmrtil, zdaj je prepir zató,
Al' rabljinom zapadlo, biričem ní teló?

Ne ljúb'ci bit' na poti, smrt v strupu sem si píl,
Zakaj bi jaz nadležen mrličem v zemlji gnjíl?"
Odkópan pevec ležal je zjutraj vrh zemljé,
Pokopat' k tolovajem, biričem ga dadé.

Neiztrohneno srce.

Grob kópljejo, da zadnji mrlìč bo vanj deján;
Obraz bled'gà mladen'ča prikaže se na dán.
Kopači ostrmijo, da 'z ust jim sape ní,
Menj vstrašeni pogrebci vanj vpirajo očí.

Da je lepó, bi sodil, visoko čelo, vsak,
Ak bil bi le nekášen zapustil ga oblak;
Lepá bi usta bila, lep bil obraz bi bled,
Ak bil bi le nekášen preč nejevolje sled.

Dalj čas ní trupla gledat', dih prvi ga zdrobí;
Srcé samo zavzetim ostane pred očmí.
Še bije, še čutiti je ravno tak gorkó,
Ko da bi v prsih bilo še zdravo in živó.

Vsi vprašajo, kdo zadnji v to jamo dján je bil,
Gotovo bil svetnik je, ker ní ves v grobu zgnjil.
Stal tam je kamen, kter'ga nihče prej čislal ní,
Hité mu mah otrebit', napis tak govorí:

Da Dobroslav je pevec bil tjekaj pokopán,
Ki pel v tak milih glasih je od ljubezni rán,
Pel v tak slovečih pesmih čast lepe deklice,
Prevzetne gospodične, nemile ljúbice.

Al', ko je izvolila mladen'ča druzega,
Iz prsi mu nobena ní pesem več prišlà.
Pri Bogu ní tolažbe iskàl ne pri ljudéh,
Očí kalil mu jok ní, razjasnil líc ne smeh.

V nemár je dalje živel, menj svet, ko razuzdán,
Umrl je nespovedan, ne v sveto olje ján.
Vsi pravijo, da njemu svetost ne brani gnjit',
Vsi pravijo, njegovo srcé ne more bit'.

„To pevčevo srcé je,“ star mož tam govorí,
„Ak bilo bi svetnika, mir dala bi mu krí;
Svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnét',
Ki jih zaprte nosil je v prsih dokaj lét.

Srcé mu mi odprimo, pod nebom naj leží,
Da prejde dan denašnji, da prva noč zbeží,
Da vstane drugo solnce, pripelje beli dán;
Spet zajtru ga poglejmo, ko mine zor hladán.

Hladijo naj ga sap'ce, naj rosa pade nanj,
Naj solnce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj
Prej vdíhnile v življenji, prejmêjo spet 'z njegà;
Ak bo ta čas splahnílo, spet zagrebímo ga.“

Razplátili srcé so, ležalo noč in dán
Je tam pod jasnim nebom. Ko mine zor hladán,
Ko vstane drugo solnce, srcé tako skopní,
Ko beli sneg s pomladi, da kaj zagrebsti ní.

Ribič.

Mlad ribič cele nočí veslá,
Visoko na nebu zvezda migljá,
Nevarne mu kaže poti morjá.

Več lét mu žarki zvezde lepé
Ljubezen síjejo v mládo srcé,
Budíjo mu v prsih čiste željé.

Če kak mu vihar od daleč pretí,
Če kak se morski mu som privalí,
Če kako mu brezno naspróti reží,

Na zvezdo gledéč vhití, je otét;
Mlad ribič od čistega ognja vnet,
Po morji je varno veslàl več lét.

Enkrat se valovi morjá razdelé,
Prikažejo 'z njih se dekleta lepé,
Do pasa morske dekleta nagé.

Se kopljejo, smejejo, tak pojó:
„O srečni ribič, srcé zvestó!
Kak dolgo še misliš tí glédati v njó!

Povej nam, ribič! povej zares,
Al' čakaš, da pade zvezda 'z nebes,
Al', da bi k nji zletel, čakaš peres?

Biló bi drugemu čakat' dolg čas,
Biló bi drugemu čakati mraz,
Bi drugi se ne ogibal nas.

Nocoj bi drugi odprl očí,
In videl, kak blizu strelca stoji
Lepota, ki zanjo srcé ti gorí.“

O res je, da bi ne bilo takó!
Vse res, kar dekleta morska pojó;
Obup mu zaliva srcé zvestó.

Fant z célo močjó se v veslo vprè,
Ni mar mu skalovja, viharjev ne,
Nič več se na zvezdo ne ozrè.

Napréj brez mirú svoj čoln dreví;
Al' tak za pevkami ribič hiti,
Kdo vé! al' sam pred sebój beží.

Zgubljèn je, vtopljèn, se bojim;
Kdor ljubi brez upa, ga svarim,
Nikar naj ne veslá za njim! —

Ženska zvestoba.

Bil godec je mlad, in lep in vesel,
Lepó je godel, sladkó je pel.

Ni bilo godú, svatóvšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabili gà.

Poslušajo radi ga vsi ljudjé,
Ga gledajo rade dekleta mladé;

Posebno pa Micka, županova hčí,
Pogostoma vanj obrača očí.

Od čistega godec je ognja vnet
Za Micko bogato, rožo deklet.

Zastonj več drugih postopa za njó,
Le njemu prijazno se smeje okó.

In kar mu obetati očesi njé,
Potrdijo kmalu besede sladké.

Nje oče s'cer stavi ljubezni se v bran;
Al' oče bo sprošen, al' pa goljufán.

Obljubi Micka godčeva bit',
Al' samka ostati, se ne možít'.

Prišèl je v grad mlad, lep kancelír,
Sto zlatih je služil dvakrat štir'.

Lehkó bi s temi in kar bo dobil
Še zraven, ženico, otroke redil.

Od konca mesto hod' obisk'vàt,
Povabi ga deklic oče al' brat.

Vklon materin, gospodične okó
Ponujata v zakon mu njeno rokó.

Al' v kratkem času se zgodí,
Da v mestu po céle ga mesece ní.

Novíca pravi se na glas,
Da hodi k županu pogosto v vas.

S'cer oče župan so mož neslan,
Kaj dela tam kancelír vsak dan?

Priljudna in lepa je njega hčí;
Al' ona zvestó za godca gorí.

Bil vel'ki Šmaren prišel je spet,
Prišel god Mickin, rože deklet.

Bil čas se je Micki prikupít',
Zagódnico čas ji je bil naredít'.

Pod oknom godejo godci trijé,
Med njimi tam gode ljubi nje.

Pod oknom godejo ure trí;
Al' Micike lepe k oknu ní.

Nje godec strune pritiska hudó,
Od Micike jemlje nékdo slovó.

Na goslih počila struna je,
To, godec! ní dobro znamenje.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da strune druge ne bo napel.

Na mali Šmaren preblečena
Gospá je Micika v cerkev prišlà.

„O, godec! kak dolgo boš še žalovàl,
Kak dolgo se bodeš ljudí sramovàl?

Pomisli, da v jopici deklica
Bilà bi rada vsaka gospá.

Zakaj si bogate lótil se?
Snubačev ima na zbíranje.“

Tako ga prijatli tolážijo,
Dokler mu obràz razjásnijo.

Po struni ga le bolí srcé,
Da več je na gosli napeti ne smé.

Kdor urne roké, sol v glavi imá,
V nesreči si vsaki pomágat' zná.

Spet gosli je godec v róke vzel,
Na trí je strune gosti začel.

Preteklo dve léti bilo še ní,
Pa godel je boljše na strune trí,

Ko znal je prej gosti na vse štir',
In več je zaslužil, ko mladi kanclír.

Ní bilo godú, svatóvšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabili ga.

V pondeljek jutro z vesel'ga godú
Šel dobre je volje godec domú.

Na pragu deklica lepa stojí,
In solza za sólzo ji káplja 'z očí.

„O deklica! rosna rožica!
Kaj žali takó te, ubožica?“

„Oh, v hiši moj oče leží bolán,
In nimam mu dati, ko sok neslan.“

Bil godec je mehkega srcá,
Mošnjíco polno deklici dá.

Za dar svoj on je nepokoj prejel,
Za vbogo deklico se je vnel.

In dolgo ní zastonj zdihovàl,
Objemal jo kmalu je in kuševàl.

Obljubi mu vedno zvesta bit',
In on se pred pustom z njo poročít'.

Ta čas je končàl bil vójsko mir,
Spuščèn na odlog je bil mušketír.

Pred dvema letoma bil je vjet,
Po sili v soldate bil je vzet.

Jokále so milo njene očí,
Ki zdaj ji srcé za godca gorí.

V nedeljo spet bil je pod lipo ples,
„Kaj vidiš tam, godec! ali je res,

Da stara ljubezen ne zarjaví,
Devetkrat se vrne, ponoví?

Zakaj se tak jezno obrača t' okó?
Kaj strune pritiskaš tak hudó?“

Plesala sta ravno mimo njegà,
Na goslih je struna póčila.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da nikdar več druge ne bo napel.

„Neumnost in ubožnost sta sestré,
Ní bila déklica taka za té.

Le gosti spet skusi, in bodi vesel,
Da nisi v zakóna se mreže ujel.“

Tako ga prijatli tolažijo,
Dokler mu obraz razjasnijo.

Po struni ga le bolí srcé,
Da več je na gosli napéti ne sme.

Po struni se dolgo ní kesàl,
Na dve je spét kmálu gósti znal.

Ní bilo godú, svatovšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabili ga.

In bil je spet v gradu god gospé,
Tam slišat' slovečega godca želé.

In v gradu je lepa hišna bilà,
Priljudna, al' zvita ptičica.

Ní bila še stara dvajset lét,
Al' vendar je dobro poznala svét.

Iz ust gospodičin svojih zna,
Kak treba se trudit' je za možá.

Zvestobo je brati godcu v očéh,
Ki ní je našel pri ljubicah dvéh.

Kak streže mu, kak prilizuje se;
„O, gódec! nastavlja ti líman'ce.“

In predno se vnámejo zvezde nočí,
Že gódec za lepo hišno gorí.

Nje, koder on hodi, išče okó,
Vse pesmi njegove nje hvalo pojó.

Tud' ona obljubi le zánj gorét',
In godec prešrečni obljubi jo vzét.

Velíke so v gradu bile gostí,
Ker se omožíla mlajša je hčí.

Prišèl je bil v grád marsikteri svat,
Iz mesta prišel je nevéstin brat.

Šampánjca so pili, veseli bilí,
Odbila je ura polnočí.

Bil godec zagodel je kotiljón,
Vsi vprašajo, kje je mladi barón?

Vsi vprašajo, kaj se mu zgódilo je?
Ker ní ga, da bi on vodil vrstè.

In gré ga ískat, klícat strežaj,
In drugi za njim, ker ní ga nazaj.

In pravili so si tam na uhó,
Kje da so ga nášli in kakó.

Ko godec skrivnóst pogóvora zvé,
Rudeča mu lica obledé.

Po strunah lok gori in doli dreví,
Da zadnjih strun ena odleti.

Zarótil se je, se je zaklél,
Da druge ne bode strune napél.

Tri leta so proč, zdravnik je čas,
Razjásnil se spet je gódcu obraz.

On, ko Paganín je navadil se,
Da gódel na eno struno je.

Na eno struno je gódel vesel,
In zraven od svojih ljubic je pél.

In pel je takó od žén in deklét,
Da nič nobeni ne smé se verjét'.

Zaljubil se ní v nobeno več,
Dal eno jim hválo je gódec slovèč:

„Da ône samé nam ur'jo roké,
Da ône samé nam gláve vedré.“

Orglar.

Popustí posvetno rábo
Orglarček in gre v puščavo,
Tam prepévat božjo slavo,
Svoje citre vzame sábo.

Pesmi svoje med stoglásne
V gózdu zliva ptičev kóre,
Od prihóda zlate zóre,
Dokler solnčna luč ne vgásne.

Al' veselje v srcu vtóni
S časom mu za petje slavcev,
In vseh gozdnih prebivavcev,
Ker vsak svojo védno góni.

On ob drugi si pomládi
Zbere ptiče mlado-kljúne,
Svoje jim prebira strune,
In jih raznih pesmi vádi.

Kósa, trdokljunsko déte,
Od preljub'ga Auguštína,
Vel'koglavega kalína
Naučí pet' pesmi svete.

Zmerom svojo goni slávček,
Zmerom od ljubezni bije
Srcu sládke melodije;
Tóži ga Bogu puščavček:

„Lej, kalín, debeloglavec,
Trdokljunast kós je svoje
Pesmi pustil, lépše poje,
Podučít' ne dá se slavec!“

Al' Bog slávca ní posvaril,
Le posvaril je puščavca:
„Pusti peti moj'ga slávca,
Kakor sem mu grlo vstváril.

Pel je v súžnosti železni
Jeremíj žalòst globoko;
Pesem svojo je visoko
Salomon pel od ljubézni.

Kómur pevski duh sem vdíhnil,
Ž njim sem dal mu pesmi svoje;
Drugih ne, le te naj poje,
Dokler da bo v grobu vtíhnil.“ —

Različne poezije.

Zvezdogledom.

Vsi pojte rakom zvižgat,
Ležnjivi pratikárji,
Ležnjivi zvezdogledi,
Vremena vi preroki!
Vi modrijani! hoč'te
V nebeških zvezdah brati:
Al' solnce bo dobrotno
Nam dalo srečno leto,
Al' bo nebá togota
Vetrov nam šum zbudila,
Razsula v polje točo,
Vtopila čoln na mórji,
Sad umorila trti.
Ležnjivi zvezdogledi!
Vsi pojte rakom zvižgat.

Dve sami zvezdi gledal,
Očí sem svoje ljube,
Dve svítli zvezdi gledal,
V njih sem neumni slepec

Vesele bral si dneve,
In solnčno brez oblakov
Sem bral ljubezni srečo.
Solzé so meni zrasle,
In kes in srd sta zrasla,
Sramota ino moj'ga
Mirú je smrt mi zrasla.
Dve sami sta zmotili,
Dve sami zapeljali
Mi zvezdi umno glavo;
In cél'ga néba hoč'te
Vi zvezde zmodrováti! —
Ležnjivi pratikárji,
Ležnjivi zvezdogledi,
Vremena vsi preroki,
Le pojte rakom zvižgat! —

V spomin Matija Čopa.

(Mera zgol po udarjih.)

Tajati léd naš šè le začnè se, pomlád je drugód žé;
V dragi slovenski vkročèn ní domovíni vihár.
Stéšemo svoj si čolnìč nov, z Bógom zroč'mò ga valóvom;
Ní še navadil popréj brêznov se, skal ogibát'.
Zvezde, ki reš'jo, bilé so neznane, ki čoln pogubíjo;
Lel bil naš je krmár, drugi je bil Palinúr.
Tí nam otél si čolnìč, si mu z jádrami krmo popravil,
Tí mu pokazal si pot pravo v dežélo duhóv.

Skríta nobena bilà ní zvezd ti nebá poezije,
  Slednji je bil ti domàč jezik omíkan, učèn.
Stari Rimlján kar svetá je gospod, kar Grecija modra,
  Z Láhi, Francóz, Španijól, Némec in Albijonec,
Čeh in Polják, kar Rús in Ilír, kar ród naš slovenski
  Slavnih izmíslil si bil časa do tvoj'ga pisánj,
Polno si znánost imel njih, Cóp, velikán učenosti!
  Tí si zaklade duhá Krezove bil si nabral.
Nisi zaklepal domá tí žlahtnega blagodaróva,
  Sebi zročeno mladost, druge si z njim bogatíl.
Komaj zastavil, rojak, si peró, prej praznuvajoče —
  V zgubo veliko rodú, krivega dókaj zamúd,
V Save deroče valóv tam vrtínčinah smrt te zasači,
  Glas ti zaprè besedí, 'z rok ti potegne peró.
Zemlja, nemili čuváj, nam zaklàd tvoj varuje skópa;
  Grobu na tvojem očí materi Slavi rosé.
Niso suhé nam prijatlom očí, ki se spomnimo tebe,
  Ino predragih s tebój tvoje ljubezni daróv.
Seme, ki tí zasejal si ga, žé gre v klasje veselo,
  Nam in za nami dokáj vnukom obéta sadú.
Naj se učenost in imé, čast tvoja, rojak! ne pozabi,
  Dokler tebi dragó v Krajni slovenstvo živí! —

Nova pisarija.

Učenec.

„Da zdaj, — ko že na Kranjskem vsak pisari,
  Že búkve vsak šušmár dajè med ljúdi,
  Ta v prozi, óni v verzih se slepari, —
Jaz tudi v trop, — ki se potí in trudi

Ledíno orje naše poezije, —
Želim se vriniti, se mi ne čudi.
Prijatel! úči mene pisarije:
Kakó in kaj ušeč se Kranjcem poje,
Odkríj mi proze naše lepotije.“

Pisar.

„Ak so pisar postáti žêlje tvoje,
Moj zlati uk poslušaj in zastopi,
Zapiši trdno ga v možgane svoje!
Ak hočeš kaj veljáti v našem tropi,
Besed se tujih boj, ko hud'ga vraga,
Ak kos si temu, koj na prste stòpi.
Naj proza tvoja bo lepote naga,
Minerve nič ne vprašaj, poj po sili,
Pisarjem proza bo in pesem draga.
Češ biti v kranjskih klasikov števili,
Debelo po gorjanski jo zarobi,
Vsi bomo tvojo čast na glas trobili;
Ak rovtarske vezáti znaš otrobi,
Nov Orfej k sebi vlekel boš Slovene,
In pozen vnuk poroma k tvoj'mu grobi.
Da kranjščina zaklàd ti svoj odklene,
Zapusti ročno mestne mi sosede,
Tri leta pojdi v rovtarske Aténe.“

Učenec.

„Al' žlahtne kranjske tam cvetó besede,
Kjer govoríti dosti več ne znajo,
Pastírji samski, ko imena čede?“

Pisar.

„Tam, kjer po stari šegi se drekajo,
Kjer ne zmajêjo dost' al' nič jezika,
Besed nemšk'valcev grdih ne poznajo.“

Učenec.

„O srečne rovte! v vas me iti mika:
Al' se bojim pri rovtarji, pri kmeti,
Da bera besedí ne bo velika.“

Pisar.

„Pečene, ljubček! piščeta na sveti
Nikomur niso v grlo priletele;
Brez truda večno se ne da živeti.
Besede zrastene, besede zrele,
Ne v rovtah, po planjavi ne kmetije,
Nikjer ne bodo ti na nos visele.
Poslušaj ga, kako jo on zavije,
Jezika sol, lepota, da le zine,
In pravo ti vezanje se odkrije.
Tam pul'jo besedí se korenine;
K tem deni konce: ača, išče, uha,
On, ovka, ovec, druge pritikline,
To trdno skupaj zvari; primaruha!
Lehkò boš v kozji rog ugnal Slovence,
In proti tebi bo Dobrovski — muha.“

Učenec.

„O zlati uk! adíjo mestne sence!
Apolon drugi bom jaz sred kozarjev
Si v rovtah pletel nevmerjoče vence. —
Al' naše ljudstvo nekdaj ní oltarjev
Minerve in Apolona imelo,
Od grških, od latinskih so pisarjev
Dobili starši ućenost v dežélo,
In z njo besede tuje; — razodeni,
Al' saj se bode teh poslužit' smelo?

Pisar.

„Bog tega varuj! po nobeni ceni,
Jezika naš'ga z njimi ne ognjusi!“

Učenec.

„Saj tudi drugi to storé Sloveni;
Saj vemo, da turčuje Srb, da Rusi
Tatarijo, Poljak da francozuje,
Da v časih vrli Čeh nemšk'vati musi.“

Pisar.

„Lej, v knjigah njih je tol'kanj ljul'ke tuje
Med lépo, čisto slavščino vsejane,
Da je noben purist več ne izruje;
Al' bukev naše kranjšč'ne spakedrane
Peščíčico denimo na ognjišče,
Prerojen Fenis čist da 'z ognja vstane.“

Učenec.

„Čemú bo, vprašam, prazno pogorišče?
  Al' mutasti počakamo zijali,
  Da 'z njega zrase novo besedišče?“

Pisar.

„Slovensko ljul'ko bomo rešetali,
  Hranili dobro zrno, in kar zmanjka,
Is svojih bomo to možgan dodali.“

Učenec.

„Te čudne zmesi starega ostanka
  In iz novink Slovenec v Koratani,
  Ne bo razumel Štajar'c ne Ljubljanka.“

Pisar.

„Gorjačarji, tatovi in cigani
  Po svojem govoré; in kaj za silo
  Nam v bukvah jezik svoj imeti brani?“

Učenec.

„Gorjačarsko, cigansko kaj berilo
  Bo čudno vam pisarjem pomagalo,
  Ak bo se vse drugače govorílo?
Samí svoj uk spoštujete premálo,
  Več tujk c'lo tebi, ne zaméri, vjide,
  Zakaj bi se jih moje žnablo bálo?“

Pisar.

„To govorí se, kar na jezik pride,
Pogóvor, ko na úho več ne bíje,
Ko zjutranja meglà se v nič razide;
Kar v bukvah je natisnenega, vpije,
To bratec! med učene gré lingviste,
In priča od jezika lapotíje.
Slovenci bodo brali bukve čiste,
Ak nas ne hval'jo, naj me vzame zlódi!
Ves svet posnémal kranjske bo puríste.
Kar neč'te vi uméti k' svoji škodi,
Kar ne dopade vaši slepi búči,
Čestili bodo pozni to narodi."

Učenec.

„Prižgál si, mojster! žar'k mi nove luči;
Na delopust da sódnjega jaz dneva
Slovim, še to, kaj pel bom, me podúči!"

Pisar.

„Horaci dulce et utile veléva,
Kaj prida sliš'jo všesa naše ráde;
Nam utile je zrno, dulce pléva."

Učenec.

„Romance zdaj pojêjo in balade,
Tragédija se tudi nam obeta,
Sonete slišim peti pevcè mláde."

Pisar.

„Od mene pesem vsaka je prekléta,
  Ki nima prav slovenskega imena,
  Naj še takó prijetno bo zapéta.
Ljubezen poje pevcev teh Kaména,
  Jeziku dela ino srcu rane,
  V grdobe stréla tréšči naj ognjena!
Balade po čebelici zasráne,
  Da bi se te med nami zamoríle,
  Tragédije ostale nam neznane!
Da bi Kranjíce strupa 'z njih ne pile,
  Ljubezni sladke, ki srcé zapelje,
  Bi z Rómejevo Jul'jo ne čutile!

Učenec.

Res škoda bilo bi, zdaj od nedelje
  Do druge šestkrat se srcé unáme,
  Je šega, da kdor pride prej, prej mélje!"

Pisar.

„Balade pet' je mlátva prazne slame,
  Je reč pohújšljiva in zapeljiva;
  Lenoro bere naj, kdor ne verjáme.
Romanca je s tragédijo škodljiva.
  Teh in sonetov in zdravíjc ne piši,
  Sovraži vse te muza sramežljiva.
Poj rajši to, kar tréba je pri hiši,
  Za hléve treba, treba je na polji,
  Poj to, kar kmet in méščan z pridom sliši."

Učenec.

„Bog ti zaplati uk! po tvoji volji
Bom pel: gosén'ce kaj na repo vár'je,
Kak prideluje se krompír najbolji;
Kakó odpravljajo se ovcam gárje,
Preganjajo ušívim glavam gnjide,
Loviti miš' učil bom gospodarje.“

Pisar.

„O, zláti vek zdaj muzam kranjskim pride!“ —

Prva ljubezen.

Že míru srčnemu nevárne leta,
Mladósti leta so slovó jemale;
Domače sem lepé poznal dekleta,
Dežel sem tujih videl hčére zále;
Ní bila srca próstost mi odvzeta,
Že so prevzétne misli mi vstajále,
Da mal' al' nič ljubezen ne opravi
Pri tistem, ki se trdno v brán ji stavi.

Prišlà lepote rajske je devica,
Da videl bi ne bil podobe njene!
Rudeči zor osramoté nje lica,
In nje očí nebeških zvezd plaméne,

Nikdár več zdrav ne bo, ki ga pušíca
Pogleda bistrega v srcé zadéne.
Kdo znal popisat' ust bi ljubeznjivost,
Nedolžnih prsi snéga zapeljivost!

Namest' iskàt' zavetja v trumi gosti,
Ki nji podobna stala je pred mano,
Ki je od nje na zadnji petek v pósti
Petrarkovo biló srcé užgano,
Pogleda nje užíval sem sladkosti,
Dokler da je srcé dobilo rano,
Ki peče noč in dan me brez hladíla,
Ki ní dobiti ji nikjer zdravila.

Ne omečé je lica obledêne,
Ne pesmi žalostnih glasovi mili,
In ne očí od spanja zapuščene,
Solzé ne, ki tekó iz njih po síli.
Veselje, mir zbežala sta od mene,
Obup topí srcé, ker se ne vsmíli. —
Takó, kdor misli trdno stati, pade,
Nevarno gledat' je dekleta mlade.

Zatorej, komur mar' je próstost zláta,
Cvetočih deklic naj ne ogleduje!
Mirú sta bili men' očési tata,
Na svoje naj poglede skrbno čuje;
Očí odpró ljubezni dur' in vrata,
Skoz té se naša pamet premaguje.
Kdor neče mene bógat', sam bo zvedel,
V nesreče moje reva bo zabredel.

Slovó od mladosti.

Dni mojih lepša polovica kmalo,
Mladosti léta! kmalo ste minúle;
Rodile ve ste meni cvetja malo,
Še tega rož'ce so se koj osule;
Le rédko upa solnce je sijalo,
Viharjev jéze so po gosto rjule,
Mladost! vendàr po tvoji temni zárji
Srcé bridkó zdihuje, Bog te obvarji!

Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje!
Veselja dokaj strup njegov je vmóril:
Sem zvedel, da vest čisto, dobro djanje
Svet zanič'vati se je zagovoril.
Ljubezen zvesto nájti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazóril.
Modróst, pravičnost, učenost, device
Brez dót žal'váti videl sem samíce.

Sem videl, da svoj čoln po sapi sréče,
Komùr sovražna je, zastonj obrača;
Kak veter nje nasproti temu vleče,
Kogàr v zibeli vid'la je berača;
Da le petica dá ime sloveče;
Da človek toliko veljá, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
Kar um slepí, z golj'fíjami, ležámi!

Te videt', grje videti napáke,
Je srcu rane vsékalo krvave;
Mladosti jásnost vendar misli take
Si kmalu iz srca spodí in gláve,
Gradóve svitle zida si v oblake,
Zelene trate stavi sí v puščave,
Povsod vesele lučice prižíga
Ji up golj'fívi, k' njim iz stisk ji míga.

Ne zmisli, da dih prve sap'ce bode
Odnesel to, kar misli so stvaríle,
Pozabi koj nesreč prestanih škóde,
In ran, ki so se komaj zacelíle,
Dokler da smo brez dna polnili sode,
'Zučé nas v starših letih časov sile.
Zató mladost! po tvoji temni zárji
Srcé zdih'valo bo mi, Bog te obvarji!

Glosa.

„Slep je, kdor se s petjem vkvárja,
Kranjec moj mu osle kaže;
Pevcu vedno sreča laže,
On živí, vmerje brez d'narja.“

Le začniva pri Homeri:
Prosil reva dni je stare;
Mraz Ovíd'ja v Pontu tare;
Drugih pevcev zgodbe beri:

Nam spričuje Aligjêri,
Kako sreča pevce vdarja;
Nam spričujeta pisárja
Luzijade, Don Quixota
Kakošna Parnasa póta —
Slep je, kdor se s petjem vkvarja.

Kaj Petrarkov, kaj nam Tasov
Treba pevcev je prijetnih?
Slišim od butíc nevkretnih
Vprášat' zdánjih, prejšnjih časov.
Komur mar' prijetnih glásov
Pesmi, ki pojó Matjaže,
Bôje krog hrvaške straže,
Mar', kar pevec pel Ilir'je
Mar', „čebel'ce“ roji štirje,
Kranjec moj mu osle kaže.

Lani je slepár staríno
Še prodajal, nosil škatle,
Méril platno, trak na vatle,
Letos kupi si grajščino.
Naj gre pevec v daljno Kíno,
Pot se mu še dálje kaže,
Naj si s tinto prste maže,
Naj ljubezen si obeta,
Vneti lépega dekleta,
Pevcu vedno sreča laže.

Vendar peti on ne jenja,
Gráb'te d'narje si gotove,
Kupuvájte si gradóve,
V njih živíte brez trpljenja.
Koder se nebó razpenja
Grad je pevcu brez vratárja,
V njem zlatnína čista zarja,
Srebrnína rosa trave,
S tem posestvom brez težave
On živí, vmerjè brez d'narja.

Zabavljivi napisi.

Predgovor in zagovor.

Feriunt — summos fulmina montes.

Naj misli, kogar bi pušice té zadele,
Da na visoki vrh leté iz neba stréle.

Vzrok nezlatega veka.

Prišlì že bili bi Slovencem zlati časi,
Ak klasik bil bi vsak pisár, kdor nam kaj kvasi.

Novi Pegaz.

„Višnjáni! kam ste svoj'ga polža djali?“
„Za Pegaza smo pevcem ga prodali.“

Čebeličinim pušičarjem.

Ko vsaka ní živál lisica,
Takó ní vsak napis pušica.

Čebeličinim pravljičarjem.

Pravljíca po Ezóp' od vas zapeta,
Več nima slasti, kakor jed pogreta.

Čebeličinim šestomerjevcem.

Če kdo v heksametru namest' spondeja
Al' daktila posluži se troheja,
Ne vé, kam se cezure dejo,
On vprega Pegaza v galejo.

Čebeličinim pesmam brez s in c.

„Brez cetov teče vir mu Hipokrene,
In esov v pesmih njega najti ní!“
„Zatorej nimajo nobene cene,
Zató so pesmi tiste brez solí.“

Čebeličinim pevcem letnih časov.

Kdor govoriti kaj ne vé,
On vreme hval' al toži;
Kdor pevcev peti kaj ne vé,
Od letnih časov kroži.

Lesničnjaku in Levičnjaku.

Kako bi neki sladke pel Lesničnjak!
Kako bi neki prave pel Levičnjak!

Prej pevcu potlej homeopatu.

Poprej si pevec bil, zdaj si homeopát;
Poprej si časa bil, zdaj si življenja tat.

Čebelarju.

Zakaj pač muhe moj lovi Kastelec?
Prodajat' misli jih namest' čebelic.

Vodnik.

Preblečen sem meníšič bil,
In rad sem pel, še rajši pil.

Ravnikarju.

Gorjancev naših jezik poptujč'vavši
Si kriv, da kolne kmet molitve bravši.

Ahacljevim pesmam.

Ne čudi se, neslane
Da pesmi té so brane,
Lej pure vabi: „puri, puri!“
In božje volke: „šuri, muri!“

Nekim pevcem duhovnih pesmi.

Res je duhovna, in res pesem ní vaša duhovna,
Duh praznote ki imá, božjega prazna duhá.

Kremplju.

Nisi je v glavo dobil, si dobil le slovenščino v kremplje;
Duh preonemčeni slab, voljni so kremplji bilí.

Kopitar.

Nosil učeno glavó s čestjó sem vseh premagalec;
Smrt in ošabnost sta zmagali mene samí.

Daničarjem.

Dobrovski.

„Prijatel! ki s sveta prideš, mi povej po pravici,“
Dobrovius modrost vpraša Kopitarjevo:
„Al’ Dobrovníčanov, srbski, al’ mar’ vrli hrvaški
Jezik pišejo Gaj, Gaja goreča drhál?“

Kopitar.

„Gaj daničár, daničarska drhál? svoj pišejo jezik,
Slavščine tí južnìh so janičarji deželˊ.“

Bahači štireh množnejših Slave rodov.

Čeh, Poljak in Ilír, Rus svoj ’zobraziti jezik,
Njih le mogočni ga rod ima pravico pisát’;
Beli Hrvat, Rusnjak ne, Slovak ne, s Slovenci ne drugi,
Tem gre Slave pesóm, lajati, tace lizát’.

Na robe Katón.

Od drugih manjši in češčèn menj rod je slovenski,
  Lakota slave, blagá, vleče pisarja drugàm.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;
  Stanko Slovencev vskok, Vraz si na robe Katón.

Pričujoče poezije.

Sme nekaj nas, ker smo Preširnove, biti preširnih;
  Pesem kaže dovòlj, kak je naš oče kroták.

Gazele.

1.

Pesem moja je posoda tvojega imena,
Mojega srcá gospoda, tvojega imena;
V nji bom med slovenske brate sladki glas zanesel
Od zahoda do izhoda tvojega imena;
Na posodi v zlatih črkah slava se bo brala
Od naroda do naroda tvojega imena;
'Z nje svitloba bo gorela še takrat, ko bova
Ón'stran Karonov'ga broda, tvojega imena.
Bolj ko Delije, Korine, Cintije al' Lavre
Bilo bi pozábit' škoda tvojega imena.

2.

Očí sem večkrat vprašal, ali smem
Ljubiti te; odgovora ne zvem.
Od daleč gledaš, draga! me prijazno;
Prevzetno vihaš nos, ko mimo grem.
Ak v tebe so obrneni pogledi,
Odtegneš precej svoj obraz očém;
Al' ak dekleta druga ogledujem,
Zakriti jeze ní ti moč' ljudem.
Takó, al' ljubiš me, al' me sovražiš,
Kak bi ti vstregel, siromak ne vem.

3.

Žalostna komú neznana je resnica, da jo ljubim,
V pesmih mojih vedna, sama govorica, da jo ljubim!
Vé že noč, ki bridko sliši zdihovati me brez spanja;
Vé že svitla zarja, dneva porodnica, da jo ljubim;
Vé že jutro, vé že poldne, vé že mračni hlad večera
Tiho tožbo moj'ga bled'ga, vel'ga lica, da jo ljubim;
Prebival'šča moj'ga sténam, mirni je samoti znano,
Tudi nepokoju mesta ní novica, da jo ljubim;
Vé že roža, ki pri poti, koder draga hodi, rase;
Ve že, ki nad potom leta ptica, da jo ljubim;
Vé že mokri prag nje hiše in vsak kamen blizu njega,
Ino vé, ki mímo vodi me stezica, da jo ljubim:
Vé že vsaka stvar, kar vedet' in kar slišati od mene,
In verjeti neče draga mi devica, da jo ljubim.

4.

Draga! vem kako pri tebi me opravljajo ženice,
Prav'jo, da v ljubezni moji bilo nikdar ní resnice,
Kak si brusijo jezike, in ti štejejo na prste
Pri kofetu, kar jih nisem, kar sem ljubil jih, device;
Al' poslušaj mojo spoved, rekla boš, da sem nedolžen,
Da le sama tí si kriva, ako v tem je kaj krivice.
Dokler ne cvetè še roža, v časti so pri nas vijol'ce,
Zvončeke, marjet'ce, druge tudi čislamo cvetlíce,
Kdor ni slišal nikdar peti sladkih pesmi Filomele,
Rad poslušal bo strnade, ščinkavce in druge ptice.
Al' je moč' na prvi prostor jo v zbiral'ščih posadíti,
Moč' ji prvo čast skazáti, ako v njih je ní kraljice?
Prej dekleta so imela, al' kar tí cveteš med njimi,
Vseh lepot nobena nima nam dopasti več pravice.
To pomisli, ne zameri, da kar solnce sem zagledal,
Od očí so tudi meni se uzdígnile temníce.

5.

Med otroki si igrala, draga! lani, — čas hití;
Letos že unemaš srca po Ljubljani, — čas hití.
Koder hodiš, spremljajo mladen'či te z očmí povsod,
Satelítov trop nam zvezde kraj oznani, — čas hití.
Zdaj je Hanibal pri Kanah, premagalec tvoj obraz,
Naša srca Rím ostrašen, ne vstrahvani, — čas hití.
Deklica prevzetna! zmisli, kako kratek vsak je cvet,
Da začne se leto starat' že v srpani, — čas hití.
Pevca vbozega usliši, ki ga ranil tvoj poglèd,
Predno starost bo Maháon njega rani, — čas hití.
Da Helenina lepota, tol'kanj mož pred Trojo smrt
Ní pozabljena, le pesem sama brani, — čas hití.

6.

Al' bo kal pognalo seme, kdor ga seje, sam ne vé;
Kdor sadí drevo, al' bode zred'lo veje, sam ne vé.
Trudi se pod stropom néba let' in dan nomád;
Al' pa konec leta bode kaj prireje, sam ne vé.
In kupec po svetu hodi, al' pa kaj dobička bo,
Za blagó, kedár gotove d'narje šteje, sam ne vé.
In vojščak, ki ga trobenta vabi med kanonov grom,
Kaj plačilo bo vročine, ran in žeje, sam ne vé.
Lej tak pevec teh gazelic, al' jih bereš tí, al' ne,
Al' pri njih srcé ledeno se ogreje, sam ne vé,
In al' veš, da tí ga vnemaš, tí mu pevski ogenj daš,
Al' se smel bo razodeti vsaj pozneje, sam ne vé.

7.

Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi;
Eden hvali in spet drugi vpije: „fej te bodi!“
Ta velí mi: poj sonete; óni: poj balade;
Tretji bil bi bolj prijatel Pindarovi ódi.
Morebiti bo prijeten temu glas gazelic;
Óni bo pa rekel: kaj za Vodnikom ne hodi?
Razuzdanim bodo moje pesmi prenedolžne;
Al' trcjalke porekó, da jih je vdihnil zlodi.
Jaz pa tebi sami, draga! želel sem dopasti,
Drugih nisem vprašal, kaj se jim po glavi blodi.

Sonetje.

Očetov naših imenitna déla,
  Kar jih nekdanjih časov zgodba hrani:
  Kako Metulum se Avgustu brani,
  Kaj je do zdaj Ljubljana doživéla,

Kak veri bramba bila je dežéla,
  Kako pri Sisku Kolpe so pijani
  Omágali pred Kranjci Otomani,
  Vam bo Homerov naših pesem pela.

Preslabe, peti bôje vam slovéče,
  Pojó Kranjíc lepoto moje strune,
  In tvojo čast, nevsmiljena devica!

Pojo ljubezni moje vam nesreče,
  Kakov je revež ta, ki ga presune
  'Z očí nebeških vržena pušica.

Vrh solnca sije solnc nam cela čeda,
Po neba svitlih potih razkropljêna,
Od solnca, ljub'ga svoj'ga zapuščena;
Z veseljem zemlja célo noč jih gleda:

Ko se zlatí oblakov truma bleda,
Nazaj pripelje zárja ga rumêna;
Tak zemlja je v ljubezni vsa zgubljena,
Da vanje ne obrne več pogleda.

Kar zvezd nebó, deklet imá Ljubljana;
Rad ogledújem vas cvetečelične,
Ljubljanske ljubeznjive gospodične!

Al' dragi! taka moč je čez me dána,
Da v pričo nje sem slep za vse device,
Zamaknen v mil' obraz srcá kraljice.

Tak kakor hrepení oko čolnarja
Zagledat' vaj'ni zvezdi, Dioskúri!
Kedár razgrája piš ob hudi uri,
Ko se tepó valovi, grom udarja. —

Zakaj ak vaj'nih zvezd zasije zárja,
Vetróvom Eol koj zaklene duri;
Po morji, po razjasnjenem azúri
Kraljuje mir, potihne šum viharja. —

Tak, draga déklica! zvezd tvojih čakam,
Tako in bolj še čakam hrepenéče,
Očí zagledat' tvojih svítle žarke;

Zakaj, ak tí rekó bežát' oblakam,
Naj še takó vihari jeza sreče,
Nebó se koj zvedrí krog moje barke.

Dve sestri videle so zmoti vdane
Očí: dekle je bilo nizko ena;
Bilà je druga njij' visoka žena,
Obe lepote cvet in čast Ljubljane.

Pobegnil tak sem, kakor srna plane
Od lovcev v prejšnjih časih ostreljena,
Ko spet se strelcev truma ji zelena
Prikaže in jo spomni stare rane.

Ak vprašate, od kod strahota taka?
Ranila mene z ostro sta pušíco
Kupído strelec, mati z njim njegova.

Ta dva sem mislil videti bogova:
Za Amorja sem manj' imèl sestrico,
Bilà je veča Véneri enaka.

[illegible]

Kupído! ti in tvoja lepa stárka,
Ne bosta dalje me za nos vodila;
Ne bom pel vaj'ne hvale brez plačila
Do konca dni, ko siromak Petrarka.

Dovolj je let mi že naprédla Párka,
In kaj mi je prinesla pevska žila?
Nobena me še ní deklet ljubila,
Kadil ne bom več váju brez prevdárka.

Obeti vaj'ni so le prazne šale;
Sit, nehvaležnika! sem vaj'ne tlake;
Te léta, ki so meni še ostale,

Cel dan iz pravd kovál bom rumenjake,
Zvečer s prijatli praznil bom bokále,
Preganjal z vinom bom skrbí obláke.

[illegible]

Je od vesél'ga časa teklo léto,
  Kar v Betlehemu angeljcev hosána
  Je oznanila, da je noč končana,
  Dvakrat devétsto tri in trideséto.

Bil vel'ki teden je; v sobóto sveto,
  Ko vabi môlit božji grob kristjána,
  Po cerkvah tvojih hodil sem, Ljubljana
  V Trnóvo, tje sem uro šel deséto.

Trnóvo! kraj nesrečnega iména;
  Tam meni bilo je gorjé rojeno
  Iz dveh očés prečistega plamena.

Ko je stopila v crkev razsvetljeno,
  V srcé mi padla iskra je ognjéna,
  Ki vgásnit' se ne dá z močjo nobeno.

Sonetni venec.

Poet tvoj nov Slovencem venec vije,
'Z petnajst sonetov ti takó ga spléta,
Da „magistrale,“ pesem trikrat péta,
Vseh drugih skupaj veže harmoníje.

Iz njega 'zvira, vanj se zopet zlije
Po vrsti pesem vsacega soneta;
Prihódnja v prédnje koncu je začeta;
Enak je pevec vencu poezije:

Vse misli 'zvirajo 'z ljubezni ene,
In kjer po noči v spanji so zastale,
Zbudé se, ko spet zárja noč preženе.

Ti si življenja moj'ga magistrale,
Glasil se 'z njega, ko ne bo več mene,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvále.

Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
Glasil Slovencem se prihódnje čase,
Ko mi na zgodnjem grobu mah poráse,
V njem zdánje bodo bolečine spale.

Prevzétne, kakor ti dekleta zale,
Ko bodo slišale teh pesmi gláse,
Srcá železne djale proč opáse,
Zvestó ljubezen bódo bolj spošt'vale.

Vreména bodo Kranjcem se zjasnile,
Jim milši zvezde, kakor zdaj sijále,
Jim pesmi bolj slovéče se glasíle;

Vendàr te bodo morebit' ostale
Med njimi, ker njih poezije mile
Iz srca svoje so kalí pognale.

Iz srca svoje so kalí pognále,
  Ki bolečín molčáti dalj ne more;
  Enak sem pevcu, ki je Leonore
  Pel Estijánke imenitne hvale.

Da s' od ljubezni usta so molčále,
  Ki mu mračíla je mladosti zóre,
  Ki v upu nič imela ní podpore,
  Skrivaj so pesmi jo razodevále.

Željá se ogenj v meni ne poléže,
  Da s' upa tvoj pogléd v srcé ne vlije;
  Strah razžaliti te, mi jezik véže.

Bridkóst, k' od nje srcé več ne počije,
  Odkrivajo njegove skrivne téže
  Mokrocvetoče rož'ce poezije.

Mokrovetoče rož'ce poezije
Očitajo to, kar se v prsih skriva.
Srcé mi je postalo vrt in njiva,
Kjer séje zdaj ljubezen elegíje.

Njih solnce ti si. V oknu domačije,
Ne dá te najti, luč ti ljubeznjiva!
V gledišči, na sprehodih sreča kriva,
Ne v krajih, kjer plesalk vrstà se vije.

Kolíkokratov me po mestu žene
Zaglédat tebe želja; ne odkrije
Se mi obraz lepote zaželêne.

V samoti iz očí mi solza líje,
Zatórej pesmi tebi v čast zložene
Iz krájev niso, ki v njih solnce sije.

Iz krajev niso, ki v njih solnce sije,
  Kjer tvoje milo se okó ozira,
  Kjer vsa v pogledu tvojem skrb umira,
  Vseh bolečin se pozabljivost pije.

Kjer se veselje po obrazu zlije,
  Kjer mine jeza notranj’ga prepira,
  Kjer petje ’z polnega srcá izvira,
  Zbudé se v srcu sladke harmonije.

Kjer porošêno od ljubezni čiste,
  Kalí, kar žlahtnega je, žene zale,
  Ko, ki budí dih pomladanjski liste.

Od tamkaj niso pesmi tvoje hvale,
  Pomladi srečne, blagodarne tiste
  Celčas so blagih sapic pogrešále.

Čelčas so blagih sapic pogrešále,
  Od tebe, drage deklice prevzetne,
  Prinesle niso vbožicam prijetne,
  Ki bila bi jih oživíla, hvale.

Bilé so v strahu, da boš tí, da zale
  Slovenke, nemški govorít' umetne,
  Jih boste, ker s Parnasa so očetne
  Dežele, morebiti zanič'vale.

Kaméne naše, zapuščene vbož'ce,
  Samice so pozabljene žal'vale,
  Le tujke so čestile Kranjcev množ'ce.

Cvetlice naše poezije stale
  Do zdaj so vrh snežnikov redke rož'ce,
  Obdajale so vtrjene jih skale.

Obdajale so vtrjene jih skale
  Ko nekdaj Orfejevih strun glasove,
  Ki so jim ljudstva Tracije sirove
  Krog Hema, Rodope se bile vdale.

Da bi nebesa milost nàm skazale!
  Otajat' Krajna našega sinove,
  Njih in Slovencev vseh okrog rodove,
  Z domač'mi pesmam' Orfeja poslale!

Da bi nam srca vnel za čast dežéle,
  Med nami potolažil razprtije,
  In spet zedinil rod Slovenšč'ne cele!

Da b' od sladkote njega poezije
  Potihnil ves prepir, bilé vesele
  Viharjev jeznih mrzle domačije!

Viharjev jeznih mrzle domačije
Pokraj'ne bile naše so, kar Samo!
Tvoj duh je zginil, kar nad tvojo jamo
Pozabljeno od vnukov veter brije.

Oblóžile očetov razprtije
S Pipinovim so jarmom sužnjo ramo;
Od tod samo krvavi punt poznamo,
Boj Vitovca in ropanje Turčije.

Minuli srče so in slave časi,
Ker vredna dela niso jih budile,
Omolknili so pesmi sladki glasi.

Kar niso jih zatrle časov sile,
Kar raste rož na mladem nam Parnasi,
Izdihljaji, solzé so jih redile.

Izdihljaji, solzé so jih redile
 S Parnasa moj'ga rožice prič'joče:
 Solze 'z ljubezni so do tebe vroče,
 Iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mile
 Ne ljubi matere, vanj upajoče,
 Da tebe zame vneti ní mogoče,
 Z bridkostjo so srcé mi napolnile.

Željé rodile so prehrepeneče,
 Da s tvojim moje bi imé slovelo,
 Domače pesmi milo se glaseče;

Željé, da zbudil bi slovenšč'no celo,
 Da bi vrnili k nam se časi sreče,
 Jim moč so dale rasti neveselo.

Jim moč so dale rasti neveselo,
Ko zgodnja roža raste zapeljana
Od mlad'ga solnca kopnega svečana,
Ak smeje nekaj dní se ji veselo;

Al' nágne žalostno glavico velo,
Meglà k' od burje priletí prignana,
In pade iz nebes strupena slana,
Pokrije sneg goré in polje célo.

Sijalo solnce je podobe zale,
Pogleda tvoj'ga pil sem žarke mile,
Ljubezni so cvetlice kál pognale.

Nad žarki solnca so se te zmotile,
Na mrazu zapuščene so ostale,
Ur temnih so zatirale jih sile.

Ur temnih so zatirale jih sile
Vse pevca dni, ki te ti pesmi poje;
Obup, življenja gnjus, začela boje,
Erinje vse so se ga polastile.

Ko v veži je Orest Dijane mile
Zadobil spet bil zdravje duše svoje,
Tak bile od ljubezni bi se tvoje
Vmiríle prsi, lica se zjasnile.

Zbežale so te sanje kratkočasne,
Blisk nagel bilo upanje je célo,
Ki le temnejšo noč storí, ko vgasne.

Od tod ní bilo srce več veselo;
Kakó bi poezije bile jasne!
Lej! torej je bledó njih cvetje velo.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
In redke so in slabe, nebogljêne,
V zidéh tak podrtije zapuščene
Rastêjo v časih rože neveselo,

Ki jim kropiv krdelo rejo vzelo,
In kar nežlahtnih zelišč kal tam žene;
Al', če v gredice vrta jih zelene
Kdo presadí, cvetejo koj veselo.

Tak blizu moj'ga bi srcá kraljice,
Bi blizu tebe, solnca njih, dobile
Moč kvišku rasti poezij cvetlice;

Ak hočeš, da bi zalši cvet rodile,
Veselo vele vzdignile glavice,
Jim iz očí ti pošlji žarke mile!

Jim iz očí ti pošlji žarke mile,
Mi gledati daj lic svitlobo zorno!
Le nji temè kraljestvo je pokorno,
Samó njo bogajo viharjev sile.

Skrbi verige bodo odstopile,
Odpadlo bo železje njih okorno,
S preblago tvojo pomočjó podporno
Vse njih se rane bodo zacelile.

Zjasnílo se mi bo spet mračno lice,
Spet upanje bo v srci zelenelo,
In ustom dalo sladke govorice;

Na novo bo srcé spet oživelo,
V njim rastle jasnih poezij cvetlice,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

In gnale bodo nov cvet bolj veselo,
Ko rože, kader mine zima huda,
In spet pomlad razklada svoja čuda,
Razsipa po drevesih cvetje belo,

In toplo solnce vabi ven čebelo,
Pastir rumene zarje ne zamuda,
V grmovji slavček poje spet brez truda,
Veselje preleti natoro celo.

O vem, da niso vredne take sreče;
Od straha, da nadležne poezije
Bi ti ne bile, mi srcé trepeče.

Naj pesmi milost tvoja vsaj obsije,
Ki 'z njih, hladiti rane si skeleče,
Poet tvoj nov Slovencem venec vije.

Magistrale.

Poet tvoj nov Slovencem venec vije,
  Ran mojih bo spomin in tvoje hvale;
  Iz srca svoje so kalí pognale,
  Mokrocvetoće rož'ce poezije.

Iz krajev niso, ki v njih solnce sije;
  Celčas so blagih sapic pogrešále,
  Obdajale so vtrjene jih skale,
  Viharjev jeznih mrzle domačije.

Izdihljaji, solze so jih redile,
  Jim moč so dale rasti neveselo,
  Ur temnih so zatirale jih sile.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
  Jim iz očí ti pošlji žarke mile,
  In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Ni znal molitve žláhtnič trde glave,
Ko te začetek, v kteri poje hvala
Se nje, ki mati božja je postala;
Kar znal je, molil vedno ’z misli prave.

Ko znebil duh se trupla je težave,
Legenda pravi, da je roža zala
’Z njegovega srcá skoz grob pognala,
Z napisom zlatih črk: „Marija ave!“

Od zora, da se nagne dan k večeri,
Glasí po noči pesem se ognjena
Le tebi, s’cer nobeni Eve hčeri.

Da, predno vgasnila smrt moč plamena,
Je ’z srca zrastel venec, ne zameri,
Ki nosi črke tvojega imena!

Sanjalo se mi je, da v svetem raji
  Tam bila srečna sva brez zapopadka:
  Proč bila je življenja doba kratka,
  Kjer me od tebe loč'jo časi, kraji.

Sedela z Lavro ti si, sestra mlaji,
  Pred vama bila dní je prejšnjih prat'ka,
  Med vama bila govorica sladka,
  Kako slovela ktera je od vaji.

In tam na tehtnico svet'gà Mihela
  Z Petrarkom djala sva sonete svoje,
  Visoko moja skled'ca je zletela.

Pridjala čednosti sva nje in tvoje
  Vsak svojim pesmam, in skodela
  Njegà ní bila niž' od skled'ce moje.

Velika, Togenburg! bilà je mera
  Terpljenja tvoj'ga; moje ga premaga:
  Nazadnje omečí se tvoja draga,
  Vsak dan ti okno celice odpera.

Od ȥora srečen upaš do večera,
  Da vidna bode nje podoba blaga;
  In ko ti že priteče smrtna sraga,
  Zaúpljiv še pogled se k nji ozera.

V nebesih nje očí jaz videt' menim,
  Kedár predrznem vanje se ozreti,
  Dva jezna Keruba z mečèm ognjenim.

Da bi ne žalil je, v vednem trepeti,
  Bežim jaz revež pred pogledom njenim;
  Noben mi žar'k v življenja noč ne sveti.

Biló je, Mojzes! tebi naročeno,
Peljati v Kanaan krdelo Juda;
Ak srečna pride, pride ura huda,
Zamišljen si v to opravilo eno.

Od daleč vgledaš zemljo zaželeno;
Povrnena veselja je zamuda,
In plačani so poti polni truda,
Srcé otrpne ti razveseljeno.

Pet' ljubeznjivost tvojo in lepoto,
Poklic je moj in samo opravilo,
Dokler me v groba ponesó temoto;

Ak gledat' smem obličje tvoje milo,
Za žalostnih nočí in dni samoto
Obilno mi dano je povračilo.

Na jasnem nebu mila luna sveti.
Kjerkoli žarki nje so zasijali
Po zimi se snegá, ledú kristali,
Demánti rose bliskajo poleti.

Vsi čudeži noči so razodeti,
Stori svetila moč brez te, ki pali,
Da luna jih ko solnce ne razžali,
Da nenavarna je stvarém na sveti.

Ne bojte pesmi se, ki jih prepeva
Tvoj pevec, tí, tvoj ljubi, tvoja mati!
In ki jih pel do zadnjega bo dneva.

Brez te moči, ko lune žarki zlati,
Le cena tvoja v njih se razodeva,
Pred njimi neče led srcá bežati.

Marskteri romar gre v Rim, v Kompostelje,
  Al' tje, kjer svet Anton Jezusa var'je,
  Tersat obišče, al' svete Lušarje
  Enkrat v življenji, al' Maríjno Celje.

V podobah gledat' hrepeni veselje
  Zivljenja rajskega. Sled sence zarje
  Un'stranske glorje, vtisnen tam v oltarje,
  Ljubezni vérne ohladí mu želje.

Ah tak podobo gledat' me device,
  Nebeške nje lepote senco, sanje
  Goljufne, v kterih komaj sled resnice,

Ukaz želj vleče v tvoje domovanje;
  Srcé obupa menj more pušice,
  Ur krajši tek, tam milše prs' zdih'vanje.

Zgodí se v časih da Mohamedani,
Praznujejo Budisti v daljni Kini,
Al' ljudstva, kjer šopir'jo se Bramini,
En dan z med njimi vjetimi kristjani.

Veselje ónih glasen hrup oznani,
Pojó trobente, píščal k tamburini;
Obhajajo v srcá ga globočini
V samotnih kotih tí z nočjo obdani.

Bil je tvoj god: glasnó so strune pele,
Obhajali so z petjem ga in plesom
Prijatli in prijatlice vesele;

Jaz praznoval sem z mokrim ga očesom,
V samoti so za srečne dni puhtele
Iz polnega srcá želje k nebesom.

Očí pri nji v deklet so bile sredi,
Govor'la usta le od nje so hvale,
Roké po sili nje ime pisale,
Hodile so nogé le po nje sledi.

Prepov'd sem dal jim: bogali pogledi,
Molčala usta od podobe zale,
Mir dale so roké, nogé ravnale
Po rok, ust in očí so se izgledi.

Brez upanja ljubezni v svoji zmoti,
Ki se mi pogasiti v srci noče,
Tako sem dolgo stavil se nasproti.

Ne bogajo me misli, želje vroče,
Drevesom, hišam, rekam, hribom poti
Do nje jim ní zastaviti mogoče.

Kedar previdi učenost zdravnika,
Da smrti odvrniti ní mogoče,
Ne brani jesti, piti mu kar hoče,
Z grenkotami ne sili več bolnika.

Ko je viharjev sila prevelika,
Togota njih se potolážit' noče,
Kamor val žene čoln, obupujoče
Leteti mu dadé roké brodnika.

Ne bom več tebe pil, solz grenka kupa!
Pogledi, misli in želje goreče!
Vam prostost dam, ker zdravja nimam upa:

Hodite kamor vedno slà vas vleče,
Vpijanite od sladkega se strupa,
Ki mi razdjal srcé bo hrepeneče.

Odprlo bo nebó po sodnjem dnévi
 Se 'zvóljenim, svit glôrje nezrečeni,
 Vso srečo bodo vid'li pogubljeni,
 Ki stali bodo tam na strani lévi.

Poglèd ta bolj jih ko goreči lévi,
 In ko strahovi vsi 'z peklà 'zpuščeni
 Bo vstrašil, od njega naprej podêni
 Mirú ne bodo nášli v večni révi.

Očí nje od ljubezni razsvetljene
 Smijále so se 'zvóljen'mu naproti,
 Bil priča sem nj'u sreče nezrečene;

Mi pred očmí je v najtemnejšem koti
 Poglèd ta, brez mirú me dalje žene
 V obupa brezno po brezkončnem poti.

it [illegible]

brolec bravec

Al' prav se piše kaша ali kaſha,
Se šola novočrkarjev srdita
Z ljudmi prepira starega kopíta,
Kdo njih pa pravo trdi, to se vpraša.

Po pameti je taka sodba naša:
Ak' je od kaſhe kaша bolj'ga žita,
In bolj obdelana in bolj polita,
Naj se ne pise kaſha, ampak kaша.

Ak pa po črki boljša jed ne bode,
In zavolj črke ne trpi nič škode,
Obhaja taka misel nas Slovence,

De pravdajo se ti možjé mor'biti,
Za kar so se nekdanji Abderíti
V slovéči pravdi od oslove sence.

N [illegible]

Me bod'mo šalobarde! Moskvičánov
Gorenci moji! knjige mi berímo,
In kar nam všeč bo, uzmat' se učimo
Od bógmejev na meji Otomanov!

Iz kotov vseh od Skjáptrov do Šamánov
Tak, kakor srake gnejzda, vkup nosímo
Besede tuje, z njimi bogatímo
Slovenskih novi jezik Ilirjánov.

Prekosili res bomo vse narode,
Najstarši med jeziki jezik bode,
Ki se iz te čobódre bo narédil,

Ker bomo tak govorili v Emoni,
Ko žlobodrali so tam v Babilóni,
Ko bil jim Bog je govorico zmédel.

Slovničar [illegible]

Apel podobo na oglèd postavi,
Ker bolj resnico ljubi kakor hvalo;
Zad skrit vse vprek posluša, kaj zijálo
Neumno, kaj umétni od nje pravi.

Pred njo s kopíti čevljarček se vstávi;
Ker ogledúje smolec obuválo,
Jerménov meni, da imá premálo;
Kar on očita, koj Apel poprávi.

Ko pride drugi dan spet mož kopitni,
Namèst' da bi šel dalj po svojem poti,
Ker čevlji so po godi, méč se lóti.

Zavrne ga obraznik imenitni,
In tebe z njim, kdor nápčen si očítar,
Rekoč: „Le čevlje sodi naj Kopitar!“ —

[illegible]

[illegible]

O Vrba! srečna draga vas domača,
  Kjer hiša mojega stoji očéta;
  Da b' uka žeja me iz tvoj'ga svéta
  Speljala ne bilà, golj'fíva kača!

Ne védel bi, kako se v trup prebrača,
  Vse kar srcé si sládkega obeta;
  Ne bila bi mi vera v sebe vzéta,
  Ne bil vihárjev notranjih b' igrača!

Zvestó srcé in délavno ročíco
  Za doto, ki je nima miljonárka,
  Dobil z izvoljeno bi bil devico;

Mirnó mi plavala bi moja barka,
  Od ognja dom, od toče mi pšenico
  Bi bližnji sósed várovai — svet' Marka.

Popótnik pride v Afrike puščavo,
Stezè mu zmanjka, noč na zemljo pade,
Nobena luč se skoz oblák ne vkrade,
Po mes'ci hrepeneč se vleže v travo.

Nebó odpre se, luna dá svečavo;
Tam vidi gnjézditi strupene gade,
In tam brlòg, kjer ima tigra mlade,
Vzdigáti vidi leva jezno glavo.

Tako mladen'ča gledati je gnálo
Nakljúčje zdanjih dni, dokler na póti
Prihodnjosti je bilo zagrinjálo.

Zvedrila se je noč, zijá nasproti
Življenja gnjus, nadlog in stisk ne málo,
Globoko brezno brez vse rešne póti.

Hrast, ki vihár na tla ga zimski tréšne,
Ko toplo solnce pomladansko séje,
Spet ozelenel sem ter tje bo veje,
Na enkrat ne zgubi moči poprešne:

Al' vendar zanj več ní pomoči rešne;
Ko spet znebí se gozd snegá odeje,
Mladik le malo, al' nič več ne šteje,
Leži tam rop trohljívosti pozrešne:

Tak siromak ti v bran, sovražna sreča!
Stoji, ki ga iz visokosti jasne
Na tla telébi tvoja moč grméča;

Ak hítre ne, v svest' smrti je počásne,
Bolj dan na dan brlí življenja sveča,
Dokler ji reje zmanjka in ugasne.

Komùr je bila sreče dar klofuta,
  Kdor je prišèl, ko jaz, pri nji v zaméro,
  Ak' bi imel Gigantov rok stotéro,
  Ne spravi ukup daróv potrebnih Pluta.

Kjer hodi, pot mu s trnjem je posuta,
  Kjer si poišče dom, nadlog jezéro
  Nabere se okróg, in v eno méro
  S togotnimi valmí na stene búta.

Okróg drevíta skrb ga in potreba,
  Mirú ne najde revež, ak' preiše
  Vse kraje, kar jih strop pokriva néba;

Še le v pokoji tihem hladne hiše,
  Ki pelje vanjo temni pot pogreba,
  Počíje, smrt mu čela pot obriše.

Življenje ječa, čas v nji rábelj hudi,
Skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
Trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
In kes čuváj, ki se nikdar ne vtrudi.

Prijazna smrt! predolgo se ne múdi:
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
Ki pélje nas iz bolečine mésta,
Tje, kjer trohljivost vse verige zgrudi;

Tje, kamor moč pregánjavcev ne séže,
Tje, kamor njih krivic ne bo za nami,
Tje, kjer znebí se človek vsake téže,

Tje v posteljo póstlano v črni jámi,
V kateri spi, kdor vanjo spat se vléže,
Da glásni hrup nadlóg ga ne predrámi.

Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!
Iz mojih ust prišla beseda žala;
Navadil sem se, naj Bogu bo hvala,
Trpljenja tvojega, življenja ječa!

Navadile so bútare se pleča,
In grenkega se usta so bokála,
Podplat je koža čez in čez postala,
Ne straši več je trnovka bodéča.

Otrpnili so udje mi in sklepi,
In okamnelo je srcé preživo,
Duhá so vkrótili nadlog oklepi;

Strah zbežal je, z njim upanje golj'fívo;
Naprej me sreča gladi ali têpi,
Našla me tnalo boš neobčutljivo. —

Memento mori.

Dolgost življenja našega je kratka.
Kaj znancev je zasúla že lopata!
Odprta noč in dan so groba vrata;
Al' dneva ne pové nobena prat'ka.

Nas smrti ne obvar'je koža gládka,
Od nje nas ne odkup'jo kupi zláta,
Ne odpodí od nas življenja táta
Veselja hrup, ne pevcev pesem sladka.

Naj zmisli, kdor slepoto ljubi svéta,
In od veselja do veselja léta,
Da smrtna žétev vsak dan bolj dozóri.

Mor'biti, da kdor zdaj vesel prepeva,
V mrtvaškem prtu nam pred koncem dneva
Molčé trobental bo: „memento mori!“

Matiju Čopu.

Izročam vam, prijatla dragi máni!
Ki spi v prezgodnjem grobu, pesem mílo;
Ločitvi od njegà mi je hladilo,
Lék bila je ljubezni, stari rani.

Minljívost sladkih zvez na svet' oznani:
Kak kratko je veselih dni število,
Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo
Up sreče on'stran groba v prsih hrani.

Pokopal misli visokoleteče,
Želj neizpolnjenih sem bolečine,
Ko Črtomir, ves up na zemlji sreče.

Dan jasni, dan oblačni v noči mine,
Srcé veselo in bolnó, trpéče
Vpokoj'le bodo groba globočine.

Krst pri Savici.

Uvod.

Valjhún[1], sin Kajtimarov, boj krvavi
 Že dolgo bije za krščansko vero,
 Z Avrel'jem Droh[2] se več mu v bran ne stavi;
Končano njíjno je in marsiktero
 Življenje, kri po Kranji, Korotani
 Prelita, napolnila bi jezéro.
Gnijó po polji v bojih pokončani
 Trum srčni vojvodi in njih vojščaki;
 Sam Črtomír se z majhnim tropom brani,
Bojuje se najmlajši med junaki
 Za vero staršev, lepo bog'njo Živo[3],
 Za Črte, za bogove nad oblaki.
On z njimi, ki še trd'jo vero krivo,
 Beži tje v Bohinj, v bistriško dolino,
 V trdnjavo, zidano na skalo sivo.
Še dan denašnji vidiš razvalino,
 Ki ajdovski se gradec imenuje,
 V nji gledaš Črtomirovo lastnino.
Devetkrat veča množ'ca jih obsuje,
 In zveste straže krog in krog postavi,
 Odvzame up jim vse pomoči tuje;

Visoke odre tamkaj si napravi,
Zidovje podkopuje, vrata seka;
Ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.
Šest mes'cev moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca, brata —
Kako strašnà slepota je človeka!
Ko niso meč, sekira in lopata
Jih mogle, lakota nepremagljiva
Pretí odpreti grada trdna vrata.
Delj Črtomir jim reve ne zakriva,
Besede te tovar'šem reče zbranim:
„Ne meč, pregnala bo nas sreča kriva.
Le malo vam jedila, bratje! hranim;
Branili smo se dolgo brez podpore,
Kdor hoče se podati, mu ne branim;
Kdor hoče vas dočakat' temne zore,
Neproste dni živet', nočém enake,
Ne branim mu, al' jutra čakat' more.
S seboj pa vabim druge vas junake,
Vas, kterih rama se vkloniti noče:
Temna je noč in stresa grom oblake;
Sovražnik se podal bo v svoje koče,
Le majhen prostor je tje do goščave;
To noč nam jo doseči je mogoče.
Naj več svetá otrokom sliši Slave,
Tje bomo našli pot, kjer nje sinovi
Si prosti vol'jo vero in postave.
Če pa naklonijo nam smrt bogovi,
Menj strašna noč je v črne zemlje krili,
Ko so pod svítlim solncem sužnji dnovi!“

Ne zapusti nobeden ga v ti sili,
Molčé orožje svoje vsak si vzame,
Strašljivca v celem ní imel števili.
Al' komaj vrata so odprta, vname
Se strašen boj, ne boj, mesarsko klanje:
Valjhún tam s célo jih močjó objame.
Tud' on se je zanesel na njih spanje,
Prelesti mislil je ozidje grada,
In ponevédoma planiti nanje.
Ko svojo moč najbolj vihar razklada,
Okrog vrat straža na pomoč zavpije,
In vstane šum, da mož za možem pada.
Ko se neurnik o povodnji vlije,
Ter s hriba strmega v doline plane,
Z deročimi valovi vse ovije,
Kar se mu v bran postavlja, se ne vgane,
In ne počije prej, de jéz omaga;
Tak vrže se Valjhún na nekristjane.
Ne jenja prej, dokler ní zadnja sraga
Krvi prelita, dokler njih kdo sôpe,
Ki jim je bila vera nad vse draga.
Ko zor zasije na mrličev trope,
Ležé, k' ob ajde žetvi al' pšenice
Po njivah tam ležé snopovja kope.
Leží kristjanov več od polovice;
Med njimi, ki so padli za malike,
Valjhún zastonj tam išče mlado lice
Njegà, ki kriv moritve je velike. —

Krst.

Mož in oblakov vojsko je obojno
Končala tèmna noč, kar svitla zárja
Zlatí z rumen'mi žarki glavo trójno
Snežnikov kranjskih sív'ga poglavárja.
Bohínjsko jezero stoji pokójno,
Sledú ní več zdaj vnénjega vihárja;
Al' somov vojska pod vodó ne mine
In drugih roparjev v dnu globočine.

Al' jezero, ki na njegà pokraj'ni
Stojiš, ní, Črtomir! podoba tvoja? —
To noč je nehal vojske šum venanji,
Potihnil ti vihar ní v prsih boja;
Le hujše se je zbudil črv nekdanji,
Ak prav učí me v revah skušnja moja,
Bolj grize, bolj po novi krvi vpije,
Požrešniši obupa so Harpíje.

Na tleh ležé Slovenstva stebri stari,
V domačih šegah vtrjene postave;
V deželi parski Tesel[4] gospodari,
Ječé pod težkim jarmom sini Slave,

Le tujcem sreče svít se v Kranji žári,
Ošábno nos'jo ti po konci glave;
Al', da te neha ta skeléti rana,
Ne boš posnel Katona Utičána!

Prebíla pričujoče ure teže
Ne bila poznih let bi gláva síva;
V mladosti vendar trdnejše so mreže,
Ki v njih drži nas upa moč golj'fíva.
Kar, Črtomir! te na življenje véže,
Iz tvojih prejšnjih dni se mi odkriva,
Ko te vodila ní le stara véra
Tje na osrédek bléskega jezéra.

Tje na otòk, z valóvi ves obdani,
V denašnjih dnevih bóžjo pot Marije.
V dnu zad stojé snežnikov velikáni;
Poljá, ki spred se sprósti, lepotije
Ti kaže bléski grad na levi stráni;
Na desni griček se za gričem krije.
Dežela kranjska nima lepš'ga kraja,
Ko je z okol'co ta, podoba raja.

Tam v časih Črtomira na otoki
Podoba boginje je stala Žíve,
Ki so zročeni ji mladen'čev stóki,
Ki so ji, ve dekleta jubeznjive,
Zročeni vaši sméhi, vaši joki,
Orožja, ki so nam nepremagljive;
Tam bog'nje vežo Staroslav in lepa
Njegova hčí odpíra in zaklepa.

Hčí Bogomila, lepa ko devica,
Slovéča Hero bila je v Abídi;
Nedolžnost vnema ji očí in lica,
Lepote svoje sama le ne vidi;
Priliznena mladen'čev govoríca
Je ne napihne, srca ji ne spridi.
Spolnila komaj je šestnajsto léto;
Srcé mladó ní za noben'ga vneto.

Darí opravit bog'nji po navadi,
Prinese Črtomira lehka ládja,
Od tega, kar rastè pri njega grádi,
Od čede, žita in novíne sadja.
Ko bliža z njimi se devici mladi,
Zadene ga, ko se je najmenj nadja,
Iz nje očí v srcé ljubezni strela,
Plamén je neugásen v njem unela.

O blagor, blagor Črtomir! ti vnéta
Je déklica od tvojega pogléda!
Kak od zamáknenja je vsa prevzéta;
Kak gleda v tla, kak trese se beseda!
Ko zárja, kader jasen dan obeta,
Zarumení podoba njena bléda,
In v tvoji roki roka nje ostane,
Zadržana ji od močí neznane.

Naj pevec drug vam srečo popisuje,
Ki célo léto je cvetlà obema:
Kak Črtomir osrédek obiskuje;
Kak oče omladí med njima dvema,

Ki ní, ko meni mu veselje tuje,
Ki srečna ga ljubezen v prsih vnéma;
Pijanost njíjno, ki tak hitro mine,
Pregnana od ločitve bolečine.

Že, Črtomir! je treba se ločiti,
Ne slišiš kak glasnó trobenta poje!
Pripodil s sabo je Valjhún srditi,
Požígat božje veže, divje rôje;
Povsod vzdigujejo se vere ščiti,
Ki si prejél od matere jo svoje,
Te vére, ki ji déklica ta služi,
Ki zdaj te z njo ljubezen čista druži.

Kak težka, bridka ura je slovésa!
Stojé po licih jima kaplje vroče,
Objéta sta, ko bila bi telesa
En'gà, spustiti ustna ustne noče;
Si 'z lev'ga oče desnega očésa
Jok briše, ki ga skriti ní mogoče,
Ko vidi v tako žalost zatopljene,
In da tolažbe njima ní nobene.

Bi spomnil njíma zmage večno slavo,
Ko bi, da jo doséči moč' je, sodil;
Al' preveliko trumo je čez Dravo
Po Kokri doli v Kranj Valjhún pripodil;
Zdi možu se, da gre le v smrt krvavo,
Ne da bi vero, brate osvobódil. —
List pride, kak vasí in veže božje
Goré; — čas, Črtomir! je vzet' orožje.

In šel je bolj boj'vat brez upa zmage;
Pokazal se je korenine prave.
Kjer suče meč, na čêlu smrtne srage
Ležé sovražnikov truplà krvave
Mrtvih, al' zdihajočih duše drage;
Vendàr ne meč, ne moč gradú trdnjave
Bogov ne more réšit' slavnih staršev,
Od smrti ne ohrániti tovar'šev.

Premagan pri bohínjskem sam jezéri
Stojí, naslónjen na svoj meč krvavi;
Z očmí valóv globoko brezno méri;
Strašné mu misli rojijo po glavi;
Življenje méni vzet' si v slepi véri:
Al' nekaj mu predrzno roko vstavi —
Bilà je lepa, Bogomila! tvoja
Podoba, ki 'zpeljala ga je 'z bôja.

Enkrat vidèt' želí podobo milo,
Pozdravit' prejšnjega veselja mésto:
Al' srečno je prebila časov sílo;
Al' njeno srce mu še bije zvésto;
Al' morebit' pod hladno spi gomílo;
Al' premagálec mu je vzel nevesto;
Al' živa al' mrtvà je, zvedet' more,
Ločiti prej se iz svetá ne more.

Znan ribič privesla od one stráni,
Opomni ga, kak sam sebè pozabi;
Kakó povsod ga iščejo kristjani;
Kak z vjétimi Valjhún 'srditi rábi.

Prijazno delj mu tam ostati brani;
Stopiti k sebi ga v čolnič povabi,
Da ga pripelje v várnejše zavétje.
Vda Črtomir se v to, kar ribič svet'je.

In brž veslata v konec ta jezéra,
Kjer v njega bistra pribobni Savíca.
Ker srečen veter njíj' roké podpéra,
Čolnič leti, ko v zraku urna ptíca.
Se ribič po sovražnikih ozéra,
Čoln vstavi, kjer je gósta senc temnica. —
Ker se mu zdi, da lakota ga grudi,
Junaku, kar je v torbici, ponudi.

Želí dat' Črtomir mu povračilo,
Al' v vojski bili d'narji so razdani.
Da Stároslav, se spomni, z Bogomilo
Mu v skrivnem kraji tovor zláta hrani;
Njij' poiskati dá mu naročilo,
In dá mu prstan, samo njima znani,
Da bi pri njiju storil mu resnico; —
Prinesti zláta reče četrtnico.

Po Bogomili vprašat' mu ukaže:
Al' gleda svitlo solnce, je še živa;
Al' so obvar'vale jo mokre straže;
Alì sovražnikom drugjé se skriva,
In kod najvarniši se pot pokaže,
Tje, kjer zdaj draga déklica prebiva?
Pri slapu čakal jutri bo Savíce
Vesele ali žalostne novice.

Slap drugo jutro mu grmí v ušesa.
Junák premišlja, kak bolj spodaj lena
Vodà razgraja, kak bregóve stresa,
In kak od njé se gore ziblje stena;
Kak skale podkopuje in drevesa;
Kak do nebes leti nje jeze pena! —
Tak se zažene, se pozneje vstavi
Mladenič, Črtomir pri sebi pravi.

Zbudi ga 'z misli teh mož govorica,
Ki bližajo se z blagom obloženi.
Spozná koj ribiča poštena lica;
Neznan mož pride po stezi zeleni;
Talár in štóla, znamenje poklica,
Povesta mu, da služi Nazareni.
Po meč bi desna bila se stegnila,
V ti priči se prikaže Bogomila.

„O sem, na srce moje, Bogomila!
Skrbí je konec, žalosti, nesreče;
Se trese od veselja vsaka žila,
Kar gledam spet v obličje ti cvetéče!
Naj brije zdaj okróg viharjev sila;
Naj se nebó z oblaki preobleče:
Ní meni mar', kar se godi na sveti,
Ak smejo srečne tè roké objeti.“

Iz njega rók izmakne se počasi,
In blizu se na prvi kamen vsede,
In v trdnem ali vendar milem glási
Mladen'ču vnet'mu reče te besede:

„Ne združenja, ločitve zdaj so časi,
Vsak sam naj šel bo skoz življenja zméde;
Da b’ enkrat se sklenila poti naju,
Zdaj tukaj vidiš me v samotnem kraju.“

„Povedat’ moram ti, da sem kristjána,
Malíkov popustila vero krivo;
Da je bežala ta, k’ ob solnci slana;
Da dal krstit’ je oče glávo sivo.
Soseska je, Marije službi vdana,
V dnu jézera vtopila bog’njo Žívo.
Kako prišlà k resnice sem pogledi,
Moj Črtomir! v besedah kratkih zvedi.“

„Večkrat v otoka sem samotnem kraji,
Ko ladja te odnesla je od mene,
Si mislila, al’ bo ljubezen naji
Prešla, ko val, ki veter ga zažene;
Al’ hrepenečih src željé najslaji
Ugasil vse bo zêmlje hlad zelene;
Al’ mesta ní nikjer, ní zvezde mile,
Kjer bi ljubeče srca se sklenile.“

„Te misli, ko odšel si v hude boje,
Mirú mi niso dale več siroti.
V nevarnosti življenje vedet’ tvoje,
Zaprte vse do tebe videt’ póti,
Ní ved’lo kam se djati srce moje.
Tolažbe nisem našla v taki zmóti,
Obupala sem skoraj takrat reva;
Kak sem želela v noči ti svít dneva!“

„En dan sem vprašat šla po vojske sreči,
Alì še zdaj se ní sklenila z vami;
Učil ljudí je mož bogoboječi,
Duhovni móž, ki zdaj ga vidiš z nami:
Kako nas vstvaril vse je Bog največi;
Kak greh prišel na svet je po Adami;
Kak se je božji sin zato včlovéčil,
Da bi otél narode in osrečil.“

Da pravi Bog se zove Bog ljubezni;
Da ljubi vse ljudi, svojè otroke;
Da zemlja, kjer vijó viharji jezni,
Je skušnje kraj; da so naš dom visoke
Nebesa; da trpljenje in bolezni
Z veseljem vred so dar njegove roke;
Da čudno k sebi vod' otroke ljube;
Da ne želí nobenega pogube.“

„Da vstvaril je ljudi vse za nebesa,
Kjer glor'ja njega sije brez oblaka;
Okó ní vid'lo, slišala ušesa
Veselja, ki izvoljenih tam čaka;
Da spróščenim bo vseh težav telesa
Se srečnim izpolnila volja vsaka;
Da bodo tamkaj božji sklepi mili
Te, ki se tukaj ljubijo, sklenili.“

„Ko šla domú sem, z družbo naj'no v glavi,
Me mož, ki je ta uk učil, doíde.
Prijazno v svoji šegi me pozdravi;
Povê, da prej je štet bil med Druíde;

Da preobernil se je k' veri pravi;
Da v naše kraje oznanj'vat jo ide.
Ker so vasí mu bile krog neznane,
Z menoj itì želi, ker noč postane."

„Domá očetu, meni razodeva,
Kar prerok'vali nekdaj so preroki;
Kak, kar grešila sta Adam in Eva,
Na križi operó krví potoki;
Popiše nama strah sodnjega dnéva,
Vsa čudesa, ki vere so poroki:
Kar vedet' treba, razloží po vrsti,
Ker sva mu vse verjela, náju krsti."

„Al' ena skrb me je morila vedno,
Da ti med njimi si, ki Bog jih črti;
Večkrat sem v sanjah vid'la glavo čedno,
Bledó ležati na mrtvaškem prti;
Zaté sem trepetala uro slednjo,
Da bi nebes ne zgrešil v bridki smrti.
Mož božji mi bolno srcé ozdravi,
Ker, da premore vse molitev, pravi."

„Kolikokratov sem od tod v samoti
Klečala, klicala pomoč Marije:
„Zavreči v jezi ga, moj Bog! ne hoti,
Ker v zmoti žali te, ne 'z hudobije;
Ne daj v oblast sovražni ga togoti;
Pred njo naj tvoja milost ga zakrije!""
In čudno te je tisto noč ohranil,
Ko ní noben tovar'š se smrti vbranil."

„Iz spanja svoj'ga, Črtomir, se zbúdi!
Slovó daj svoji strašni, dolgi zmoti;
Po potih se nočí temné ne trudi,
Ne stavi v bran delj božji se dobroti,
In njene milosti dni ne zamudi,
Da skléneta se enkrat naj'ni póti;
Ljubezen brez ločitve da zazóri
Po smrti nama tam v nebeškem dvori.“

Črtomir.

„Kak bom povrnil, Bogomila draga!
Ljubezen, skrb, kar si trpela zame?
V veselji skoraj mi srcé omaga,
Ki tvoja ga ljubezen v njem uname!
Dokler krví ne vteče zadnja sraga,
In groba temna noč me ne objame,
Ti sužno moje bo življenje célo;
Tí gospoduj čez vero, misli, delo.“

„Kako bi mogel tebi kaj odreči,
Storiti tega ne, kar boš želela!
Al' zmisli ran, ki jih Valjhúna meči
So storili, pušíc njegovih strela!
Kaj videli krví smo v Kranji teči;
Kristjanov svojih vsa prevdari dela,
In mi povej, al' ní Črt najbolj jezni
Njih Bog, ki zoveš ga Bogá ljubezni?“

Duhovni.

„Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi!
Tako so peli angelov glasovi
V višavah pri Mesíjevem prihodi.
Da smo očeta enega sinovi,
Ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi;
Da ljubit' mor'mo se, prav' uk njegovi.
Valjhún ravná po svoji slepi glavi,
Po božji volji ne, duhovni pravi.“

Črtomir.

„Ljubezni vere in mirú in sprave,
Ne branim se je vére Bogomile!
Vem, da malíke in njih službo glave
Služabnikov njih so na svet rodile;
V njih le spošt'val očetov sem postáve;
Al' zdaj ovrgle so jih vojske sile.
Če sklene me s teboj krst, Bogomila!
Kdaj bo zakóna zveza me sklenila?“

Bogomila.

„Odločeni so roži kratki dnovi,
Ki pride nanjo pomladanjska slana,
Al' v cvetji jo zapadejo snegovi;
Tak mladi déklici, ki zgodnja rana
Srcé ji gloda, vsmrti mir njegovi,
Le kratka pot je skoz življenje dana.
Al' se za majhen čas je družit' vredno,
Da bi ločitve spet se bala vedno?“

„Da smrti bi rešil tebe nesrečne,
In tamkaj mili Bog v nebeškem raji
Z menoj te, dragi, sklenil čase večne,
Pustila v némar sem željé najslaji; —
Pustila v némar dni na svetu srečne,
Sem odpovedala se zvezi naji; —
Bilà je vslišana molitev moja,
Ne smem postati jaz nevesta tvoja.“

Bogu sem večno čistost obljubila
In Jezusu in materi Maríi;
Kar še učákala bom let števila,
V bridkosti želj in v upa rajskem síi,
Nobena me ne bo premogla sila,
Da bila svojemu, svetá Mesíi,
Nebeškemu bi ženinu nezvesta.
Nikdar ne morem tvoja bit' nevesta! —

Duhovni reče med besedè take:
„Zakóna sreče ta vživat' ne more,
Kdor dela mojim, tvojim je enake
Predrznil v časa se sejàt' razore!
Druid sem z zmoto jaz slepil rojake;
Ko bi dajal ne bil tvoj meč podpore,
Kdaj vgasnila bi kriva bila vera;
Žén bi ne bila vdova marsiktera!“

„Tvoj pót je v Oglej, da položil nate
Roké bo patrijarh, če duh te žene;
Ko si pogubljal jih, oteti brate,
Duhovnega te storil bo, ko mene.

V deželah jutra čakajo bogate
Te žetve, ne zamudi je nobene!
Le hitro v Oglej, tje do patrijarha,
Da posveti te v mašnika, duš var'ha."

Črtomir.

„Prav praviš, da ne smem jaz upat' sreče,
Ki vedno je in bo sovražna meni:
Dosegel oče zmage ní sloveče,
Končal življenje v vojski je zgubljeni;
Odšla je mati komaj spónam ječe,
Že davno jo pokriva grob zeleni.
Osrečit' hoče me ljubezen sladka,
Al' kak sladkóst je bila njena kratka!"

„V deželi koj trobente glas zapoje,
Od Bogomile drage mene loči;
Junaško bili smo z Valjhúnom boje,
Veséle zmage dan nam ne napoči;
Pomoril meč je vse tovar'še moje!
Bég je moj up, gozd je moj dom prič'joči.
Nespametna bi z mano bila zveza,
Ki me preganja vedno sreče jeza."

Bogomila.

Ljubezni prave ne pozna, kdor meni,
Da jo vgasíti more sreče jeza;
Gorela v čistem, v večnem bo plaméni
Zdaj in ko mi odpade trupla peza;

V zakoni vendar brani sad mi njeni
Vživáti z Bogom trdnejša zaveza.
Odkrila se bo tebi on'stran groba
Ljubezni moje čistost in zvestoba.

„Da bodo božji znani jim obeti,
Pojdì jih oznanj'vat v slovenska mesta;
Kar dni odločenih mi bo na sveti,
Bogú in tebi bom ostala zvesta;
V nebesih čakala bom pri očeti
Čez majhen čas deviška te nevesta,
Dokler žalujejo po teb' oteta
Krdéla, prideš k meni v mesta sveta.“

Izmed oblakov solnce zdaj zasije,
In mavrica na blédo Bogomilo
Lepote svoje čisti svít izlije;
Nebeški zór obdá obličje milo.
Jok, ki v očí mu sili, komaj skrije;
Da ní nebo nad njim se odklenilo;
Da je na svetu, komaj si verjame:
Tak Črtomira ta pogled prevzame.

Ko je minul, kar misli, da bo v sili
Zlatá mu treba, si od mož ga vzame;
Dar rib'ču da, njim, ki so ga nosili.
„Kar Staroslav zlatá še hrani záme,
Daj ga sirotam,“ reče Bogomili;
Se bliža ji, presrčno jo objame,
Molčé poda desnico ji k slovesu,
Solzé stojijo v vsakem mu očesu.

„O čakaj, prošnjo mi dopolni eno!
Prednò se loč'va,“ Bogomila pravi,
„Da mi v skrbeh ne bo srcé vtopljeno;
Da laže se bridkosti v bran postavi,
Prednò greš v Oglej čez goró zeleno,
Se v pričo mene odpovej zmotnjavi;
Dokler te posvetí krst, se zamudi;
Vodà je blizu in duhovni tudi.

Molčé v to prošnjo Črtomir dovoli;
Z duhovnim bliža slápu se Savice.
Molitve svete mašnik on z njim moli,
V imenu krsti svete ga Trojice.
So na kolenih, kar jih je okoli;
Svét' od veselja se obraz device,
Ki bila je podpora vere krive
In opravljala službo bog'nje Žive.

Razlagajo, ko pride v Akvilejo,
Mu sveta pisma, prósta zmote vsake;
Postane mášnik, v prsih umrjejo
Nekdanji upi; med svojè rojake
Slovence gre in dalje čez njih méjo;
Do smrti tam preganja zmot oblake.
Domú je Bogomila šla k očetu;
Nič več se nista videla na svetu.

* * *

Opombe.

[1] Valjhún, v latinskih pisarjih Valhunus in Valdungus imenovan, bil je korošk vojvoda in poseben preganjalec nevernikov. Že njegov oče Kajtimár (Chetimarus) si je veliko prizadèl, da bi krščansko vero razširil po Korotánu in Kranji; ali Slovenci so se trdo držali stare vere, in preganjali kristijane, posebno misjonarje. Poglej Valvazorja „Ehre des Herzogthums Krain“ 7me bukve, 2go poglavje.

[2] Avrelij, Droh, (Aurelius, Drohus) dva poglavarja nevernikom. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

[3] Živa, boginja ljubezni, slovenska Venera.

[4] Parski Tesel. Tesel (Tassilo), parsk vojvoda, s tremi trumami vojščakov nazaj je pripeljal in zopet jim vsilil Valjhuna, ki so ga bili Slovenci v prvih letih vojvodstva iz dežele izpodili. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

Dostavek

nenatisnenih, in tudi že kdaj kje natisnenih, toda
do zdaj še ne zbranih pesmi.

Nuna.*

Nuna.

„Veséla pomlad se zbudíla je spet,
Moj ptiček, preljubi kanarček!
Če mika v zeleni te gozdek letét',
Ne branim ti, okno ti hočem odprét',
Poišči si gnejzdece, parček
Zapústi Ignac'je samoto,
In prôstosti vživaj sladkoto.“

Kanarček.

„Iz celice letel bi ptiček vesel
Na srečnih otocih Kanarskih,
Kjer rod se očétov je mojih začel,
Kjer vedna pomlad je, ní groma ne strel,
Ne sliši šum sap se viharskih;
Kjer slana, sneg, toča ne pada,
Zalaz'vati nas ní navada.

---

* Natisnena v Čebelici 1848. l.

Prmrzle so v gozdih mi vaših rosé;
Prehitro pomlad pri vas míne;
Viharska polétja so, zime hudé,
In ptice kragulji, lisice moré
Leteče, lazeče zveríne;
Mladen'či pri vas za njih gláve
Nastavljajo skrivne nastave.

Jaz v ptičnici rojen sem, v cel'ci zrejèn,
Samôte, pokoja navajen;
Le tebe sem, deklica! ljubit' učèn;
Od sreče togôtne bil nisem tepèn;
Od tvojeh sem rok le bil glajen:
Kak bi se navadil trpéti;
Kak živel bi zunaj na svéti!“

Nuna.

„Pač res je, kar poješ, pri meni tedàj
V ti celici nunski ostani!
Jaz stregla in pela ti bom, ko do zdaj,
Odpévaj mi, ljubček, króg mene skakljàj,
Dovoljnost mi zlato ohrani!
Le celico naj'no zapriva,
Prostósti svetá ne želiva!

Zarjavéla devíca.*

V tridesetem d'víčica
Reva še samíčica,
Prebridkó je stókala,
Milo, milo jókala:

„Oj me, oj me, vbóžica!
Cvetla sem, ko rožica,
En'mu bila milija,
Ko dišéča lilija.“

„Srce se mu vnélo je,
Zvésto mu gorélo je;
Me prevzetnost zapeljá,
Nisem rekla ne al' da.“

„Ptič zijálast priletí,
Na liman'ci obvisí;
Fantič ga ne gré lovít,
Misli boljši lov dobít'.“

„Strébi se počasi ptič,
Prazen gré domú fantič,
Gré z objokanim' očmí,
Vjél da lep'ga ptička ní.“

„Čakala sem boljšega,
Čakala sem goršega,
Dokler me pozábil je,
Z drugo se obábil je.“

---

* Do zdaj še nenatisnena.

„Tekel čas je mladih dní,
Póme b'lo nikogar ní;
Stara sem samičica,
Zarjavéla d'vičica."

Zdravijca. *

Prijatli! obrodile
So trte vince nam sladkó,
Ki nam oživlja žile,
Srcé rasjasni in okó,
Ki vtopí,
Vse skrbí,
V potrtih prsih up budí.

Komú najprej vesélo
Zdravijco, bratje, č'mo zapét'?
Bog našo nam dežélo,
Bog živi ves slovenski svet,
Brate vse,
Kar nas je
Sinóv sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
Rodú naj naš'ga tréšči grom!
Prost, ko je bil očákov,
Naprej naj bo Slovencev dom;

---

* Natisnena v Čebelici 1848. l.

Naj zdrobé
Njih roké
Si spone, ki jih še težé!

Edinost, sreča, sprava
K nam naj nazaj se vrnejo;
Otrók kar ima Slava
Vsi naj si v róke sežejo,
Da oblast
In z njo čast
Ko prej, spet naša bode last!

Bog živi vas Slovenke,
Prelépe, žlahtne rožice!
Ni take je mladenke,
Ko naše je krví deklè;
Naj sinov
Zarod nov
Iz vas bo strah sovražnikov!

Mladen'či, zdaj se pije
Zdravijca vaša, vi naš up!
Ljubezni domačije
Noben naj vam ne vsmrti strup,
Ker zdaj vas
Kakor nas
Jo srčno branit' kliče čas!

Živé naj vsi narodi,
Ki hrepené dočakat' dan,
Da, koder solnce hodi,
Prepir iz sveta bo pregnan;

Ko rojak
Prost bo vsak,
Ne vrág, le sosed bo meják!

Nazadnje še, prijatli,
Kozarce záse vzdignimo,
Ki smo zato se zbrat'li,
Ker dobro v srci mislimo;
Dokaj dní
Naj živí
Vsak, kar nas dobrih je ljudí!

Tri želje*

(Anastazija Zelénca.)

Ko žêlje bi veljale kaj,
Tri žêlel bi rečí:
Deklìč bel, črni pop, konjìč
Željé bi bile trí.

„Čemú, povej, bi bil deklìč?“
Par mene veselí;
Ne da bi molil, zdihovàl,
Dveh temu treba ní.

„Čemú, povej, bi bil ti pop?“
Zavolj lehké vestí;
Če večkrat sta po dva samá,
Lehkò se kaj zgodí.

---

* Do zdaj še nenatisnena.

„Čemú, povej, bi bil konjìč?“
Da jahal bi vse dní
Od deklice do popa tje,
Od tam pred nje očí.

Licovski strélci.*

(Iz nemškega.)

Kaj tamkaj iz gozda se v solnci blešči?
Šum bliže bije na všesa.
Sem doli se v vrstah temnih dreví,
Pojêjo rogovi, trobenta buči,
Da duša v prsih se stresa.
Če vpraša črnih junakov kdo:
Lícovski strelci silni, predrzni so to!

Kdo v temni tej hosti je dirjajoč,
Kdo jaha po gori, po griči?
Potuhneno pazijo célo noč,
Strél'c uka, in puška za puško poč',
Francoski padajo b'ríči.
In črnih strelcev če vpraša kdo:
Lícovski strélci silni, predrzni so to!

Kjer grozdje zoréva, tam Rajna šumí,
Trinòg obstojí za vodami,
Otétega misli se, — grom priletí,

---

* Natisnena v „Illyrisches Blatt“ 1830. l. in v Koledarčku 1854. l.

In plánejo v vodo in plavajo tí
  Do njega s krepkim' rokámi.
Če vpraša črnih plaváčev kdo:
Lícovski strélci silni, predrzni so to!

Kaj tamkaj v dolíni razlega se boj,
  Kaj mečev zvenčánje poméni?
Nevsmiljeni konjiki bijejo boj;
Unéta je svóbode iskra, in koj
  Se vžíga v krvavem plaméni.
Če vpraša črnih konjikov kdo:
Lícovski strélci silni, predrzni so to!

Kdo zdiha tam, jemlje od solnca slovó,
  Med trupli sovražnikov vmíra?
Spremínja smrt lica, zapira okó,
Junaško srcé ne trepéče pred njo;
  Iz smrti svobôda izvíra!
Če vpraša črnih mrlíčev kdo:
Lícovski strélci silni, predrzni so to!

To nemških je strélcev roj strašán,
  Rabljine teróč in tirane;
Kdor ljubi nas, ta naj ne hodi žal'ván,
Dežela svobodna je, počil je dan,
  Otéle so smrtne jo rane;
Zató naj od vnuka do vnuka sloví:
Lícovski taki strelci so drzni bilí!

Janezu N. Hradeckemu

na njegovega mestnega županstva petindvajsetlétnice dan.*

(27. rožnika 1845.)

Od srčno zaželenega poklíca,
Ki tebi zročil varstvo je Ljubljane,
Pretekla je stolétja četrtníca.
Za svojega rojaka srca vžgane
Takràt je že navdájal up veséli,
Da mestu našemu zlat čas nastane.
Najdrznejši preségel up si z déli,
Ki bodo nam pred hitrih lét togoto
Emone letopisi jih otéli.
Pregnàl 'z zastavnih bukev si temoto,
Da več pod ključem bogatin ne hrani,
Zakládov z nezaúpljivo strahoto;
Roké zdaj pridne, umni zdaj možgani
Lehkò dobé pomoč, da se razprósti
Med slednji stán obilnost, kaj ji brani?
Da tém, ki jim ne zlíva v plohi gosti
Bogastva sreča, kapljice bolj skópe
Do jézera zberó se visokosti:
Pred mnogo si hranílnico Evrope
Oskrbel nam jo tí s tovar'ši, ktera
Odvráča revščino in njé nastópe. —
Njim, ki grení potreba lét večéra,
Al' prej je tréščila jim v barko strela,
Da z jadri plavati jim zdaj zavéra,

---

* Natisnena v „Novicah" 1845. l.

V pomóč je tvoja roka prihitéla:
Z dobrotljivim si zborom tí načinil,
Da jih podpira mestna srenja céla;
Pa da bi revež samsko ne poginil,
In brat pomagal bratu iz nesreče,
Občinsko hišo vbogim si vlastnínil. —
Kak tvoje srce vedno je goreče
Za čast in prid in blagoslov Ljubljane,
Ljubljane, ljubice nebes in sreče!
Ozrì se na snežnikov velikane,
Ki jih najmlajši žarek zore zlate
Pozdravlja, kader na iztoku vstane;
Dalèč okróg poglej ravní bogate;
Visokih žit na njih poglej valove,
Njih reke breg, okróg zelene trate;
Poglej njih čvrste, bistrih glav sinove,
Ki vnéma v srcih se jim želja svéta,
Obrnit' v čast domú vseh zgod osnove,
In zvestosrčna njih poglej dekleta,
Lic rajski zor, očí poglej nebesa,
In sramežljivost, ki je var'h njih cvéta;
Obrni na Ljubljančane očesa,
Kak ljubijo poštenost in pravico:
In v prsih ti veselje srce strésa!
Al' grda delala pošast krivico
Meščánom je in mesta je lepoti,
Krijóč ga s plašča sivega temníco.
Bežáti moraš, hôti al' ne hôti!
Ti mislil si, ko déla si se lótil,
S cesarko pomočjó dat' strah mokroti.
Brijáreja sterocega si vkrótil;

Močvírje vekolétno je pregnano;
Megló od nas slovó si vzet' zarotil!
Z mostovi zalšaš novimi Ljubljano,
Bogastva vire nove ji odpiraš.
Srcé ti je za vso deželo vžgano:
Kmetíjske družbe ud, nje zbor podpiraš,
Podpiraš z njim domače tí „Novice;“
Hvaležnost vseh Slovencev si nabiraš,
Ki tihoté že bratov zabavljíce,
Da smo zares mi Kranjci pozabíli
Že Slave matere, nje govoríce,
Ki stala v bran je Atilovi sili;
Ki preživela mnoge je narode;
Ki jo naprej ohrani Bog naj mili!
Zató naj ti zahvala naša bode;
V dél tvojih naj spomín ti bo ta čaša;
Píj, domorodec, zdravje 'z té posode!
Naj tvojih dní število se naraša;
Naj tebi vse bridkosti Bog odvrne:
To prošnja je vseh méščanov in naša.
Podobo tvojo, ki se zdaj odgrne,
Čestí naj pozni vnuk, Nepozabljivi!
Ko davno bomo rop mí zêmlje črne,
Ki kličemo iz srca: Bog tẹ žívi!

Sveti Senán.*

Zató, da b' od ženskih ne bil zapelján,
Podál na otòk se je sveti Senán;
Valovi šumíjo okrog in okrog,
Otok ní dotaknen od ženskih bil nog.

Na morji se vzdigne prav velik vihár,
Vse kliče svetnike na pomoč mornár;
Strašnó se valovi, vetrovi tepó,
In strele letijo, grom stresa nebó.

Kje barko k otoku vihár pridreví,
'Z njé deklica stópi nebeških očí;
Dve skal'ci vzdiguje strah prsi mokré;
Senánus je zmoten, kam djat' se ne vé.

„Vihár me pridrévil je semkaj do vas,
Pod strého vzemite me, oče, ta čas,
Da se posušim, in prosite Bogá,
Da pošlje drug veter, da vreme nam dá.“

„„Za vréme, on reče, jaz hočem molít',
Na tem pa otoku ne smeš se mudít',
Menìh sta in ženska nasprotne stvarí —
Le hitro od tod proč, ker že se mračí.““

Poklekne in prosi vreména Bogá,
Poležejo koj se valovi morjá,
In luna zasije, zvedrí se nebó,
Proč déklico mokro valovi nesó.

---

* Natisnena v Čebelici 1848. l.

Senánu se sanja potem vse nočí,
Od deklice nédrij, od njenih očí,
Da v smrtno bolezen pogreznil jo mraz,
In da jo spovedat' zamudil je čas.

In kader vihár spet na morji bučí,
Po barki ozira se s skrbnim' očmí;
Ak žensko pridrévil vihar bi tje v stran,
Pod streho bi vzel jo, spovedal Senán.

Tam čaka zastonj in zastonj se kesá;
Nazaj med ljudí se Senánus podá.
Od tod se meníhi ženstvá ne bojé,
Za dušo in truplo njih radi skrbé.

Nebeška procesija.*

Osemnajststo in petéro
Leto gre čez tridesét,
Kar prinesel sveto vero
Jezus Kristus je na svet.

Bog sedí na svojem stoli,
S célo je čestjó obdan,
Angeli stojé okoli;
Bil je vseh svetnikov dan.

---

* Natisnena v Čebelici 1848. l.

In pri sebi svoj'ga sina
Ima in svet'gà duhá,
Vseh nebéščanov družina
Zbrala se je krog Bogá,

Gledat tam proces'jo sveto,
Trumo duš izvoljenih,
Iz svetá proprejšnje leto
In iz vic poklicanih.

Krona jim na glavi seje,
Par za parom se vrsté,
V rokah nos'jo olj'čne veje,
S pesmami Bogá česté.

Na banderih jagnje božje,
Roženkrance na vratéh,
Prej na zemlji jim orožje
Na hudiča in na greh.

Duš gre mimo, da miljoni
Dosti manjkalo jih ní —
Na komolci v stolu sloni
Bog, se žalostno drží.

Zdaj bandero se prikaže
Krištofa ljubljanskega,
Bog se vstavit' mu ukaže,
Tako pravi, vpraša ga:

„Kakor da za beračúne
In za kmetiče samó,
Za meníhe in za nune
Vstvaril bil bi jaz nebó!

Ti le in kakà pokvéka
Ne gredó v pekèl se grét;
Ni gosposkega človeka
V sveti raj že nekaj let.

Menj le žalost ta me bode,
Ko pogledam tropič tvoj,
Ti sam nekaj še gospode
Vodiš zmerom za seboj.

Veče mesta so krščanske,
Dunaj, Trst, Pariz in Rim,
Menj gospode, ko 'z ljubljanske
Srenje, 'z njih v nebó dobim.

Druga mesta tud' oltarje
Imajo in mašnike;
Kaj Ljubljancev mojih var'je,
Da jih menj pekel požrè?“

„Čast in hvala tebi bodi,“
Krištof mu odgovorí,
„Menim, da v Ljubljani zlodi
Ima menj zato močí,

Ker je revno njé gledišče,
V njem le smrad, temà in mraz,
Že trohljivo nje plesišče,
Lakot tam, napuh, dolg čas.

Kdo rad púste jé kopune,
Drago kislico pijè?
Kdo imé rad v lačne kljune
Starih lačnih srak dajè?

Nje strelišče je odročno,
Tam je preberaški ples;
Tam šivarstvo premogočno,
Plev z otrobi tam je zmes.

Torej rajši v božje hiše
Je in bo Ljubljančan šel,
Ko v glediše, na plesiše
Tlako delat za pekèl.“

Satanas skoz luknjo ključa
Gledal in poslušal je,
Brž izmisli zvita buča
Za Ljubljance liman’ce:

Zidat’ vdihne jim kazíno,
Kaj je, kaže nam imé —
Žensko, moško tam mladino
Z materami vred — kazé.

Da bi brezno bolj ukalo,
  V misel je Možévi dal,
Da gospodo bolj to malo
  Na strelišče si je zbral.

Reče zidat' koliseum —
  Tam Ljubljančani vsi vprék
Péli bodo mu: „Te deum!“
  Da se bo razlegal jék.

Koliseum pot k nebesom
  Bo zazidal krščen'cam,
Um se bode trl s kolesom,
  Nova Sodoma bo tam.

Zídalo se bo glediše;
  Ko se leto pomladí,
Manjkalo ne bo nam hiše,
  Kjer se satanas čestí.

Čaka te velika sreča,
  Ti Ljubljana spačena!
Ti kasarna boš sloveča
  Satana peklenskega!

Prvi sedež boš hudiča;
  Čez deset lét več ne bo
Kristof tvoj imel mrliča,
  Da bi dušo dal v nebó!

Pesem
od zidanja cerkve na šmarni gori.*

I.

Deklica.

Zašlà sem, in stezé ne vem,
Naprej ne vem, nazaj ne smem;
Puščavnik, sam Bog vas naprot'
Poslàl mi je pokazat pót,
Pokazat pót na strmi grad,
Na strmi grad, gradník kjer mlad,
Kjer mlad gradník bolan leží,
Da ga tak dolgo k meni ní,
Ki 'zvolil izmed vseh deklét,
Obljubil me je v zakon vzét'.

Puščavnik.

O lepa hčér, o lepa hčér!
Počíj pri meni en večer,
Lej, bliža se že temna noč,
In péšat' vidim tvojo moč.

Deklica.

O ne mudíte me nikár!
Nočí in truda mi ní már',
Počivat', spati ne dadé,
Skrbí mi ne dadé grenké.

---

* Do zdaj še nenatisnena.

Puščavnik.

O pojdi z mano na moj dom!
Razlega po goràh se grom,
Poglej oblakov čudni plés,
Kakó vihár bučí skoz lés.

Deklica.

O ne mudíte me nikár;
Naj treska grom, bučí vihár!
Vihár oh hujši, bolj strašan
Po srci rjove noč in dan.

Puščavnik.

Poslušaj, deklica, svèt moj,
Ostani tukaj vsaj nocój;
Lej, predno prideva do vrat,
Odšèl čuvaj bo nama spat.

Deklica.

O ne mudíte me nikár;
Če slišal me ne bo vratár,
Ki mu odprla tolikrat,
Poslàl odprét mi bo enkrat.

Puščavnik.

Ostani hčí, tvoj mlad' gradník,
On ní bolnik ampak lažník;
On slišal trkanja ne bo,
Ker sladko spí z mladó gospó.

Deklica.

Ubíj te grom, devištva tat!
Že sedem mes'cev hodim mat'
Bog ti gradník zanesi mlad'!
Od tebe nosim greha sad.

Ko te besede 'zgovorí,
Po tleh se zvrne, omedlí,
Zvijè fantiček se od njé,
Al' ona se več ne zavé.

II.

Na majhni trati sredi rož
Grob zjutraj koplje svéti mož.
Gre mímo mlad' gradník na lov,
Otročnico, grob gleda nov.
Puščavnikovo kupit vést,
Cekínov vzame polno pest:
Kar imam s sabo, pravi, ná!
In mólči, da ne zvé gospá.

Puščavnik.

Nikár, nikár žlahtnì gospod,
Da greha vaš ne plača rod!
Za svete maše dajte d'nar,
Sirotam dajte bógat dar,
Da duši, ki je v vicah zdaj,
Pomagajo v nebeški raj,

In sineka, ki je na svét
Prišèl, redíva sedem lét;
Ko léta spolni ta, pa ž njím,
Pa ž njím jaz pojdem v šole v Rim.

III.

Gorjé, gorjé, gradník nezvést'!
Kakó te peče huda vést!
Krivíc maščálec, večni Bog,
Poslàl ti dosti je nadlog:
Zaprto ženi je teló,
Skrbí te starost brez otrok,
Graščino tujcem dat' iz rok.

Ko je preteklo dvajset lét,
Puščavnik pride 'z Rima spet,
Iz Rima pride mašnik mlad,
Ki bil je star'ga greha sad.

Domá leži gradník bolan,
Puščavnik reče mu en dan:
Skrbí vas grad, blagó, gospod!
Ker z vami vaš ugasne rod.
Maríi grad svoj dajte v last,
Zidájte cerkev njej na čast,
Da v njej maš'val bo sin za vas,
In romar hodil sem vsak čas.

Maríi dal je grad svoj v last,
Sezídal cerkev njej na čast,
V njej maše zanj mu sin je bral,
In mater svojo ’z víc jemal.

Kjer bil je strmi grad nekdàj,
Goré je šmarne cerkev zdaj.

Šmarna gora.*

Vi, ki hodite na svéto
Šmarno goro, blagor vam!
Hvalit mater v nébo vzéto;
Al’ gorjé odlášavcam,
Ki tak svojo dušo črt’jo,
Da it’ opusté pred smrtjo
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije.

V noči, kader ure svoje
Spolni vseh svetnikov dan,
Dokler zjutraj ne zapoje
V čast Maríi zvon glasán,
Gor’ na goro — strášno res je —
Mrtvih hodijo proces’je,
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije,

---

* Natisnena v Čebelici 1848. l.

Vseh stanóv so trume plašne,
To se vidi 'z njih oblék,
Vidijo se štole mašne,
Svíla in hodník — vse vprék.
Kdo ste, romarji vi čudni!
Ki zdaj molite nevtrudni
Roženkranec, litanije,
In pojête čast Marije?

Mi, v duhovskem oblačili,
Seme smo sejali zmot,
Slepci smo ljudém branili
Sem na sveti božji pot;
Pa iz víc zató zdaj hod'mo,
Žalostne proces'je vod'mo,
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije.

Romarjev za nami truma,
Ki je ní mogoče štét',
Kristijani so brez uma,
Ki to htéli nam verjét';
V vícah delajo pokoro,
Z nami hodijo na goro,
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije.

Kdor odrastel gre iz svéta
Kranjcev, da ni tukaj bil,
V hiši večnega Očeta
Prej ne bo se veselil,

Dokler ne dočaka dneva,
Da sèm z nami pride reva,
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije.

Naj tedaj odpre ušesa,
Kdor bo slišal pesem to,
Predno duša od telesa
V smrti se ločila bo;
Sam naj al' s proces'jo farno
Pride gor' na goro šmarno,
Roženkranec, litanije
Molit, hvalo pét Marije.

Tega, ki na goro hodi,
Bo Marija vár'vala,
Da ne bo peklenski zlodi
V smrtni uri zmotil ga;
On pojdè v nebesa srečno,
Gori z angeljci bo večno
Roženkranec, litanije
Molil, hvalo pél Marije.

Parizina.*

(Odlomek prestave iz Byrona.)

1.

Čas je, ko slavec 'z vej gostìh
V visokih žvrgolí glaséh;

---

* Od 9. oddelka dalje natisnena v̀ Koledarčku za 1852. l.; drugo še nenatisneno. — Kaže, da je ta Preširnova prestava delo

Čas je priség zaljubljenih,
Ko je v besedah méd in smeh,
Uhó zamakneno je v sap
Prijetnih šum in v bližnji slap.
Iz rož bleščí se rose svít;
Zvezd smeje se obraz odkrit;
Vodé višnélše čez in čez,
Rjavši listi so drevés.
Temóte čiste poln je zrák;
Svetloba mračna, svítli mrak,
Večérno obžarúje stran,
Ko béga luni sivi dan.

2.

Al' ne poslušat šum valóv,
Prag Parizina zapustí domóv;
Zavolj nebá svetlobe krog
Po mraku si ne moči nog;
V Estóve senčnice zavetje
Ne pripeljá je rož kipéče cvetje.
Posluša — al' ne pesmi slavčevih,
Glasóv enako nadja se sladkìh.
Skoz gošče tmo stopinje zašumé,
Upade lice, bije ji srcé. —
In glas zašeptá, kjer listje šumí,
Vzdigujejo prsi se, vrne ji krí;

---

prve roke, torej še nedovršeno, še ne odločeno za tisk. Mi bi ne bili natisnili Parizine, ko bi ne bila že po Koledarčku znana; toda povsod take, kakoršna je bila, iz spoštovanja do Preširna nismo mogli pustiti, ampak tu in tam se je marsikaj popravilo, in vendar še zdaj ni vse, kakor bi moralo biti.

In zdaj — zdaj sréča ga okó,
In na kolenih on leží pred njó.

3.

Kaj mar' vse njima zunaj njij'?
Mar' časa, njega razdrtij?
Vse nič nebeški strop razpét,
Nič njima ní pod solncem svét.
Neskrbna stà, ko je mrlìč,
Kar je okrog, ne čislàta;
Če vse izginilo bi v nič,
Vsak sôpe le zà druzega.
V nj'u zdihljajih je taka slast,
Tak so globoki, da srcé
Razdene njima njih oblást,
Če kmalu se ne vpokojé.
Al' krivda njima, strah je mar',
Dokler ní sladki proč vihár?
Kdor se ljubezni v last je dál,
Kdaj se je v taki uri bal?
Al' nje kratkóte spomni se?
Pa kaj — te ure so prešlè!
O da so prej te sanje preč,
Ko zvemo, da ne bo jih več!

4.

Kak dolgo jêmljejo slovó očí,
Puščáje krive slasti kraj!
Obét in up okó rosí,
Ko da b' razšlà se zadnjič zdaj.

Objémi dolgi, vzdihljaj mnog —
Ne mor'jo ustne se ločiti,
Nebó v nje licih — revež vbog,
Da več ne bo ga moč' sprositi;
Poglèd zvezd, daljnih, tihih prič
Slabosti njé, njé srcu bič.
Objémi dolgi, vzdihljaj mnog
Ne dá genít' ji z mesta nog.
Alì mordà ní časa več —
V strašnì bridkosti gresta preč;
Zdaj kès je vést budíti jél,
Maščálko hitro krivih dél.

5.

V samotno post'ljo Hugon grè,
Želeč tam žene druzega;
S krivico v mislih ona vléže se
Na stran srcá zaúpnega.
Od sanj se žári nje obraz.
Ko da vročine bil bi čas,
Nemirno spí. Uíde ji imé,
Ki 'z ust ne smé, dokler je dan.
Možá zdaj stisne na srcé,
Ki bije zanj, ki šel je stran'.
V objemu on se prebudí,
Ves srečen, ker mu v mislih ní,
Da zanj le je ta zdihljaj sanj,
Ki blagoslov sam kliče nanj.
Vesel razjoka se nad njó,
Ki v spanji ljubi ga takó.

6.

Presrčno spéčo je objél,
Skrbno besede 'z ust nje píl.
Zakaj strmiš tak bled in bél,
Ko sodnji glas bi slišal bil?
Slišàl ga je, — glas bolj strašán
Grmèl ne bo mu v grob ta dan,
Ko obujèn nič več zaspal,
Pred božjim stolom bode stal;
Slišàl ga je, — ta glas je vmrét'
Obsodil mir mu za ta svét.
Glas, ki ji v spanji je ušèl,
Krivico nje, sramoto njega je odkrìl.
Imé čegavo čez blazíne
Šumí, ko vál morjá v strmíne
Bregá valí se tje grmeč,
S'romaka v skalo trešči vznak,
Vstopí ga, da ne vstane več? —
Zadèl je dušo njemu grom enák. —
Čegá imé je? — Hugona!
Zares ní mislil na njegà,
Ki krí njegova, sin je njé,
Katero prej ljubilo je srcé.
Sad Hugon je preširnih lét,
Ko B'janka je zgubila cvét,
Verjela, da ž njo pred oltár
Pojdè, kar storil ní nikdar.

7.

Prijél je v nožnicah za meč,
Snél ní, nazaj ga je zagnàl;

Da si živét' ní vredna več,
Kak bi tak lepo stvar končàl?
Smijočo v spanji jo zaklàl?
Saj še je ne zbudí celó;
Al' gleda, kader se zbudí
Iz zameknênja, da ji krí
Spet zmrznila, zaspala bó. —
Brlí tam lampa, djana v kot,
V sopáren, debel čêla pot.
Molčé zdaj ona spí, al' revi
So v njega mislih štéti dnevi.

8.

On zvéda, išče drugi dan,
In vsak povedat' je volján,
Kar slišat' rani mu srcé:
Krivíco njeno — Azovo gorjé!
In hišne, prej potúhljivke,
Krivíco zdaj, sramoto vso
Na njó samó odvráčajo,
Odkrijejo na tanko vse,
Kar mu resnico razjasní,
Kar tu in tam se govorí:
Vse kar vedó, in kar uhó
Mu zbada in srcé bolnó.

9.

Odlášavec ní Azo. Zbrán
V hram dvorski je obojni spol,
Ves v Esti prvi žlahtni stan.
On vséde se na sodnji stol,

Svet'válci, straže so okrog,
In grešnika mu blizu nog.
Mladá obá — on brez ostróg,
Brez meča, spone na rokàh.
Kak lep! pa mora stati, ah!
Pred očem sin takó,
Ko tam je moral Hugon stát',
In jezno sodbo poslušát'
Očetovo ostró!
Obupa v licih ní sledú,
Če tudi ní iz ust glasú.

10.

In ona bléda čaka prèd
Sodnikom sklêpa zdaj za greh,
Kjer govoreč prej nje poglèd
Sijàl vesel je po vrstéh,
Njej stréči hrepenečih mož;
Kjer žén, deklet, cvetočih rož,
Skrb je posnemala sladké
Besede, hojo, šego noš,
Vso ljubeznjivost njé;
Kjer vzdignil prej v očéh nje jok
Skrbnìh bi tísoč bil ji rok,
Snel 'z tísoč nožnic meče koj,
Pripravljene vse zanjo v boj.
Kakó se je spreménil čas!
Ní več pokoršč'ne njih, nje vkàz
Molčí, nje brambe ní jih skrb!
Očí v tleh, čêlo polno grb,
Roké na križ, v obrazu léd,

Na ustih zasram'vanja sléd —
Sedí gospíj, žlahtníkov réd.
In on, izvoljenec nje zvest,
Ki bi pušico vzél zdaj v pést;
On, ki bi vmrl al' jo otél,
Ak bil bi prost le migljaj cél;
On, ki ga mačehe poglèd
Je vnel: v verigah z njo je vrèd.
Ne vid' obupa solz tol'kanj,
Ki zase menj tekó ko zanj.
Trepálnice, nad kter'mi žil
Se višnjav madežek je vil
Skoz bélšo ko snegá belóst,
Za ustne kakošna sladkost!
Zdaj bile videt' so zares
Le téža — senca ne — očés;
Meglèn, težak pogled nje blag',
Očí so vír debelih srag.

11.

Solz bi se zanjo vlil mu tok,
Al' vsak pogled je nanj ozrt;
Če žge ga skrb, on zmaga jok,
Stoji po konci, nepotrt,
In kar srcé skriváj trpí,
Pred množico ne ostrmí;
Vendàr ne sme pogledat' njé,
Ne dní preteklih spomnit' se:
Ljubezni krivde, zdanjih zvez,
Sovraštva dobrih in očeta v jéz',
Sodbé svetá, sodbé nebes,

In njé, oh njé! — Pogledat' jih
Ne smé njé lic, ko smrt bledìh —
Skipelo bi srcé, in vès
Prišel na dan obúp in kès.

12.

„Še včeraj — Azo zdaj začnè —
Sin, žena me slavila sta;
Te sanje davi so prešlè.
Zvečer ne bo nobenega!
Sam bom, doklèr svoj tek končám.
Naj bo! — Človeka ne poznám,
Ki bi, kar jaz, ne storil sam.
Med nami zvez raztrganih
Jaz nisem kriv. — Molčimo to!
Že čaka, Hugon! zdaj menìh,
Potem plačilo te ostró.
Le proč! Poravnaj z Bogom tí!
Prednò pripelje zvezde noč,
Glej, da ti grehe odpusti
Njegova milost, če je moč'.
Na zemlji tukaj kraja ní,
Kjer skupaj eno uro le
Bi mogla sopsti jaz in tí.
Bog te obvar'! Ne bom jaz je,
Tí vid'la boš glavó njegà,
Tí, slaba stvar! — Ne morem več —
Pojdì brezsrčna žena preč;
Ne jaz, ti si vmorila ga!
Če ta poglèd te ne vmorí,
Ne bom končàl jaz tvojih dní.“

13.

Zdaj skrije Azo svoj obraz —
Sencà se žíla debelí,
Da vidi se, kak vrela krí
'Z možganov sem ter tje hití;
Zato pripognen je en čas.
Da skril bi, kak mu gré okó,
Trepêtno dene nanj rokó.
Roké sin vzdigne vklénene,
Le kratek čas, poprosi, da
Bi slušal oča ga. Molčé
Dovoli se mu prošnja tá.

Ljubezni tiranija.*

Vi, kterim je ljubezni tiraníja
Neznana bolj od skritih vírov Nila;
Vi, kteri veste le, kaj posojila
Nesó, kaj hiše, polje, kaj kupčija!

Glavó si marsikteri iz vas vbija,
Al' pojem res brez upanja plačila,
Gotov, da je ne bode omečila
Labúdska mojih prsi melodíja.

Povédite mi, slepi modrijani!
Al' trud'jo za dobiček, za petíco
V Ameriki se črni Afričáni?

---

* Do zdaj še nenatisneno.

Dál v hujšo sužnost me je Bog s pušíco,
Kakòr trpé med Turki jo kristjani;
Kaj néki imam upati pravíco!

Napis na grobu Matija Čopa.*

Jezike vse Evropo je učene
Govoril, ki v tem tihem grobu spí;
Umetnosti je ljubil le, ’zgubljene
Bilé mu ure, ko njim služil ní;
Mladen’čem v Reki, v Lvovu in v Ljubljani
Nevtruden učenik je um vedríl;
Ko bili bi mu daljši časi dáni,
Svoj národ s pismi bi razsvétlil bil.
Peró zastavi komaj, stare Slave
Buditi rod — odnese val ga Save!

Napis na Linhartovem grobu.*

Stezé je pustil nemškega Parnasa
In pisal zgodbe kranjske star’ga časa;
Komú Matiček, hčí župana,
Ki mar’ mu je slovenstva, nista znana?
Slavíli, dokler mrtvi se zbudíjo,
Domači bosta ga Talija, Klijo.

---

* Do zdaj še nenatisnen.

Napis na grobu Franceta Julijana,

duhovnika na gori sv. Jošta, roj. 15. oktobra 1756. l., † 14. decembra 1836. l., pokopanega v Šmartinu pri Kranji.*

Opasal vere bil orožje,
Za božjo čast vojščák gorèč,
Presvítel svéčnjak cerkve božje,
Bil prid'gar, spovednik slovèč;
Da brez močí bi noč b'la huda,
Čuvál je romarjev pastír.
Tam Bog mu daj v plačílo truda
V nebesih vzivat' večni mir.

Uganki.**

1.

Šestero črk je zvezanih takó,
Da, če zapóred ena odleti,
Vendàr ostanek prazen glas ne bó,
Ampàk pomembo drugo le dobí:
Beseda laška z vsemi je šestémi,
In taka tudi s črkami petémi;
Latinska s štirimi je, kranjska s tremi,
In z dvema črkama je spet Kranjica;
Pri vseh narodih je domá samica.

---

* Pravijo, da je ta do zdaj še nenatisneni napis Preširnov. (?)

** Natisneni v Novicah 1849. l. in v Janižičevi knjigi: „Cvet slovenske poezije“ 1861. l.

2.

Kraj je beseda s črkami šestémi,
V kateri hodi marsikdo s petémi,
Ki znan povsod je po napéti štuli,
In da le svojo, to neumno, tuli;
Kedar nadlego mêni dela, z njim,
Kar s štir'mi črkami povem, storim;
Kar šest njih ne storí nikdár z ljudmí,
Lehkò storé v sintaksi črke trí;
Preganjam z dvema te; ak se še trudi
Z ugánko glava, samka se ti čúdi.

(Obé uganki sta: kazino.)

Božje in hudičeve hiše v Ljubljani.*

(Méra je grška.)

Bog v farnih cerkvàh v Ljubljani se hvali petérih;
Toliko tudi kasarn ima sleparski hudič:
Svet' Peter, Miklavš, Jakob nas vabijo k Bogu,
Nas Janez Krstník, vabi Marija v nebó. —
Hiše: kazina, redút, koliseum, z njimi teater,
Ima strelišče hudič, svoje si cip'ce lovít'.

---

* Natisneno v Novicah 1849. l.

Bog.*

Kar je, beží;
Al' bég ní Bog,
Ki vodi vekomáj v nebó,
Kar je, kar bilo in kar bó.

Repiču.*

V Ljubljani je možìč,
Ki misli, da je ptìč;
Pa je le ptiča kosìč —
Repìč.

Slomšeku,

ko je bil na svitlo dal: „Devištvo.“ **

Ker stara para zlomek
„Devištva“ prêveč vzél,
Je njega mlajši, Zlomšek,
Prodajat' ga začél.

---

* Še nenatisnen.

** Natisneno v Slomšekovem životopisu, ki ga je nemški na svitlo dal gosp. France Kosár.

Ničemuren up.[*]

O Kranjci! ako čakate slovarja,
Ne čakajte ga od abecedarja.

Čudni dehúr.[*]

V Ljubljani je dehúr, ki noč in dan žre knjige,
Od sębe pa ne dá najmanjše fige.

Novičarjem.[**]

Tat, rokomavh govorí jezik drugim neuméten,
Mnoga po hlevu diší tvoja beseda, kmetávs!
Lepše biló bi berílo Novíc rokodelsko-kmetijskih,
Ako rokovnáške in menj bi kmetavske bilé.

---

[*] Natisneno v Čebelici.
[**] Še nenatisneno.

* * *

Veči pogreški.

Na 14. strani v 5. vrsti od zgoraj beri: nežno-boječe, nam.: nježno-boječe.
„ 16. „ „ 7. „ „ „ „ nežne, nam.: nježne.
„ 17. „ „ 12. „ „ zdolaj „ pesnikovi, nam.: pesnikove.
„ 17. „ „ 4. in 5. vrsti od zdolaj beri: Ljubezen čista in neoskrunjena je gotovo mogočen, tudi blag čut, nam.: Ljubezen je gotovo mogočen, čist, neoskrunjen tudi blag čut.
„ 34. „ „ 3. vrsti od zgoraj beri: potrebuje, nam.: petrebuje.
„ 61. „ „ 7. „ „ zdolaj „ prs', nam.: prs.
„ 66. „ „ 6. „ „ zgoraj „ So zvezde sestríce, nam.: Sestríce so zvezde.
„ 68. „ „ 12. „ „ zdolaj „ d'narje, nam.: dnarje.
„ 78. „ „ 13. „ „ „ „ Učenec, nam : Učenic.
„ 91. „ „ 5. „ „ „ „ dom', nam.: dam'.
„ 97. „ „ 3. „ „ „ „ plesát, nam.: plesát'.
„ 99. „ „ 1. „ „ zgoraj „ zakričé, nam.: razkričé.
„ 106. „ „ 12. „ „ „ „ zajtra, nam.: zajtru.
„ 108. „ „ 5. „ „ „ „ mar', nam.: mar.
„ 115. „ „ 6. „ „ „ „ vzét', nam.: vzét.
„ 122. „ „ 2. „ „ zdolaj „ jádromi, nam.: jádrami.
„ 133. „ „ 8. „ „ zgoraj „ k njim, nam.: k' njim.
„ 165. „ „ 6. „ „ „ „ Kranja, nam.: Krajna.

Na 177. strani v 1. vrsti od zdolaj beri: Obilno dano mi je—, nam.: Obilno mi dano je —.
„ 178. ” ” 4. ” „ zgoraj „ po leti, nam.: poleti.
„ 184. ” ” 6. ” ” ” ” Ak, nam.: Ak'.
„ 185. ” ” 1. ” ” ” ” Ne bod'mo, nam.: Me bod'mo.
„ 212. ” ” 1. ” ” ” ” Da tebe smrti reši bi —, nam.: Da smrti bi rešil tebe.
„ 219. ” ” 5. ” ” ” ” gnjezdece, nam.: gnejzdece.

Kazalo.

Stran

Preširnovo življenje 5

Preširnove poezije 13

Pesmi.

Strunam 51

Dekletom 52

Pod oknom 53

Prošnja 55

Kam? 57

Ukazi 57

Za slovó 59

Sila spomina 60

Izgubljena vera 61

Mornar 62

Soldaška 64

V spomin Valentina Vodnika 66

V spomin Andreja Smoleta 67

Od železne ceste 69

Zapuščena 72

Nezakonska mati 73

Pevcu 74

Balade in romance.

Hčerin svèt 77

Učenec 78

Dohtar 80

Turjaška Rosamunda 81

Stran
Judovsko deklè 85
Zdravilo ljubezni 87
Lenora 90
Povodnji mož 100
Prekop 103
Neiztrohneno srce 105
Ribič 106
Ženska zvestoba 108
Orglar 117

Različne poezije.

Zvezdogledom 121
V spomin Matija Čopa 122
Nova pisarija 123
Prva ljubezen 130
Slovó od mladosti 132
Glosa 133
Zabavljívi napisi 135

Gazele.

Pesem moja je posoda tvojega imena 143
Očí sem večkrat vprašal, ali smem 144
Žalostna komú neznana je resnica, da jo ljubim 145
Draga! vém, kako pri tebi me opravljajo ženice 146
Med otroki si igrala, draga! lani — čas hití 147
Al' bo kal pognalo seme, kdor ga seje, sam ne vé . . . 148
Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi 149

Sonetje.

Očetov naših imenitna déla 153
Vrh solnca sije solnc nam cela čeda 154
Tak, kakor hrepení oko čolnarja 155
Dve sestri videle so zmoti vdane 156
Kupido! ti in tvoja lepa starka 157
Je od vesél'ga časa teklo léto 158

Sonetni vénec.

Stran
Poet tvoj nov Slovencem venec vije 159
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale 160
Iz srca svoje so kalí pognale 161
Mokrocvetoče rož'ce poezije 162
Iz krajev niso, ki v njih solnce sije 163
Cel čas so blagih sapic pogrešále 164
Obdajale so vtrjene jih skale 165
Viharjev jeznih mrzle domačije 166
Izdihljaji, solzé so jih rodíle 167
Jim moč so dale rasti neveselo 168
Ur temnih so zatirale jih sile 169
Lej! torej je bledó njih cvetje velo 170
Jim iz očí ti pošlji žarke mile 171
In gnale bodo nov cvet bolj veselo 172
Magistrale. Poet tvoj nov Slovencem venec vije 173
Ní znal molitve žlahtnič trde glave 174
Sanjalo se mi je, da v svetem raji 175
Velika, Togenburg! bilà je mera 176
Biló je, Mojzes! tebi naročeno 177
Na jasnem nebu mila luna sveti 178
Marskteri romar gre v Rim, v Kompostelje 179
Zgodí se v časih, da Mahomedani 180
Očí pri nji v deklet so bile sredi 181
Kedar previdi učenost zdravnika 182
Odprlo bo nebo po sodnjem dnevi 183
Al' prav se piše kaɯa ali kaſha 184
Ne bod'mo šalobarde! Moskvičanov 185
Apel podobo na ogled postavi 186
O Vrba! srečna draga vas domača 187
Popótnik pride v Afrike puščavo 188
Hrast, ki vihár na tla ga zimski trešne 189
Komùr je bila sreče dar klofuta 190
Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi 191
Čez tebe več ne bo, sovražna sreča 192
Memento mori 193
Matiju Čopù 194

Krst pri Savici.

Stran
Uvod 197
Krst 200
Opombe 216

Dostavek

nenatisnenih, in tudi že kdaj kje natisnenih, toda do zdaj še ne zbranih pesmi.

Stran
Nuna 219
Zarjavéla devica 221
Zdravíjca 222
Tri želje (Anastazija Zelenca) 224
Licovski strelci 225
Janezu Hradeckemu 227
Sveti Senán 230
Nebeška procesija 231
Pesem od zidanja cerkve na šmarni gori 236
Šmarna gora 240
Parizina 242
Ljubezni tiranija 251
Napis na grobu Matija Čopa 252
Napis na Linhartovem grobu 252
Napis na grobu Franceta Julijana 253
Uganki 253
Božje in hudičeve hiše v Ljnbljani 254
Bog 255
Repiču 255
Slomšeku 255
Ničemuren up 256
Čudni dehúr 256
Novičarjem 256

W 1 4 7

Natisnil I. pl. Kleinmayr in F. Bamberg v Ljubljani.

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: Dec. 2006

PreservationTechnologies
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION
111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

WERT
BOOKBINDING
Grantville, Pa
Sept — Oct 1987
We're Quality Bound

LIBRARY OF CONGRESS

00026201688